

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

ปี 2568

รายงานสถานการณ์ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ภาคเหนือตอนบน

เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่)

คำนำ

รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม (เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย และแม่ฮ่องสอน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 ซึ่งยังคงเผชิญกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ ที่ยังคงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในหลายพื้นที่ ประกอบกับผลกระทบต่อเนื่องจากปรากฏการณ์ “เอลนีโญ” ที่ทำให้อุณหภูมิสูงกว่าค่าเฉลี่ยในบางช่วงเวลา และการเกิดฝนตกหนักเป็นระยะในช่วงปลายปี ส่งผลต่อคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม

รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก 5 ด้าน ได้แก่ สถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน สถานการณ์คุณภาพน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน ขยะอาหาร และการจัดการของเสียอันตรายชุมชน และการดำเนินงานตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย โดยมีการนำเสนอข้อมูลและแนวโน้มสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ. 2568 เพื่อสะท้อนภาพรวมของสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมต่อไป

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ขอขอบคุณหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่สนับสนุนข้อมูลในการจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการรับทราบสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ตลอดจนต่อยอดความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	1
1. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ (เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน).....	5
1.1 จังหวัดเชียงใหม่.....	6
1.2 จังหวัดลำพูน	7
1.3 จังหวัดเชียงราย	8
1.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน	9
2. สถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน	11
2.1 กลุ่มน้ำปิง (ตอนบน).....	13
2.2 กลุ่มน้ำโขงเหนือ	15
2.3 กลุ่มน้ำสาละวิน	17
2.4 แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ.....	18
2.5 การแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูคุณภาพน้ำคลองแม่ข่า จังหวัดเชียงใหม่	25
2.6 ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน	31
3. สถานการณ์คุณภาพน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน	44
3.1 จังหวัดเชียงใหม่.....	44
3.2 จังหวัดลำพูน	46
3.3 จังหวัดเชียงราย	47
3.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน	48
4. สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM _{2.5}	53
มาตรการที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2568	53
4.1 จำนวนจุดความร้อน	55
4.2 ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM _{2.5}	56
4.3 จำนวนวันที่ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM _{2.5} เกินค่ามาตรฐาน (37.5 มคก./ลบ.ม.)	57
4.4 การดำเนินงานขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM _{2.5} ในพื้นที่รับผิดชอบ ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน).....	58

4.5 สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM _{2.5} ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อม และควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน).....	60
4.5.1 จังหวัดเชียงใหม่.....	60
4.5.2 จังหวัดลำพูน.....	62
4.5.3 จังหวัดเชียงราย.....	64
4.5.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	66
4.6 ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาคุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM _{2.5}	69
5. สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน ขยะอาหาร และการจัดการของเสียอันตรายชุมชน	72
5.1 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	72
5.2 การจัดการขยะอาหาร	77
5.3 การรายงานข้อมูลการจัดการของเสียอันตรายชุมชน ปี 2568.....	81
6. ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย.....	83
6.1 แหล่งกำเนิดมลพิษเพื่อส่งเสริมให้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมปีงบประมาณ 2568	83
6.2 เรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ	88
6.3 “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ปี 2568.....	90
ภาคผนวก.....	93

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	สรุปคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ : WQI.....	12
ตารางที่ 2	ปัญหาคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำเปรียบเทียบกับประกาศประเภทของแหล่งน้ำ.....	21
ตารางที่ 3	การติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย แหล่งกำเนิดมลพิษ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	26
ตารางที่ 4	ผลการสำรวจคุณภาพน้ำคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา ปีงบประมาณ พ.ศ.2568.....	27
ตารางที่ 5	ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย	32
ตารางที่ 6	ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงใหม่ (ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2566).....	33
ตารางที่ 7	ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองลำพูน (ข้อมูล ณ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2568).....	35
ตารางที่ 8	ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงราย (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2568)....	37
ตารางที่ 9	ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบลแม่สาย (ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 18 กันยายน 2566).....	39
ตารางที่ 10	สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดเชียงใหม่.....	44
ตารางที่ 11	สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดลำพูน.....	46
ตารางที่ 12	สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดเชียงราย	46
ตารางที่ 13	สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	48
ตารางที่ 14	รายละเอียดข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2568	72
ตารางที่ 15	สถิติข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2564 – 2568	73
ตารางที่ 16	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2568.....	74
ตารางที่ 17	สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดเชียงใหม่	75
ตารางที่ 18	สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดเชียงราย.....	75
ตารางที่ 19	สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดลำพูน.....	76
ตารางที่ 20	สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดลำพูน.....	77
ตารางที่ 21	สรุปกิจกรรมการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและสร้างเครือข่ายในการจัดการขยะอาหารส่วนเกิน	78
ตารางที่ 22	การดำเนินการพัฒนาตลาดนำร่องที่มีการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินที่ถูกต้องเหมาะสม	78
ตารางที่ 23	การคัดแยกและวิเคราะห์องค์ประกอบขยะของตลาดนำร่อง	78
ตารางที่ 24	รายชื่อแหล่งกำเนิดมลพิษที่เข้าตรวจสอบ ปีงบประมาณ 2568	86
ตารางที่ 25	ประเภทของเรื่องร้องเรียน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	88
ตารางที่ 26	ผลการดำเนินงานตรวจวัดควันดำรถยนต์ดีเซล ปีงบประมาณ 2568.....	91

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปภาพที่ 1	แผนที่จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1	5
รูปภาพที่ 2	พื้นที่รับผิดชอบในพื้นที่ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1.....	11
รูปภาพที่ 3	คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในลุ่มน้ำปิง (ตอนบน) แยกสายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	15
รูปภาพที่ 4	คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในลุ่มน้ำโขงเหนือ แยกสายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	17
รูปภาพที่ 5	คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในลุ่มน้ำสาละวิน แยกสายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569	18
รูปภาพที่ 6	คุณภาพน้ำในพื้นที่เวียงหนองล่อง แยกสายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	19
รูปภาพที่ 7	แสดงแนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ โดยดัชนีวัดคุณภาพน้ำ (Water Quality Index: WQI) เปรียบเทียบระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และ 2568	20
รูปภาพที่ 8	สาเหตุที่ทำให้ค่าพารามิเตอร์ในแหล่งน้ำไม่เป็นไปตามมาตรฐาน	22
รูปภาพที่ 9	แสดงคุณภาพน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา จำนวน 6 ครั้ง ปี 2568	28
รูปภาพที่ 10	แสดงคุณภาพน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำเฉลี่ยของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา ปี 2568.....	28
รูปภาพที่ 11	ภาพรวมคุณภาพน้ำของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา 14 จุด ปี 2568	29
รูปภาพที่ 12	ที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย.....	31
รูปภาพที่ 13	การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนของเทศบาลนครเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	33
รูปภาพที่ 14	ระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลนครเชียงใหม่	34
รูปภาพที่ 15	โรงปรับคุณภาพน้ำ เทศบาลนครเชียงใหม่.....	34
รูปภาพที่ 16	ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำและประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลเมือง.....	35
รูปภาพที่ 17	ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลเมืองลำพูน.....	36
รูปภาพที่ 18	ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำและประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลเมืองลำพูน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	37
รูปภาพที่ 19	ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลนครเชียงราย.....	38
รูปภาพที่ 20	การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนของเทศบาลตำบลแม่สาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.....	39
รูปภาพที่ 21	แผนผังระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลตำบลแม่สาย.....	40
รูปภาพที่ 22	การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนของเทศบาลตำบลจันจว้า ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568... ..	41
รูปภาพที่ 23	ระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลตำบลจันจว้า.....	41
รูปภาพที่ 24	การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและเก็บตัวอย่างน้ำวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้าน.....	50
รูปภาพที่ 25	ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และขับเคลื่อนการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพน้ำดิบและน้ำประปาเพื่อการอุปโภคบริโภค.....	51

รูปภาพที่ 26	มาตรการแก้ไขฝุ่นพิษ PM2.5 ปี พ.ศ. 2568	54
รูปภาพที่ 27	ร้อยละของจุดความร้อนที่ลดลง/เพิ่มขึ้น ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ	55
รูปภาพที่ 28	จุดความร้อนตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี 2568 ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ	55
รูปภาพที่ 29	ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 สูงสุดและค่าเฉลี่ย ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ ปี 2568.....	56
รูปภาพที่ 30	แผนที่แสดงจุดติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อม และควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน) ทั้งแบบสถานีถาวร และสถานีแบบ ภายนอกอาคาร (ชั่วคราว) จำนวน 14 สถานี (แบบถาวร 6 สถานี และแบบชั่วคราว 8 สถานี).....	58
รูปภาพที่ 31	ค่าฝุ่น PM2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่.....	60
รูปภาพที่ 32	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่.....	61
รูปภาพที่ 33	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	61
รูปภาพที่ 34	ค่าฝุ่น PM2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดลำพูน	62
รูปภาพที่ 35	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดลำพูน	63
รูปภาพที่ 36	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดลำพูน.....	63
รูปภาพที่ 37	ค่าฝุ่น PM2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดเชียงราย	64
รูปภาพที่ 38	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดเชียงราย	65
รูปภาพที่ 39	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดเชียงราย.....	65
รูปภาพที่ 40	ค่าฝุ่น PM2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน	66
รูปภาพที่ 41	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน	67
รูปภาพที่ 42	จำนวนวันค่าฝุ่น PM2.5 เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	67
รูปภาพที่ 43	ค่าฝุ่น PM2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. สูงสุด – ต่ำสุด พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน	68
รูปภาพที่ 44	จำนวนวันที่ PM2.5 เกินค่ามาตรฐาน ปี 2567 -2568 พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน	68
รูปภาพที่ 45	การจัดการขยะมูลฝอย ในปี 2568 ในพื้นที่รับผิดชอบของ สคพ.1.....	72
รูปภาพที่ 46	การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2568	73
รูปภาพที่ 47	ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ปี 2564 – 2568	73
รูปภาพที่ 48	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงใหม่.....	75
รูปภาพที่ 49	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงราย	76
รูปภาพที่ 50	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดลำพูน.....	76
รูปภาพที่ 51	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	77
รูปภาพที่ 52	ภาพการดำเนินงาน ตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.....	80
รูปภาพที่ 53	ภาพการดำเนินงาน ตลาดนายบุญยืน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	80
รูปภาพที่ 54	ประเภทแหล่งกำเนิดมลพิษที่ตรวจติดตาม ในปีงบประมาณ 2568	83

รูปภาพที่ 55 สัดส่วนผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำทิ้งที่มีการระบายน้ำทิ้ง	84
รูปภาพที่ 56 การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ	84
รูปภาพที่ 57 สถานะปัจจุบันของการบังคับใช้กฎหมาย	85
รูปภาพที่ 58 ประเภทเรื่องร้องเรียนที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568	88
รูปภาพที่ 59 การตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่).....	89
รูปภาพที่ 60 กิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ”	90
รูปภาพที่ 61 สรุปกิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568	92

บทสรุปผู้บริหาร

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) มุ่งเน้นการประเมินสถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน คุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนและของเสียอันตราย รวมถึงการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการติดตามสถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดินในกลุ่มน้ำสำคัญ พบว่าคุณภาพน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” และ “เสื่อมโทรม” ด้านคุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อการอุปโภคบริโภค พบว่าระบบประปาหมู่บ้านเกือบครึ่งหนึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีแนวโน้มลดลงจากปีก่อน แต่ยังคงพบว่าการกำจัดขยะอย่างไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลมีสัดส่วนสูง และสถานที่กำจัดขยะที่ได้มาตรฐานยังมีจำนวนน้อย สะท้อนถึงความเป็นในการเร่งพัฒนาระบบการจัดการขยะอย่างครบวงจรและยั่งยืน ในด้านการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานได้ดำเนินการตรวจติดตามแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างต่อเนื่อง พบว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษจากประชาชนและการดำเนินกิจกรรมตรวจจับ-ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ ซึ่งช่วยลดแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศในเขตเมือง โดยในภาพรวมสามารถสรุปสาระประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

สถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน

คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยในพื้นที่รับผิดชอบ 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้แก่ **ลุ่มน้ำปิง (ตอนบน)** **ลุ่มน้ำโขงเหนือ** และ**ลุ่มน้ำสาละวิน** จำนวน 6 แม่น้ำสายหลัก (แม่น้ำปิง แม่น้ำกว๊ง แม่น้ำลี้ แม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำปาย) และ 2 แหล่งน้ำ (แม่น้ำโขง และพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (Water Quality Index: WQI) พบว่า คุณภาพน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” ร้อยละ 62.5 และ “เสื่อมโทรม” ร้อยละ 37.5 สรุปได้ ดังนี้

คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำใน **ลุ่มน้ำปิง (ตอนบน)** เฉลี่ยทั้งปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” ร้อยละ 62 เมื่อพิจารณารายแหล่งน้ำ พบว่า (1) **แม่น้ำปิง (ตอนบน)** และ (2) **แม่น้ำกว๊ง** คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” ซึ่งมีแนวโน้มคงที่ ในขณะที่ (3) **แม่น้ำลี้** พบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินมีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำใน **ลุ่มน้ำโขงเหนือ** เฉลี่ยทั้งปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “เสื่อมโทรม” ร้อยละ 59 เมื่อพิจารณารายแหล่งน้ำ พบว่า (1) **แม่น้ำกก** และ (2) **แม่น้ำอิง** คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “เสื่อมโทรม” ซึ่งมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ (3) **แม่น้ำโขง** คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” ซึ่งมีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำใน**ลุ่มน้ำสาละวิน** **แม่น้ำปาย** คุณภาพน้ำเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” แนวโน้มคุณภาพน้ำดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ **เวียงหนองล่อง** คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “เสื่อมโทรม” ซึ่งมีแนวโน้มคงที่ เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

การสำรวจและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ **คลองแม่ข่า จังหวัดเชียงใหม่** ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” ถึง “เสื่อมโทรมมาก” ซึ่งคุณภาพน้ำส่วนมากยังอยู่ใน **เกณฑ์เสื่อมโทรมและเสื่อมโทรมมาก แต่ค่าโลหะหนักพบว่ามีค่าไม่เกินค่ามาตรฐาน** แสดงให้เห็นว่าคุณภาพน้ำของคลองแม่ข่ายังคงได้รับอิทธิพลมาจากน้ำเสียของชุมชนเป็นส่วนใหญ่

การติดตามตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนของเทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลตำบลแม่สาย และเทศบาลตำบลจันจว้า พบว่าคุณภาพน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วของเทศบาลนครเชียงราย อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553 ในขณะที่ ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองลำพูน พบว่าปริมาณน้ำมันและไขมัน (Fat, Oil and Grease) สูงกว่าค่ามาตรฐานฯ จึงขอให้เทศบาลเมืองลำพูน พิจารณาปรับปรุงกระบวนการบำบัดน้ำเสีย เพื่อให้ น้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วมีค่าไขมันและไขมันอยู่ในเกณฑ์ค่ามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ก่อนปล่อยทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะต่อไป

สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

คุณภาพน้ำของระบบประปาหมู่บ้านในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 77 แห่ง พบว่าคุณภาพน้ำจากระบบประปาหมู่บ้านที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประปาได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563 จำนวน 38 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.4 และไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 39 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.6 โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาสำคัญที่มีความถี่สูงและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) การปนเปื้อนสารอันตราย โดยเฉพาะสารหนู ฟลูออไรด์ และตะกั่ว 2) การปนเปื้อนทางชีวภาพจากเชื้อ TCB และ E. Coli ซึ่งบ่งชี้ถึงสุขอนามัยที่ไม่ปลอดภัย และ 3) ปัญหาค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบในระยะยาวต่อระบบท่อส่งน้ำ

สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5}

ปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือยังคงเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งมีสาเหตุหลักจากการเผาในที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นแอ่งกระทะและปรากฏการณ์อุณหภูมิมกผันที่ทำให้ฝุ่นระบายน่ายาก อย่างไรก็ตามในภาพรวมปี 2568 สถานการณ์มีแนวโน้มดีขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2567 โดยพบจำนวนจุดความร้อนและจำนวนวันที่ฝุ่นเกินมาตรฐานลดลงในหลายพื้นที่ โดยในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) พบ จุดความร้อน (Hotspots) ส่วนใหญ่ลดลง โดยจังหวัดที่ลดลงมากที่สุดคือ เชียงราย (ลดลงร้อยละ 77.60) และเชียงใหม่ (ลดลงร้อยละ 66.69) ในขณะที่ ค่าเฉลี่ยฝุ่น PM_{2.5} ลดลงร้อยละ 30-37 และจำนวนวันที่ PM_{2.5} เกินมาตรฐานลดลงร้อยละ 26-39

สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนและการจัดการของเสียอันตรายชุมชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั้งหมด 3,094 ตัน/วัน ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มที่ลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (3,324 ตัน/วัน) โดยขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้องจำนวน 1,046.93 ตัน/วัน มีการนำไปใช้ประโยชน์ 1,312 ตัน/วัน และจัดการไม่ถูกต้อง 735.49 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 33.82, 42.41 และ 23.77 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ตามลำดับ ในขณะที่สถานการณ์ของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน มีทั้งหมด 377 แห่ง เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลจำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2 และเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องจำนวน 370 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98 ของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้งหมด

ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย

การตรวจติดตามแหล่งกำเนิดมลพิษและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 82 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จำนวน 41 แห่ง โดยสำรวจในจังหวัดเชียงใหม่ 11 แห่ง จังหวัดเชียงราย 21 แห่ง และจังหวัดลำพูน 9 แห่ง พบว่า มีการระบายน้ำทิ้งทั้งหมด โดยแหล่งกำเนิดมลพิษไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย (คุณภาพน้ำทิ้งไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน) จำนวน 4 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 9.76 และแหล่งกำเนิดมลพิษปฏิบัติตามกฎหมาย (คุณภาพน้ำทิ้งผ่านเกณฑ์มาตรฐาน) จำนวน 37 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90.24

การดำเนินงานเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษที่ได้รับร้องเรียน จำนวนทั้งหมด 29 เรื่อง เป็นเรื่องร้องเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 17 เรื่อง จังหวัดลำพูน จำนวน 3 เรื่อง จังหวัดเชียงราย จำนวน 8 เรื่อง และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 59, 28, 10, และ 1 ตามลำดับ ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องร้องเรียนประเภทมลพิษทางอากาศ (กลิ่นเหม็น, ฝุ่นละออง และควัน) จำนวน 20 ครั้ง มลพิษทางเสียง จำนวน 11 ครั้ง และมลพิษทางน้ำ จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51, 28, และ 21 ตามลำดับ

การดำเนินกิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ปี 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 ร่วมกับ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มงานจราจร ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และเทศบาลนครเชียงใหม่ ร่วมกิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ดำเนินการตั้งจุดตรวจ จำนวน 8 ครั้ง ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยรถยนต์ดีเซลที่ตรวจสอบควันดำทั้งหมด จำนวน 1,500 คัน แบ่งเป็นรถยนต์ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 จำนวน 1,215 คัน ได้รับคำสั่งห้ามใช้ชั่วคราว จำนวน 32 คัน คิดเป็นร้อยละ 2.63 และรถยนต์ภายใต้พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 จำนวน 285 คัน ได้รับคำสั่งห้ามใช้เด็ดขาด จำนวน 20 คัน คิดเป็นร้อยละ 7.0

1

**ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ
(เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน)**

1. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ (เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน)

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 ที่ตั้งสำนักงานอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ในความดูแลรับผิดชอบ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน (รูปที่ 1) ซึ่งอยู่ในเขตตรวจราชการ 2 เขต คือ เขตพื้นที่ตรวจราชการเขตที่ 15 และเขตตรวจราชการที่ 16

รูปภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1

1.1 จังหวัดเชียงใหม่

1.1.1 ที่ตั้งและขนาดพื้นที่ ตั้งอยู่ ณ ลองติจูด 18 องศาเหนือ ละติจูด 98 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 310 เมตร ส่วนยาวจากทิศเหนือจรดทิศใต้ประมาณ 428 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 696 กิโลเมตร สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต (310 เมตร) จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,566,911 ไร่ มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับที่ 1 ของภาคเหนือ

1.1.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ รัฐฉานของสหภาพเมียนมาร์
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงราย ลำปาง และลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและป่าละเมาะ มีที่ราบอยู่ตอนกลางตามสองฟากฝั่งแม่น้ำปิงมีภูเขาสูงที่สุดในประเทศไทย คือ “ดอยอินทนนท์” มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 2,565 เมตร สภาพพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ภูเขา ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัดคิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ ลำธาร ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก พื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขากระจายอยู่ทั่วไประหว่างหุบเขาทอดตัวในแนวเหนือ - ใต้ ได้แก่ ที่ราบลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำฝาง และลุ่มน้ำแม่อจดีเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตรลักษณะภูมิอากาศ

1.1.4 จำนวนประชากร จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,798,658 คน แยกเป็น เพศชาย 864,063 คน และเพศหญิง 934,595 คน (ที่มา: สถิติจำนวนประชากรและบ้านข้อมูลเดือนพฤศจิกายน ปี 2568 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)

1.1.5 ลักษณะการปกครอง จังหวัดเชียงใหม่แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 204 ตำบลและ 2,066 หมู่บ้าน มีหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ดังนี้ (1) หน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง จำนวน 144 หน่วยงาน (2) หน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค จำนวน 34 หน่วยงาน (3) หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 211 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน 116 แห่ง เทศบาลนคร จำนวน 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 89 แห่ง และเทศบาลเมือง จำนวน 4 แห่ง

1.2. จังหวัดลำพูน

1.2.1 ที่ตั้งและขนาดพื้นที่จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจาก กรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ระยะทาง 689 ก.ม. ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน ระยะทาง 724 ก.ม. และตามทางรถไฟ 729 ก.ม. ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 18 องศาเหนือ และเส้นลองจิจูด ที่ 99 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ 22 ก.ม. เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,505.882 ตร.กม. หรือประมาณ 2,815,675 ไร่ ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน บริเวณที่กว้างที่สุดประมาณ 43 กม. และยาวจากเหนือจดใต้ 136 กม.

1.2.2 อาณาเขตติดต่อ	ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงใหม่
	ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดลำปาง และจังหวัดตาก
	ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดลำปาง
	ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดลำพูน หรือที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง แม่น้ำกวง เป็นที่ตั้งของอำเภอเมือง ลำพูน อำเภอป่าซาง ตัวเมืองลำพูน มีระดับความสูง 290.29 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และตอนเหนือ ของอำเภอบ้านโฮ่ง มีความสูงเฉลี่ย 200 - 400 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ค่อยลาดสูงขึ้นใน ตอนกลาง ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่อำเภอแม่ทา ตอนใต้ของอำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอลี้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูงมีระดับความสูง ระหว่าง 400 - 800 เมตร ขึ้นไป ระดับความสูงจะลดลงเมื่อเข้าเขตที่ราบในอำเภอลี้ ที่ระดับความสูงประมาณ 400 - 800 เมตร แล้วค่อย ๆ ยกตัวสูงขึ้นมาทางทิศใต้ ซึ่งเป็นเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดลำปาง และจังหวัดตากที่ระดับความสูง 600 - 1,000 เมตร

1.2.4 จำนวนประชากร จังหวัดลำพูน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 395,207 คน แยกเป็น เพศชาย 188,557 คน และเพศหญิง 206,650 คน (ที่มา: สถิติจำนวนประชากรและบ้าน ข้อมูลเดือนพฤศจิกายน ปี 2568 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)

1.2.5 ลักษณะการปกครอง จังหวัดลำพูน แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค ออกเป็น 8 อำเภอ 51 ตำบล 577 หมู่บ้าน 17 ชุมชน และมีการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมี องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมืองลำพูน 1 แห่ง เทศบาลตำบล 40 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 17 แห่ง

1.3. จังหวัดเชียงราย

1.3.1 ที่ตั้งและขนาดพื้นที่ จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 19 องศาเหนือ ถึง 20 องศา 30 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 15 ลิปดา ถึง 45 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพ 859 กิโลเมตร

1.3.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ประเทศสหภาพพม่า และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดพะเยา และลำปาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ประเทศสหภาพพม่าและจังหวัดเชียงใหม่

1.3.3 ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดเชียงรายมีภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงในทวีปตอนเหนือ (North Continental Highland) มีพื้นที่ราบสูงเป็นหย่อม ๆ ในเขตอำเภอแม่สรวย เวียงป่าเป้า และเชียงของ บริเวณเทือกเขาจะมีความสูงประมาณ 1,500 – 2,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล บริเวณส่วนที่ราบตามลุ่มน้ำสำคัญในตอนกลางของพื้นที่ ได้แก่ อำเภอพาน แม่จัน แม่สาย เชียงแสน และเชียงของ มีความสูงประมาณ 410 – 580 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีพื้นที่จังหวัดเชียงรายทั้งสิ้น 11,678.369 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,298,981 ไร่

1.3.4 จำนวนประชากร จังหวัดเชียงราย มีประชากรทั้งหมด จำนวน 1,296,232 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 627,510 คน และเพศหญิง จำนวน 668,722 คน (ที่มา: สถิติจำนวนประชากร และบ้าน ข้อมูลเดือนพฤศจิกายน ปี 2568 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)

1.3.5 ลักษณะการปกครอง จังหวัดเชียงรายแบ่งหน่วยปกครองออกเป็น ส่วนราชการสังกัดส่วนภูมิภาค 27 หน่วยงาน ส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง 85 หน่วยงาน ส่วนราชการสังกัดส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง 2) เทศบาลนคร 1 แห่ง 3) เทศบาลตำบล 25 แห่ง 4) องค์การบริหารส่วนตำบล 120 แห่ง 5) 18 อำเภอ 124 ตำบล และ 1,738 หมู่บ้าน

1.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.4.1 ที่ตั้งและขนาดพื้นที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างเส้นละติจูด ที่ 17 องศา 38 ลิปดา – 19 องศา 48 ลิปดาเหนือ และเส้นลองติจูด ที่ 97 องศา 20 ลิปดา– 98 องศา 39 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 924 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,780.493232 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณ 7,987,808.27 ไร่) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 6,795,180.77 ไร่ (พ.ศ. 2563) คิดเป็นร้อยละ 85.17 ของพื้นที่จังหวัด มีเนื้อที่ไม่ใช่ป่าประมาณ 1,126,908.07 ไร่ เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือ และเป็นอันดับ 8 ของประเทศ

1.4.2 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

1.4.3 ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ประมาณร้อยละ 90 เป็นภูเขาสูงและป่าไม้ ที่เหลือเป็นที่ราบสองฝั่งลำน้ำและที่ราบในหุบเขา มีเทือกเขาที่สูงและสลับซับซ้อนมากมาย เช่น ดอยถ้ำหมากแงว ดอยหนองเขียว ดอยกิ่วลม ดอยแม่เหาะ และดอยลาน มีแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำปาย และแม่น้ำยวม

1.4.4 จำนวนประชากร จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 288,706 คน แยกเป็น เพศชาย 145,851 คน และเพศหญิง 142,855 คน (ที่มา: สถิติจำนวนประชากรและบ้านข้อมูลเดือนพฤศจิกายน ปี 2568 สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)

1.4.5 ลักษณะทางการปกครอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเขตพื้นที่การปกครอง ออกเป็น 7 อำเภอ 45 ตำบล 415 หมู่บ้าน สำหรับการปกครองท้องถิ่นมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 50 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 6 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 42 แห่ง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดตามการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น)

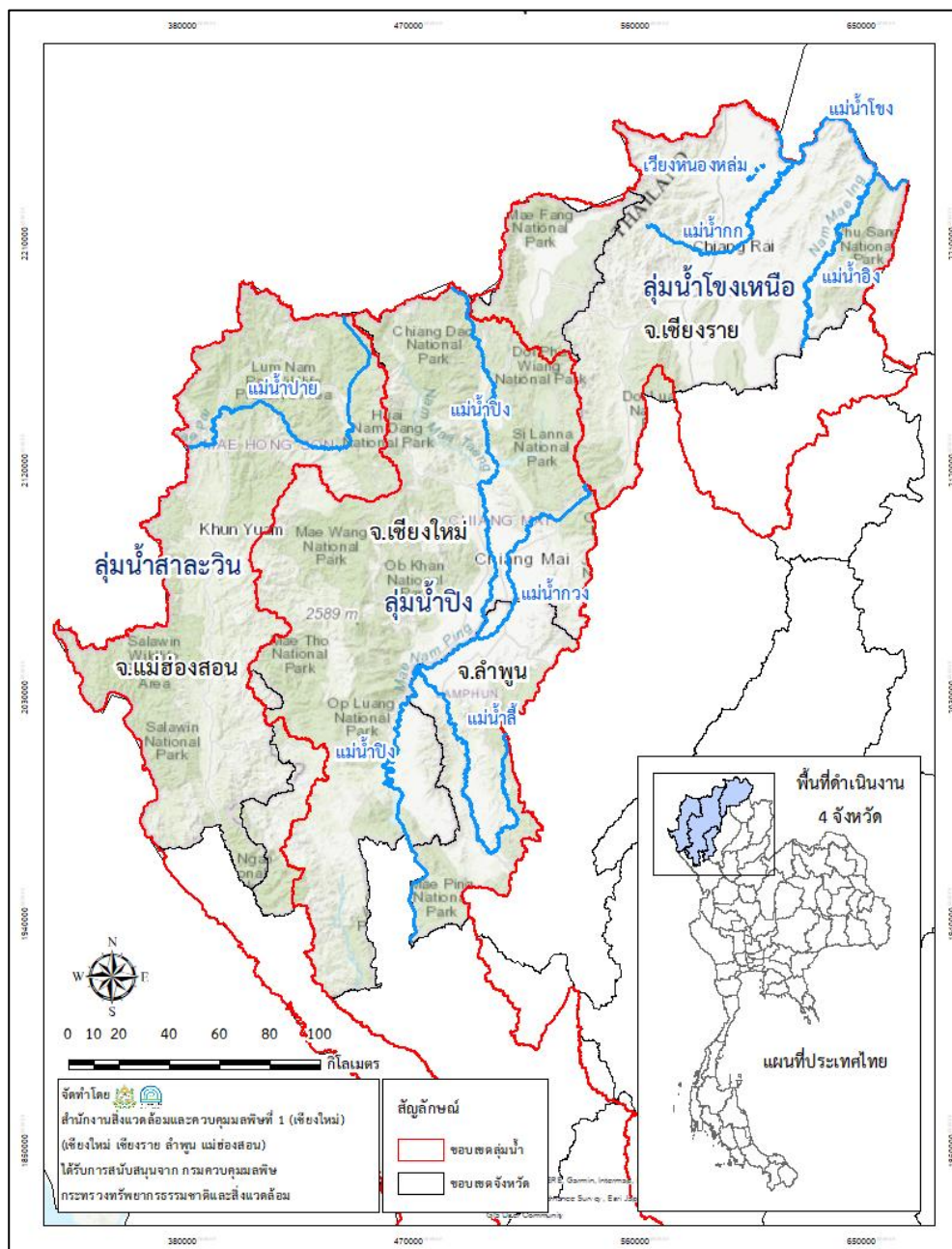

2

สถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน

2. สถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน

ข้อมูลพื้นฐานลุ่มน้ำในพื้นที่ความรับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) รับผิดชอบพื้นที่ 4 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในพื้นที่รับผิดชอบมีลุ่มน้ำหลัก 3 ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ลุ่มน้ำปิง (ตอนบน) ลุ่มน้ำโขงเหนือ และลุ่มน้ำสาละวิน โดยมีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิง กว ลี้ กก อิง ปาย แสดงดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 พื้นที่รับผิดชอบในพื้นที่ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1

สถานการณ์คุณภาพคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน

การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่รับผิดชอบ 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้แก่ลุ่มน้ำปิง (ตอนบน) ลุ่มน้ำโขงเหนือ และลุ่มน้ำสาละวิน จำนวน 7 แม่น้ำ (แม่น้ำปิง แม่น้ำกว๊ม แม่น้ำลี้ แม่น้ำกก แม่น้ำอิง แม่น้ำโขง และแม่น้ำปาย) และ 1 แหล่งน้ำ (พื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง) โดยมีการเก็บตัวอย่างน้ำ 34 จุดเก็บ จำนวน 4 ครั้ง (พฤศจิกายน 2567 - กันยายน 2568)

คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (Water Quality Index : WQI) ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) คุณภาพน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” ร้อยละ 62.5 และ “เสื่อมโทรม” ร้อยละ 37.5 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ : WQI

เกณฑ์คุณภาพน้ำ	คุณภาพน้ำเฉลี่ย
 ดีมาก	-
 ดี	-
 พอใช้	แม่น้ำลี้ แม่น้ำโขง แม่น้ำกว๊ม แม่น้ำปาย แม่น้ำปิง
 เสื่อมโทรม	แม่น้ำกก แม่น้ำอิง เวียงหนองล่อง
 เสื่อมโทรมมาก	-

ดัชนีวัดคุณภาพน้ำ (Water Quality Index : WQI) คือการแปลผลคุณภาพน้ำให้เข้าใจอย่างง่าย โดยใช้ค่าจาก 5 พารามิเตอร์ ได้แก่

1. ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ (Dissolved Oxygen : DO)
2. ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (Biochemical Oxygen Demand : BOD)
3. ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (Total Coliform Bacteria : TCB)
4. ฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (Fecal Coliform Bacteria : FCB)
5. แอมโมเนีย (Ammonia Nitrogen : NH₃)

นำมาคำนวณค่าที่ประเมินได้อยู่ระหว่าง 0 – 100 โดยแบ่งคุณภาพน้ำออกได้ 5 ระดับ ได้แก่

ค่าคะแนน	เกณฑ์คุณภาพน้ำ	สีสัญลักษณ์
91-100	ดีมาก	Blue
71-90	ดี	Green
61-70	พอใช้	Yellow
31-60	เสื่อมโทรม	Orange
0-30	เสื่อมโทรมมาก	Red

2.1 กลุ่มน้ำปิง (ตอนบน)

กลุ่มน้ำปิง เป็นกลุ่มน้ำในลำดับที่ 6 จากจำนวน 25 กลุ่มน้ำหลักของประเทศ มีต้นกำเนิดในทิวเขาผีปันน้ำ ในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ไหลจากทิศเหนือลงมาทางทิศใต้ ผ่านพื้นที่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน ไหลผ่านพื้นที่ราบหุบเขาก่อนไหลลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก และบรรจบกับแม่น้ำวัง ที่จังหวัดตาก และไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชร ไปบรรจบกับแม่น้ำน่าน ที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 33,896 ตารางกิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัดมีความยาวประมาณ 740 กิโลเมตร โดยระยะทางที่ผ่านเขตจังหวัดเชียงใหม่ จนถึงทะเลสาบดอยเต่ามีความยาวประมาณ 230 กิโลเมตร

กลุ่มน้ำปิงมีลำน้ำที่สำคัญของแม่น้ำปิง ได้แก่ น้ำแม่จัด มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาแดนลาว ทางตอนเหนือของกลุ่มน้ำ ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้าย น้ำแม่แตง ไหลจากเทือกเขาแดนลาว ลงมาบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งขวา แม่น้ำกวงไหลมาบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้ายที่จังหวัดลำพูน แม่น้ำลี้ ไหลจากอำเภอลี้ขึ้นไปทางทิศเหนือบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้ายที่อำเภอจอมทอง น้ำแม่แจ่ม ไหลจากเทือกเขาถนนธงชัยจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกลุ่มน้ำลงมาบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งขวาที่อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำในลุ่มน้ำปิง (ตอนบน)

➤ แม่น้ำปิง (ถูกกำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 ตามประกาศ กรมควบคุมมลพิษ)

จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินแม่น้ำปิง (ตอนบน) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ตั้งแต่บริเวณสะพานช่อแล บ้านช่อแล ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง สะพานหน้าศูนย์อุทกวิทยากองหิน บ้านกองหิน ตำบลหางดง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” มีพารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประเภทที่ 3 ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ ได้แก่ ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) ฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) และแอมโมเนีย (NH_3)

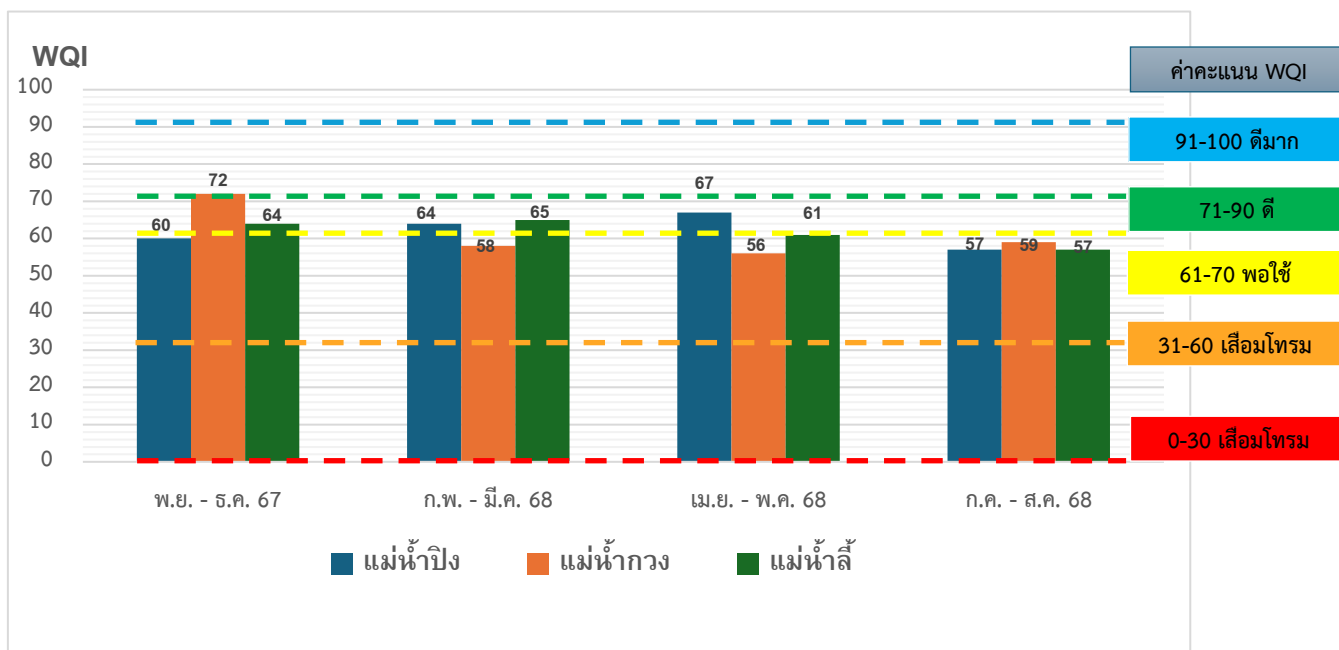
➤ แม่น้ำกว๊นา (ถูกกำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 ตามประกาศ กรมควบคุมมลพิษ)

เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำปิงตอนบน มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาที่อยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ แม่น้ำนี้ไหลผ่านอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ไปจนถึง อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่บริเวณบ้านสบทา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จากการดำเนินการตรวจวัดคุณภาพน้ำ ตั้งแต่บริเวณสะพานบ้านแม่หวาน ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ถึงบริเวณหน้าฝายทดน้ำและระบายทรายแม่น้ำกว๊นา 2 สะพานป่าซาง (ฝายสบทา) ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” พารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประเภทที่ 3 ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)

➤ แม่น้ำลี้ (ถูกกำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 ตามประกาศ กรมควบคุมมลพิษ)

เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำปิงตอนบน มีต้นกำเนิดจากดอยขุนกว๊นาซึ่งเป็นเทือกเขาที่อยู่ในเขตอำเภอฝาง จังหวัดลำพูน แม่น้ำลี้จะมีทิศทางไหลขึ้นไปทางตอนเหนือและไหลลงสู่แม่น้ำปิงที่บริเวณบ้านวังสะแกง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน จากการดำเนินการตรวจวัดคุณภาพน้ำ ตั้งแต่บริเวณสะพานบ้านใหม่ศิวิไล ตำบลลี้ อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน ถึงสะพานบ้านต้นผึ้ง ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” พารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประเภทที่ 2 ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)

คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำในลุ่มน้ำปิง (ตอนบน) เฉลี่ยทั้งปี ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” ร้อยละ 62

รูปภาพที่ 3 คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำปิง (ตอนบน) แยกสายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำปิง (ตอนบน)

แม่น้ำปิง (ตอนบน) คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินมีแนวโน้มยังคงที่ เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

แม่ห้ากวาง คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” แต่คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินมีแนวโน้ม คงที่ เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

แม่ห้าลี คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินมีแนวโน้ม ลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

2.2 กลุ่มน้ำโขงเหนือ

กลุ่มน้ำโขงเหนือ ประกอบด้วย เทือกเขาสูงชันสลับกับที่ราบระหว่างหุบเขา ล้อมรอบไปด้วยเทือกเขาที่สำคัญ มีแม่น้ำโขงและแนวเขาเป็นตัวแบ่งเขตระหว่างประเทศ มีแม่น้ำที่สำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำฝาง น้ำแม่ลาว น้ำแม่สรวย แม่น้ำอิง แม่น้ำรวก น้ำแม่คำ และน้ำแม่จัน มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ กว๊านพะเยาอำเภอมือง จังหวัดพะเยา

สถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำโขงเหนือ

➤ **แม่น้ำกก** (ถูกกำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 ตามประกาศ กรมควบคุมมลพิษ)

แม่น้ำกก มีต้นกำเนิดจากประเทศพม่าไหลผ่าน อำเภอม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอม่อจัน อำเภอมืองเชียงราย อำเภอยางซ้าย อำเภอยางซ้าย จังหวัดเชียงราย และไหลลงแม่น้ำโขง ที่อำเภอยางซ้าย จังหวัดเชียงราย เป็นเส้นทางน้ำสายสำคัญที่ก่อให้เกิดชุมชนและศิลปวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำมากมาย เนื่องจากแม่น้ำกก มีความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ปลานานาชนิดและเป็นสายน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตร จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำบริเวณสะพานแม่ฟ้าหลวง อำเภอมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย จนถึงบริเวณสะพานแม่น้ำกก

ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “เสื่อมโทรม” พารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประเภทที่ 2 ตามประกาศ กรมควบคุมมลพิษ ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)

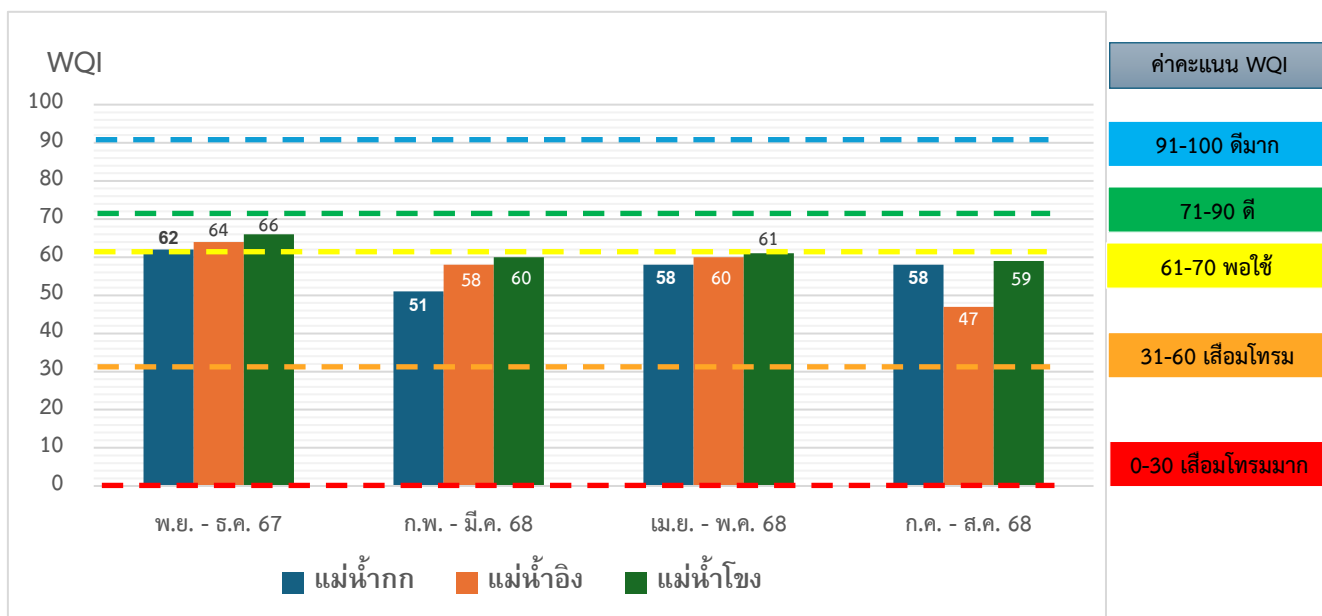
➤ **แม่น้ำอิง** (ถูกกำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 ตามประกาศ กรมควบคุมมลพิษ)

แม่น้ำอิง เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขงมีต้นกำเนิดระหว่างแนวเขาตอนเหนือของเทือกเขาผีปันน้ำ ตอนกลางครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา ไหลไปรวมกับแม่น้ำลาว ที่อำเภอเทิงจังหวัดเชียงราย แล้วไหลไปลงแม่น้ำโขงตรงจุดที่เรียกว่า “สบอิง” ที่บ้านปากอิงล่าง ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำตั้งแต่สะพานแม่น้ำอิง ตำบลเม้งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ถึงบริเวณสะพานแม่น้ำอิง บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “เสื่อมโทรม” พารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประเภทที่ 2 ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ ได้แก่ ออกซิเจนละลายน้ำ (DO) ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)

➤ **แม่น้ำโขง** (ไม่ได้ถูกกำหนดประเภทแหล่งน้ำ)

แม่น้ำโขง มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัย เกิดจากการละลายของหิมะและน้ำแข็งบริเวณที่ราบสูงทิเบต ในบริเวณตอนเหนือของทิเบต ผ่านประเทศจีน ประเทศพม่า ประเทศลาว เริ่มไหลผ่านดินแดนประเทศไทยที่บริเวณสบรวก สามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และไหลไปทางทิศตะวันออกผ่านอำเภอเชียงของ ก่อนไหลเข้าประเทศลาวที่แก่งผาได ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จึงนับเป็นจุดสุดท้ายของแม่น้ำโขงที่ผ่านดินแดนภาคเหนือของไทย ลักษณะสำคัญของแม่น้ำโขง คือ มีตลิ่งที่สูงชันมากทั้งสองฝั่ง สายน้ำไหลเลี้ยวเลาะไปตามไหล่เขา กระแสน้ำจะไหลจากทางเหนือลงสู่ทางใต้ตลอดทั้งปี ระดับน้ำในฤดูฝนกับฤดูแล้งจะมีความแตกต่างกันอย่างมาก ความเร็วของกระแสน้ำขึ้นอยู่กับฤดูกาล ดินในแม่น้ำโขงเป็นดินทราย มีเกาะแก่งน้อยใหญ่กว่าหนึ่งร้อยแห่งเรียงรายตลอดแม่น้ำ จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำบริเวณหน้าสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเชียงแสน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และบริเวณแก่งผาได ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” มีพารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำประเภทที่ 3 ได้แก่ ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)

คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำโขงเหนือเฉลี่ยทั้งปี ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “เสื่อมโทรม” ร้อยละ 59

รูปภาพที่ 4 คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในลุ่มน้ำโขงเหนือ แยกรายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในลุ่มน้ำโขงเหนือ

แม่น้ำกก คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “เสื่อมโทรม” คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินมีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

แม่น้ำอึ่ง คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “เสื่อมโทรม” คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินแนวโน้มยังลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

แม่น้ำโขง คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินมีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

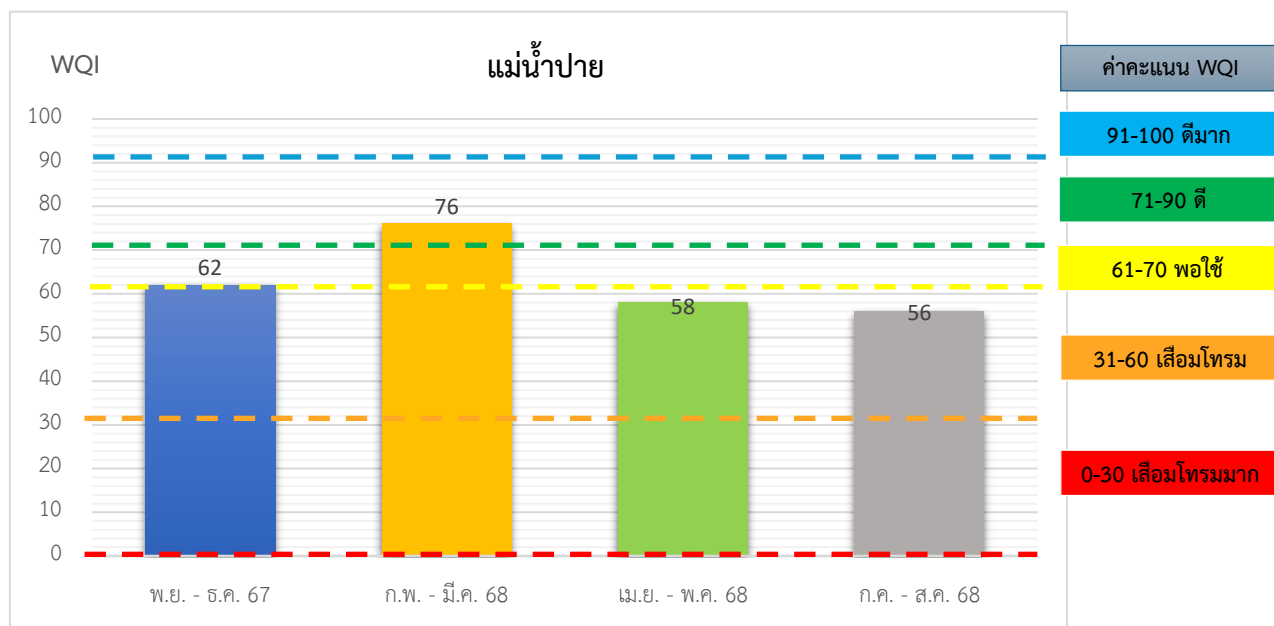
2.3 ลุ่มน้ำสาละวิน

ลุ่มน้ำสาละวิน มีพื้นที่ของลุ่มน้ำประมาณ 19,106 ตร.กม. หรือ 11,941,213 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.72 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่บางส่วนของจังหวัดตากและเชียงใหม่ในทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของประเทศไทย มีกลุ่มลุ่มน้ำสาขา 4 กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มลุ่มน้ำสาขายวม กลุ่มลุ่มน้ำสาขายวม กลุ่มลุ่มน้ำสาขายวม และกลุ่มลุ่มน้ำสาขาสาละวิน

➤ แม่น้ำปาย (ไม่ได้ถูกกำหนดประเภทแหล่งน้ำ)

แม่น้ำปาย มีต้นกำเนิดมาจากบริเวณรอยต่อของทิวเขาถนนธงชัยบรรจบกับทิวเขาแดนลาว ในเขตอำเภอปาย ไหลผ่านอำเภอปาย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนไปลงแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศเมียนมาร์ มีความยาวในประเทศไทยประมาณ 135 กิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปจะอยู่ติดพื้นที่ทางการเกษตรในช่วงฤดูแล้งน้ำจะใส ส่วนฤดูฝนน้ำจะขุ่นมากเป็นสีน้ำตาล จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำตั้งแต่บริเวณสะพานเชียงใหม่-ปาย กม. 88-89 ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จนถึงบริเวณสะพานกรมวิชาการเกษตร ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน คุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่

ในเกณฑ์ “พอใช้” มีพารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำประปาที่ 3 ได้แก่ ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)

รูปภาพที่ 5 คุณภาพน้ำแหล่งน้ำในลุ่มน้ำสาละวิน แยกรายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

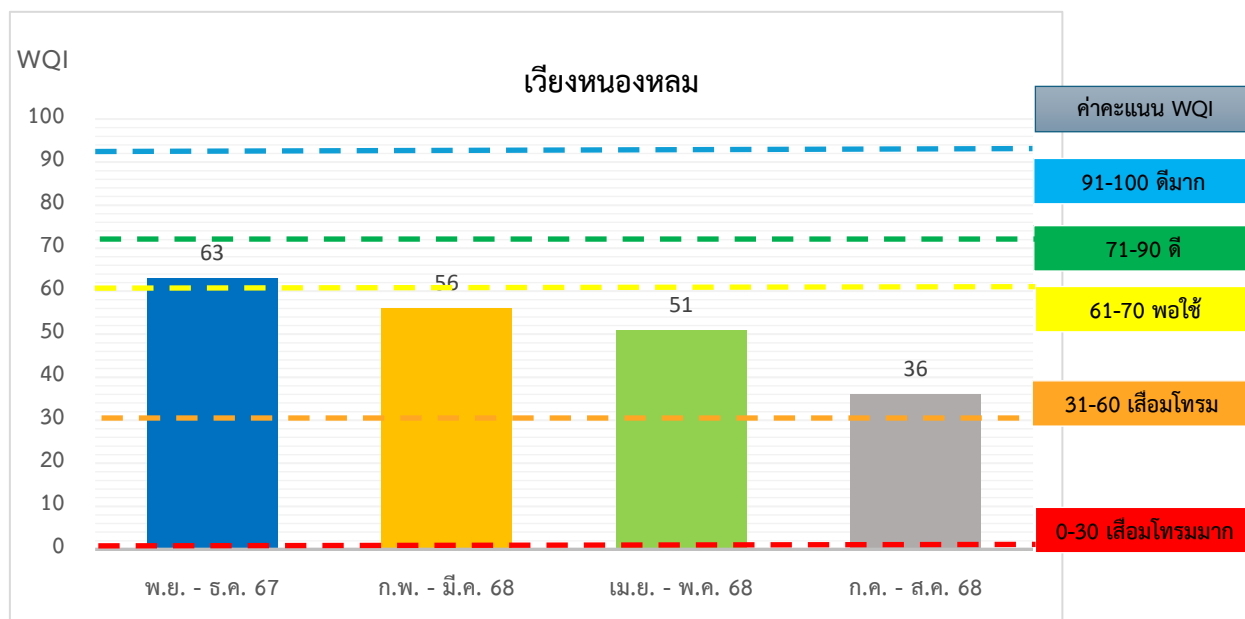
แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแม่น้ำปาย คุณภาพน้ำเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “พอใช้” แนวโน้มคุณภาพน้ำ ดีขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

2.4 แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ

➤ เวียงหนองล่อง (ไม่ได้ถูกกำหนดประเภทแหล่งน้ำ)

"เวียงหนองล่อง" เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ระหว่างอำเภอแม่จันและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยเป็นพื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำสาขาหนึ่งของลุ่มกก มีเนื้อที่ประมาณ 14,457 ไร่ หรือ 23.13 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ในเขตตำบลท่าข้าวเปลือก ตำบลจันจว้า ตำบลจันจว้าใต้ของอำเภอแม่จัน และตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบล้อมรอบด้วยเนินเขา ยกเว้นด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบเปิดโล่งออกสู่แม่น้ำกก ซึ่งไหลไปลงแม่น้ำโขงที่ตำบลหนองปากอ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ลักษณะทางธรณีพื้นที่เวียงหนองล่อง อยู่ในแนวเลื่อนของเปลือกโลกแม่จัน-เชียงแสนในแนวตะวันออกเฉียงเหนือยาวประมาณ 130 กิโลเมตร และมีแม่น้ำสายสำคัญได้แก่ ลำน้ำแม่หะ ห้วยแม่ลาก และลำน้ำแม่ลัว การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณพื้นที่เวียงหนองล่องมีลักษณะเพื่อการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาข้าว ทำสวนยางพารา และทำไร่ข้าวโพด เป็นต้น รวมถึงทำการปศุสัตว์ โดยบริเวณพื้นที่เวียงหนองล่องเป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัวและกระบือ

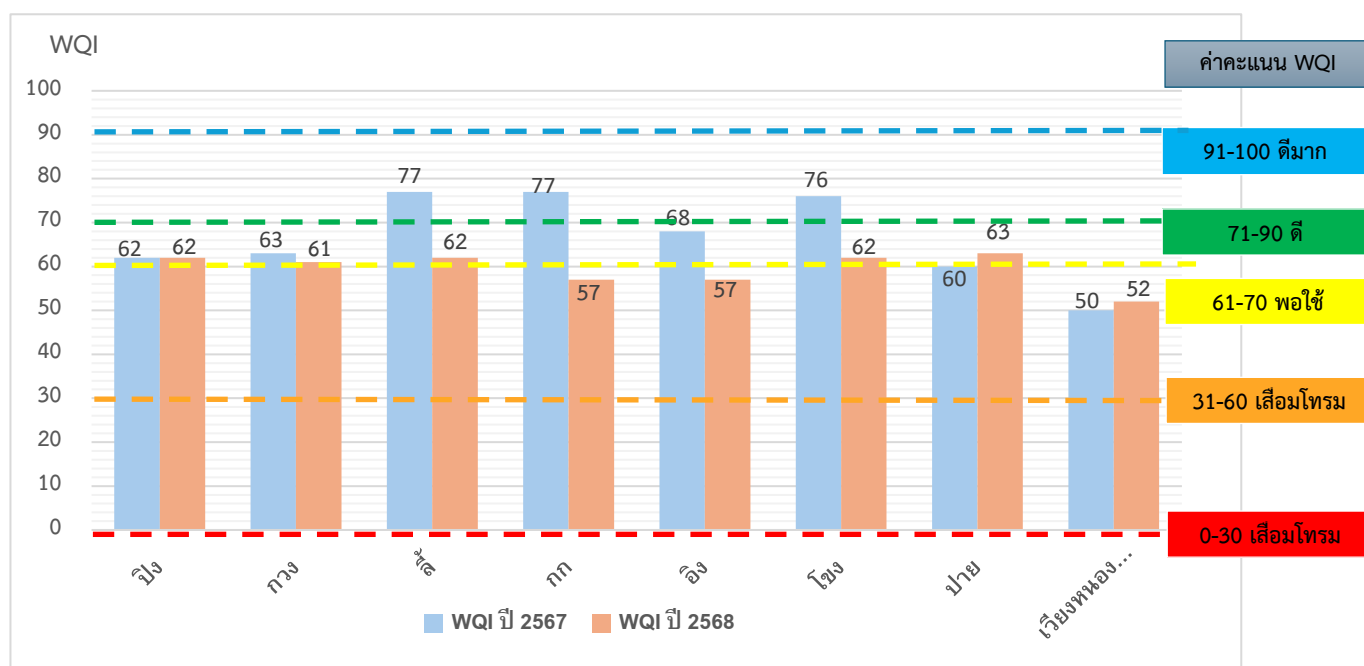
จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำในพื้นที่เวียงหนองล่อง มีคุณภาพน้ำเฉลี่ยทั้งปีจัดอยู่ในเกณฑ์ “เสื่อมโทรม” มีพารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำประเภที่ 3 ได้แก่ ค่าออกซิเจนที่ละลายน้ำ (DO) ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) ฟิคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) และแอมโมเนีย (NH_3)

รูปภาพที่ 6 คุณภาพน้ำในพื้นที่เวียงหนองล่อง แยกรายแหล่งน้ำและช่วงเวลาการติดตามตรวจสอบ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในพื้นที่เวียงหนองล่อง คุณภาพน้ำเฉลี่ยรายปีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพน้ำ “เสื่อมโทรม” แนวโน้มคุณภาพน้ำยัง **คงที่** เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินเมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และ 2568 โดยดัชนีวัดคุณภาพน้ำ (Water Quality Index : WQI) มีแหล่งน้ำผิวดินจำนวน 1 แหล่ง แนวโน้มคุณภาพน้ำ **ดีขึ้น** ได้แก่ แม่น้ำปาย แหล่งน้ำผิวดินที่คุณภาพน้ำยัง **คงที่** ได้แก่ แม่น้ำปิง และแนวโน้มคุณภาพน้ำ **ลดลง** 5 แหล่ง ได้แก่ แม่น้ำกว๊าน แม่น้ำลี้ แม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำโขง สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวน 1 แหล่ง ได้แก่ เวียงหนองล่อง พบแนวโน้มคุณภาพน้ำยัง **คงที่**

รูปภาพที่ 7 แสดงแนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ โดยดัชนีวัดคุณภาพน้ำ (Water Quality Index: WQI) เปรียบเทียบระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และ 2568

ปัญหาคุณภาพน้ำ

ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในพื้นที่รับผิดชอบมีการกำหนดคุณภาพแหล่งน้ำประเภทที่ 2 จำนวน 3 แหล่งน้ำได้แก่ แม่น้ำลี้ แม่น้ำกก และแม่น้ำอิง แหล่งน้ำประเภทที่ 3 จำนวน 2 แหล่งน้ำได้แก่ แม่น้ำปิง และแม่น้ำกว๊าน และแหล่งน้ำที่ยังไม่ได้กำหนดประเภทของแหล่งน้ำ จำนวน 3 แหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำปาย แม่น้ำโขง และเวียงหนองหล่ม โดยพบพารามิเตอร์ที่มีค่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ ค่าออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ค่าความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) ฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) และแอมโมเนีย (NH₃) รายละเอียดดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำเปรียบเทียบกับประกาศประเภทของแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	พารามิเตอร์ที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน	บริเวณที่พบปัญหาคุณภาพน้ำ
แหล่งน้ำที่กำหนดเป็นประเภทที่ 2 เพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง และกีฬาทางน้ำ		
แม่น้ำลี้	TCB BOD TCB FCB	อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน
แม่น้ำกก	BOD TCB FCB	อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
แม่น้ำอิง	DO BOD TCB FCB	อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
แหล่งน้ำที่กำหนดเป็นประเภทที่ 3 เพื่อการเกษตร		
แม่น้ำปิง	TCB FCB NH ₃	อำเภอแม่แตง อำเภอเมือง อำเภอจอมทอง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
แม่น้ำกวัง	BOD TCB FCB	อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
แหล่งน้ำที่ไม่ถูกกำหนดประเภท (เปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานประเภทที่ 3 เพื่อการเกษตร)		
แม่น้ำปาย	TCB FCB	อำเภอเมือง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
แม่น้ำโขง	TCB FCB	อำเภอเชียงแสน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
เวียงหนองล่อง	DO BOD TCB FCB NH ₃	อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สาเหตุที่ทำให้ค่าพารามิเตอร์ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งส่งผลให้คุณภาพน้ำผิวดินเสื่อมโทรม เนื่องมาจากการระบายน้ำทิ้งโดยไม่ผ่านการบำบัดเบื้องต้นโดยเฉพาะบริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่น และเนื่องจากในปี 2568 มีฝนตกชุก ทำให้มีการพัดพาตะกอนหน้าดินในช่วงฤดูฝนจากพื้นที่เกษตรกรรม และการปศุสัตว์บริเวณริมแหล่งน้ำรวมถึงพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้การมีปริมาณน้ำน้อยในช่วงฤดูแล้งมีวัชพืชขึ้นปกคลุมบริเวณผิวน้ำและพื้นน้ำ ทำให้แหล่งน้ำไม่สามารถไหลเวียนได้ (รูปภาพที่ 8)

แนวทางการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำโดยรวม

การแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน โดยมีหลักการพื้นฐานประกอบด้วย การลดและบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ การเพิ่มความสามารถในการรองรับน้ำเสียด้วยการเพิ่มน้ำต้นทุน การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตลอดลำน้ำให้มีสภาพการไหลที่ดี ไม่เกิดการหมักหมมเน่าเสียของพืชน้ำ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด รวมถึงการเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินสม่ำเสมอเป็นระยะ ประกอบด้วยแนวทางการแก้ไขปัญหาในแต่ละภาคส่วน ดังนี้

ชุมชนริมแม่น้ำ

- สนับสนุนให้มีการรักษาสภาพป่าต้นน้ำสร้างฝายชะลอน้ำ ลดการพังทลายของหน้าดินบริเวณต้นน้ำ
- ลดการใช้ปุ๋ยเคมีหรือใช้ในปริมาณที่เหมาะสม ส่งเสริมการนำของเสียกลับมาทำปุ๋ยอินทรีย์
- ลดการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียจากครัวเรือนและชุมชนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง โดยจัดให้มีการบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือนและอาคารเบื้องต้น เช่น ติดตั้งถังดักไขมัน (Grease Trap) บ่อเกรอะ (Septic Tank) ระบบกรองแบบไร้อากาศ (Anaerobic Filter) เป็นต้น ก่อนระบายสู่ลำรางสาธารณะ
- ดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์แหล่งน้ำในชุมชนเป็นประจำเพื่อสร้างจิตสำนึกในการดูแลแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน โดยใช้กลไกเครือข่ายความร่วมมือระดับชุมชนและระดับลุ่มน้ำ

รูปภาพที่ 8 สาเหตุที่ทำให้ค่าพารามิเตอร์ในแหล่งน้ำไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

แหล่งกำเนิดมลพิษ และสถานประกอบการในพื้นที่

ดำเนินการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด อาทิเช่น

- อาคารประเภทต่างๆ ควรติดตั้ง ระบบตะกอนเร่ง (Activated Sludge)
- ประเภทสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ควรมีบ่อดักไขมันก่อนระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม
- ประเภทที่ดินจัดสรร ควรติดตั้งบ่อเกรอะ (Septic Tank) ระบบกรองแบบไร้อากาศ (Anaerobic Filter) หรือบ่อดักไขมันประจำครัวเรือนแต่ละหลังและมีบ่อตรวจสอบคุณภาพน้ำก่อนระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม
- โรงงานอุตสาหกรรม ควรมีการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น ระบบตะกอนเร่ง (Activated Sludge) เป็นต้น
- ประเภทการเลี้ยงสุกร ควรติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียแบบแก๊สชีวภาพที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านพลังงานและมีการหมุนเวียนน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพื่อลดการระบายน้ำเสียออกสู่ภายนอก และบริเวณที่มีการเลี้ยงปลากระชัง จะต้องจำกัดการให้อาหารปลาอย่างเหมาะสม ตามอัตราส่วนพื้นที่ของกระชังและความหนาแน่นของปลาในกระชัง เพื่อลดเศษอาหารปลาส่วนเกินและสิ่งขับถ่ายจากปลา ซึ่งเป็นสาเหตุให้แหล่งน้ำเน่าเสียได้
- บำรุงรักษาและเดินระบบบำบัดน้ำเสียที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ และหมั่นตรวจสอบการทำงาน ตรวจวัดคุณภาพน้ำหลังบำบัดจากระบบฯ เป็นประจำ
- แหล่งกำเนิดมลพิษตามกฎหมายดำเนินการจัดส่งแบบบันทึกสถิติการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียตามแบบ ทส.1 และ ทส.2 และจัดส่งต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป็นระยะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- จัดทำแผนงานประจำปีเพื่อจัดสรรงบประมาณด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟู แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ พัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษและสถานประกอบการ เช่น แหล่งกำเนิดมลพิษที่ขออนุญาต และต่อใบอนุญาตกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพต้องมีการบำบัดน้ำเสียและระบายน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดจัดให้มีการออกติดตามการระบายมลพิษออกจากสถานประกอบการเป็นประจำ
- กำกับดูแลและเข้มงวดการบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยสถานประกอบการที่เข้าข่ายฯ ต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย และการระบายน้ำทิ้งต้องเป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งที่กฎหมายกำหนด (ม.80)
- การออกเทศบัญญัติในการติดตั้งถังดักไขมันสำหรับครัวเรือนและสถานประกอบการขนาดเล็ก
- ในระยะยาวควรมีแผนงานก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนสำหรับชุมชนที่มีความหนาแน่นและมีแนวโน้มระบายน้ำเสีย ที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ

- สำหรับ อปท. ที่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนแล้วควรมีแผนงานขยายแนวท่อรวบรวมน้ำเสียให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการน้ำเสียด้วยระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมกลุ่มอาคาร (Cluster Treatment Plant) สำหรับชุมชนขนาดเล็กต่อเนื่องกัน และดูแลบำรุงรักษา ตรวจเช็คการเดินระบบบำบัดน้ำเสียที่มีอยู่ ให้มีประสิทธิภาพ
- ในแหล่งน้ำธรรมชาติควรติดตั้งระบบเครื่องกลเติมอากาศ เช่น กังหันชัยพัฒนา เพื่อเพิ่มออกซิเจนแก่น้ำในแหล่งน้ำ ปรับปรุงทางน้ำธรรมชาติให้มีระดับแตกต่างกัน สร้างสภาพการตกกระทบของน้ำ เร่งปริมาณออกซิเจนให้เพิ่มขึ้น

หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินเป็นระยะ เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและเตือนภัยได้ทันต่อสถานการณ์ สามารถวินิจฉัยสาเหตุ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและแจ้งเตือนให้กับหน่วยงานและประชาชนในการระมัดระวังการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ
- ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษตามอำนาจหน้าที่อย่างเคร่งครัด

2.5 การแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูคุณภาพน้ำคลองแม่ข่า จังหวัดเชียงใหม่

ในอดีตคลองแม่ข่ามีความอุดมสมบูรณ์ น้ำใสสะอาด ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากลำน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค เป็นเส้นทางระบายน้ำลงสู่แม่น้ำปิง โดยในช่วงต้นจะมีลำน้ำสาขาย่อยที่เป็นแหล่งต้นน้ำ ได้แก่ น้ำแม่หยวก ห้วยแม่ข่ามุง ห้วยช่างเคียน น้ำแม่สา น้ำแม่ชะเยือง และมีลำน้ำสาขาย่อยที่ไหลมาบรรจบในช่วงกลางน้ำได้แก่ ลำเหมืองกวาง ร่องกระแจะ และลำคูไหว โดยน้ำแม่ข่าสายหลักจะไหลผ่านตำบลดอนแก้ว เขตอำเภอแม่ริมผ่านเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลตำบลป่าแดด เทศบาลตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จากนั้นไหลเรื่อยไปจนรวมกับลำเหมืองกวางไหลลงสู่แม่น้ำปิง ในเขตเทศบาลตำบลป่าแดด ในช่วงน้ำหลากจะมีน้ำไหลไปรวมกับลำน้ำแม่ข่าน้อยในเขตเทศบาลตำบลสันผักหวาน และไหลลงสู่แม่น้ำปิงในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสบแม่ข่า อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ รวมความยาวประมาณ 31 กิโลเมตร ซึ่งคลองแม่ข่ามีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม-เสื่อมโทรมมาก เนื่องจากน้ำต้นทุนที่ใช้รักษาระดับลำน้ำมีปริมาณน้อยส่งผลให้ไม่สามารถรักษาสมดุลคุณภาพน้ำตามธรรมชาติได้ ประกอบกับการขยายตัวของชุมชนริมสองฝั่งคลองแม่ข่าเพิ่มมากขึ้น มีการปล่อยน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษ อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ร้านอาหาร เป็นต้น ส่งผลให้มีน้ำเสียชุมชนไหลลงสู่คลองแม่ข่าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ คลองแม่ข่าช่วงที่ไหลผ่านเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร จากผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำ พบว่าค่าออกซิเจนละลายน้ำช่วงที่ไหลผ่านเทศบาลนครเชียงใหม่ มีค่าลดลงจนมีค่าเท่ากับศูนย์ สาเหตุเกิดจากเทศบาลฯ มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมแล้ว แต่ยังมีการระบายน้ำเสียลงสู่คลองแม่ข่าตลอดแนวคลอง เนื่องจากระบบรวบรวมน้ำเสียยังไม่ครอบคลุมพื้นที่เทศบาลทั้งหมด ซึ่งปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่ให้บริการรวบรวมน้ำเสียประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร ของพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง (พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงมีประมาณ 27.12 ตารางกิโลเมตร) ซึ่งอยู่ฝั่งเดียวกับคลองแม่ข่า ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ยังไม่มีระบบรวมน้ำเสีย (พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงมีประมาณ 13 ตารางกิโลเมตร และยักรวมถึงพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียในพื้นที่อีกด้วย) การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบ่งชี้สาเหตุความสกปรกหลักทั้งค่าความสกปรกในรูปบีโอดี และค่าแบคทีเรียที่พบในสัตว์เลือดอุ่น การแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำจึงจำเป็นต้องอาศัยการประเมินปริมาณน้ำต้นทุนที่คลองแม่ข่าต้องการในการรักษาระบบนิเวศน์ การรวบรวมและบำบัดน้ำเสียให้ครอบคลุมทุกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดน้ำเสียในคลองแม่ข่า จำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมมือกันในภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่ และการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง กรมควบคุมมลพิษโดยกองจัดการคุณภาพน้ำและสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) จึงร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายภาคประชาสังคม ดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคลองแม่ข่าอย่างมีหลักการและเป็นรูปธรรม

การติดตามตรวจสอบ และการบังคับใช้กฎหมาย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ปี 2568 ดำเนินการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษและแหล่งกำเนิดมลพิษที่ครบกำหนดคำสั่งทางปกครอง จำนวน 8 แห่ง (ตารางที่ 3) ประกอบด้วย อาคารประเภท ก จำนวน 2 แห่ง (ปฏิบัติตามกฎหมาย 2 แห่ง) อาคารประเภท ข จำนวน 1 แห่ง (ปฏิบัติตามกฎหมาย 1 แห่ง) และอาคารประเภท ค จำนวน 1 แห่ง (ปฏิบัติตามกฎหมาย 1 แห่ง) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงประเภท ก จำนวน 1 แห่ง (ปฏิบัติตามกฎหมาย 1 แห่ง) โรงงานอุตสาหกรรมจำพวก 3 จำนวน 1 แห่ง (ปฏิบัติตามกฎหมาย 1 แห่ง) จำพวก 2 จำนวน 2 แห่ง (เข้าข่ายโรงงานฯ และผลการวิเคราะห์น้ำทิ้งไม่ผ่านมาตรฐาน 2 แห่ง ทั้งนี้ได้ส่งผลการตรวจวิเคราะห์ให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการ)

ตารางที่ 3 การติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย แหล่งกำเนิดมลพิษ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ตรวจทั้งหมด	ปฏิบัติตามกฎหมาย (แห่ง)			สถานีบริการน้ำมัน เชื้อเพลิงประเภท ก	เข้าข่ายโรงงาน อุตสาหกรรม
	ก	ข	ค		
8	2	1	1	1	3
รวม	4			1	3

3. สถานการณ์และแนวโน้มคุณภาพน้ำคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา

ดำเนินการสำรวจและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำคลองแม่ข่า จังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2568 ได้ดำเนินการสำรวจและติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำฯ 6 ครั้ง ต่อปี จำนวน 14 จุด ได้แก่ 1) บ้านแม่ใน 2) ลำน้ำแม่สา 3) ฝ่ายน้ำล้นแม่สาจุดต้นกำเนิดคลองแม่ข่า 4) สะพานพระนอน 5) คลองแม่ข่าวงแหวนรอบ 2 6) คลองแม่ข่าโรงพยาบาลตาเซนต์ปีเตอร์ 7) ร่องกระเจาะ (ลำน้ำสาขา) 8) คลองแม่ข่าสะพานอัษฎาธร 9) คลองแม่ข่าสะพานศรีดอนไชย (สวนสัตว์มะตางค์ศรีดอนไชย) 10) คลองแม่ข่าสะพานระแงง 11) ลำคูไหว (ลำน้ำสาขา) 12) คลองแม่ข่าสะพานมहितล 13) คลองแม่ข่าประตูน้ำป่าแดด (ไหลลงน้ำปิงจุดที่ 1) และ 14) คลองแม่ข่าสะพานบ้านแม่ข่าพัฒนา (ไหลลงน้ำปิงจุดที่ 2) โดยดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ จำนวน 6 ครั้ง ดังนี้

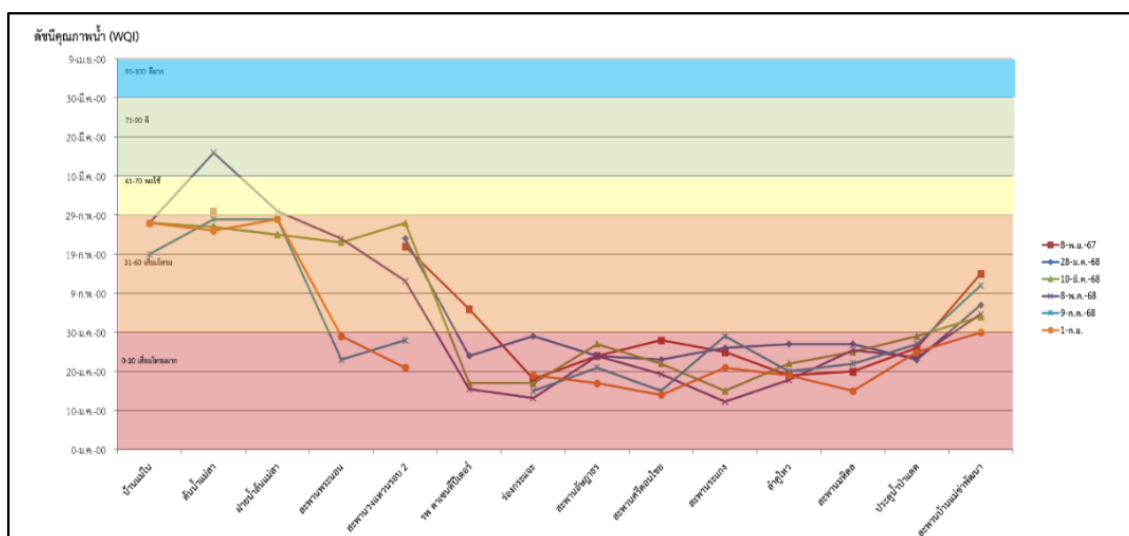
- 3.1 ครั้งที่ 1 ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ วันที่ 8 พฤศจิกายน 2567
- 3.2 ครั้งที่ 2 ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ วันที่ 28 มกราคม 2568
- 3.3 ครั้งที่ 3 ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ วันที่ 10 มีนาคม 2568
- 3.4 ครั้งที่ 4 ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ วันที่ 8 พฤษภาคม 2568
- 3.5 ครั้งที่ 5 ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ วันที่ 9 กรกฎาคม 2568
- 3.6 ครั้งที่ 6 ดำเนินการเก็บตัวอย่างน้ำ วันที่ 1 กันยายน 2568

คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** ถึง **เสื่อมโทรมมาก** ซึ่งในบางช่วงมีการปิดประตูระบายน้ำ การก่อสร้างตลิ่งริมน้ำ การขุดลอกคลอง ทำให้จำกัดทางไหลของน้ำ

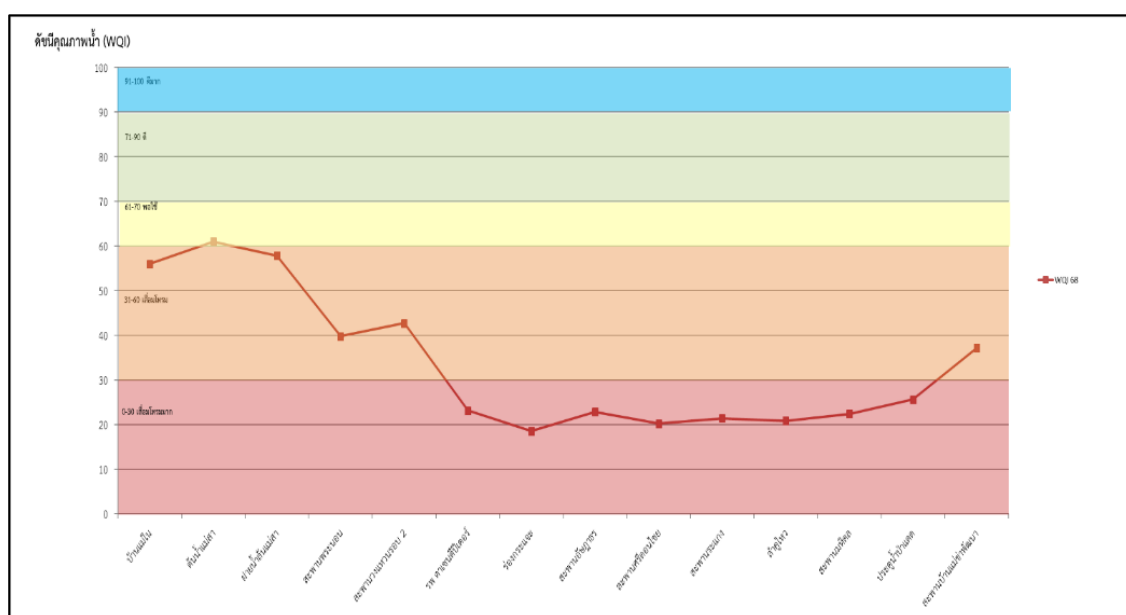
สำหรับผลการตรวจวิเคราะห์ปริมาณโลหะหนักทั้ง 8 ธาตุ คือ Mn, Cu, Zn, Pb, Cd, As, Ni และ Hg พบว่า ไม่มีโลหะหนักเกินค่ามาตรฐาน ซึ่งบ่งบอกถึง คุณภาพน้ำและความสกปรกของคลองแม่ช่าปนเปื้อนมาจากน้ำเสียของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ รายละเอียดดัง ตารางที่ 4 และรูปภาพที่ 9 - รูปภาพที่ 10

ตารางที่ 4 ผลการสำรวจคุณภาพน้ำคลองแม่ช่าและลำน้ำสาขา ปีงบประมาณ พ.ศ.2568

ลำดับ	ชื่อตำแหน่ง	ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI)							
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6	เฉลี่ย	คุณภาพน้ำ
		8 พ.ย. 67	28 ม.ค. 68	10 มี.ค. 68	8 พ.ค. 68	9 ก.ค. 68	1 ก.ย. 68		
1	บ้านแม่โน	-	-	58	58	50	58	56	เสื่อมโทรม
2	ลำน้ำแม่สา	61	57	57	76	59	56	61	พอใช้
3	ฝายน้ำล้นแม่สา (ต้นน้ำแม่ช่า)	ประตูระบายน้ำปิด	55	55	61	59	59	58	เสื่อมโทรม
4	สะพานพระนอน	-	-	53	54	23	29	40	เสื่อมโทรม
5	สะพานวงแหวนรอบ 2	52	54	58	43	28	21	43	เสื่อมโทรม
6	โรงพยาบาลตาเซนต์ปีเตอร์	36	24	17	15	ประตูระบายน้ำปิด	ประตูระบายน้ำปิด	23	เสื่อมโทรมมาก
7	ร่องกระแจะ	18	29	17	13	15	19	19	เสื่อมโทรมมาก
8	สะพานอัษฎาธร	24	24	27	24	21	17	23	เสื่อมโทรมมาก
9	สะพานศรีดอนไชย	28	23	22	19	15	14	20	เสื่อมโทรมมาก
10	สะพานระแกง	25	26	15	12	29	21	21	เสื่อมโทรมมาก
11	ลำคูไหว	19	27	22	18	20	19	21	เสื่อมโทรมมาก
12	สะพานมหิตล	20	27	25	25	22	15	22	เสื่อมโทรมมาก
13	ประตูน้ำป่าแดด	26	23	29	24	27	25	26	เสื่อมโทรมมาก
14	สะพานบ้านแม่ช่าพัฒนา	45	37	34	35	42	30	37	เสื่อมโทรม

รูปภาพที่ 9 แสดงคุณภาพน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา จำนวน 6 ครั้ง ปี 2568

รูปภาพที่ 10 แสดงคุณภาพน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำเฉลี่ยของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา ปี 2568

เมื่อทำการเปรียบเทียบคุณภาพน้ำตามดัชนีคุณภาพน้ำเฉลี่ย (WQI) ของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขาระหว่างปี พ.ศ 2567 และ พ.ศ 2568 พบว่า คุณภาพน้ำส่วนมากยังอยู่ในเกณฑ์ **เสื่อมโทรม** และ **เสื่อมโทรมมาก** แต่ยังคงพบว่า ค่าโลหะหนักไม่เกินค่ามาตรฐาน แสดงให้เห็นว่าคุณภาพน้ำของคลองแม่ข่ายังคงได้รับอิทธิพลมาจากน้ำเสียของชุมชนเป็นส่วนใหญ่

แผนที่แสดงดัชนีคุณภาพน้ำและจุดเก็บตัวอย่างน้ำคลองแม่ข่า

รูปภาพที่ 11 ภาพรวมคุณภาพน้ำของคลองแม่ข่าและลำน้ำสาขา 14 จุด ปี 2568

ปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการน้ำเสียในคลองแม่ข่า จังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ปัญหาน้ำเสียในคลองแม่ข่าเกิดจากสาเหตุการระบายน้ำเสียจากแหล่งชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมคลองแม่ข่า เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลตำบลสุเทพ เทศบาลตำบลป่าแดด โดยไม่ผ่านการบำบัดน้ำเสีย รวมถึงแหล่งชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกแนวคลองแม่ข่า เช่น เทศบาลตำบลช้างเผือก เทศบาลเมืองแม่เหิยะ เทศบาลตำบลสันผักหวาน และองค์การบริหารส่วนตำบลสบแม่ข่า ซึ่งระบายน้ำเสียลงแหล่งน้ำสาขาและไหลลงสู่คลองแม่ข่า

สำหรับคลองแม่ข่าช่วงที่ไหลผ่านเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นย่านชุมชนและสถานประกอบการหนาแน่น หากเทศบาลนครเชียงใหม่และองค์การบริหารน้ำเสียได้ปรับปรุง/ขยายแนวท่อรวบรวมแต่ละสถานีเพื่อรวบรวมน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย (โรงปรับปรุงคุณภาพน้ำเทศบาลนครเชียงใหม่) ก็จะสามารถลดปริมาณน้ำเสียไหลสู่คลองแม่ข่า ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพน้ำในพื้นที่ดังกล่าวดีขึ้น

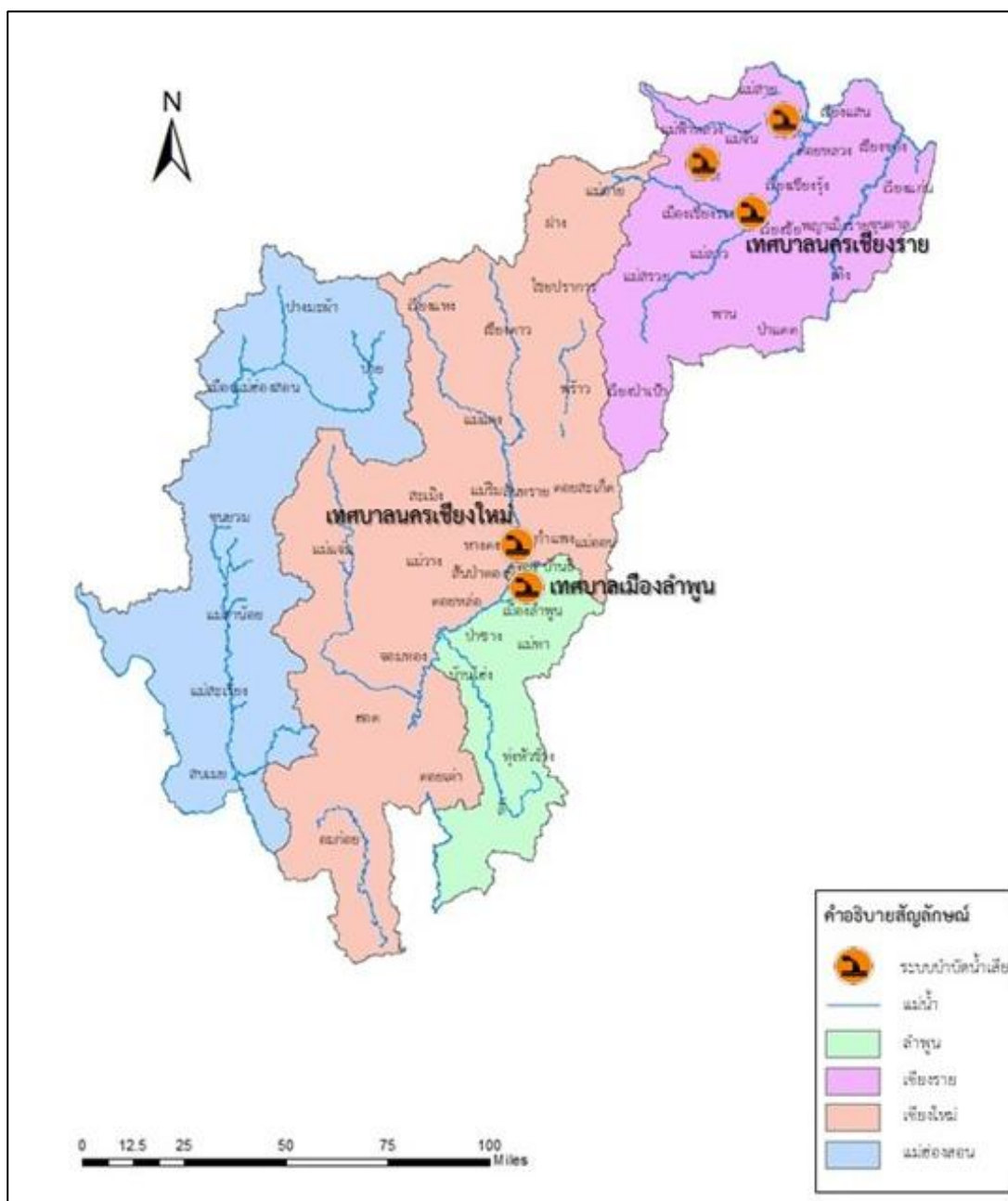
ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำคลองแม่ข่า คือ ความร่วมมือในการบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นจากครัวเรือน/สถานประกอบการ ภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการบำบัดก่อนปล่อยน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมจริงจังและสม่ำเสมอ ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้น้ำเสียที่ปล่อยทิ้งลงคลองแม่ข่าลดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. การบริหารจัดการน้ำต้นทุนที่ไหลลงคลองแม่ข่า
2. ครัวเรือน/สถานประกอบการขนาดเล็กควรมีการบำบัดน้ำเสียหรือลดการปล่อยน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม
3. สถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีระบบบำบัดน้ำเสียควรดูแลและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียของตนเองให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง
5. ผลักดันให้มีเครือข่ายชุมชนในการเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพน้ำตลอดลำน้ำปรับปรุง/ขยายจุดรวบรวมน้ำเสียให้เข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียให้มากขึ้น

2.6 ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน

สถานการณ์ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนรายจังหวัด ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้ติดตามตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อสำรวจสถานการณ์การดำเนินงานและให้คำแนะนำรวมถึงข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน จำนวน 5 แห่ง ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 แห่ง (เทศบาลนครเชียงใหม่) จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 แห่ง (เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลตำบลแม่สาย และเทศบาลตำบลจันจว้า) และจังหวัดลำพูน จำนวน 1 แห่ง (เทศบาลเมืองลำพูน) รายละเอียดดัง รูปภาพที่ 12 และ ตารางที่ 5

รูปภาพที่ 12 ที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย

ตารางที่ 5 ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย

ลำดับที่	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบ	จังหวัด	สถานที่ตั้ง	พื้นที่	ชนิดระบบบำบัดน้ำเสีย	ปีที่ดำเนินการ
1	เทศบาลนครเชียงใหม่	เชียงใหม่	หมู่ที่ 5 ซอย 4 ตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	100 ไร่	สระเติมอากาศ (Aerated Lagoon: AL)	2540
2	เทศบาลเมืองลำพูน	ลำพูน	ตำบลบ้านห้วย อำเภอเมือง ลำพูน จังหวัดลำพูน	2 ไร่	ตะกอนเร่ง (Sequencing Batch Reactor: SBR)	2546
3	เทศบาลนครเชียงราย	เชียงราย	ถนนช้างสนามกีฬาจังหวัด เชียงราย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง เชียงราย จังหวัดเชียงราย	80 ไร่	สระเติมอากาศ (Aerated Lagoon: AL)	2547
4	เทศบาลตำบลแม่สาย	เชียงราย	บริเวณสำนักงานชลประทาน แม่สาย หมู่ที่ 2 ถนนเหมืองแดง ตำบล แม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย	19 ไร่ 2 งาน 3 ตาราง วา	บ่อฝัง (Oxidation Pond)	2566
5	เทศบาลตำบลจันจว้า	เชียงราย	พื้นที่ที่ตั้งสำนักงานเทศบาล ตำบลจันจว้า เลขที่ 49 หมู่ที่ 2 ถนนแม่จัน - เชียงแสน	3 ไร่ 2 งาน	บึงประดิษฐ์ (Constructed Wetland)	2550

2.6.1 ระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

โรงปรับปรุงคุณภาพน้ำเทศบาลนครเชียงใหม่ได้มีการออกแบบให้สามารถรองรับน้ำเสียได้สูงสุด 55,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน ระบบรวบรวมน้ำเสียใช้ระบบท่อรวม (Combined System) มีความยาวรวมประมาณ 48.3 กิโลเมตร ภายในเทศบาลนครเชียงใหม่ ฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง ครอบคลุมพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 67.5 ของพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ น้ำเสียไหลเข้าระบบเฉลี่ย 22,211 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 40.38 ของความสามารถของระบบที่ออกแบบไว้ ปัจจุบัน องค์การจัดการน้ำเสียเป็นหน่วยงานที่ดูแลระบบ คุณภาพน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ก่อนปล่อยออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ โดยในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้เข้าติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่ ภายใต้โครงการติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสียกลุ่มอาคาร ในวันที่ 25 มีนาคม 2568 ซึ่งโรงปรับปรุงคุณภาพน้ำเทศบาลนครเชียงใหม่อยู่ระหว่างการดำเนินงานโครงการก่อสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงใหม่

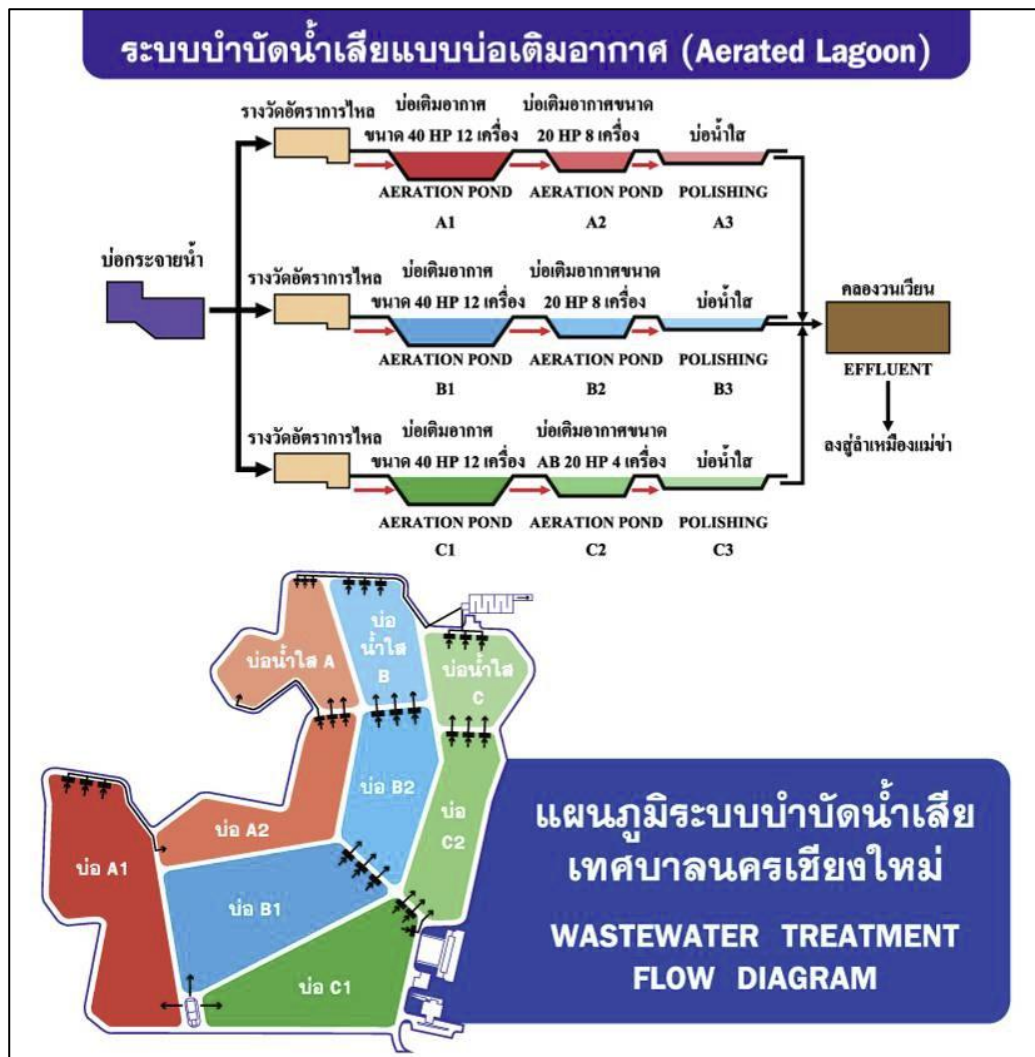
ตารางที่ 6 ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงใหม่ (ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2566)

พารามิเตอร์	หน่วย	น้ำเสียที่เข้าสู่ระบบ	น้ำทิ้งผ่านการบำบัด	มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน *
pH	–	–	–	5.5 – 9.0
BOD	mg/L	54.50	29.20	≤ 20
TSS	mg/L	–	–	≤ 30
FOG	mg/L	4.39	3.79	≤ 5
TP	mg – P/L	1.17	1.11	≤ 2
TKN	mg – N/L	10.58	9.53	–

* ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553

รูปภาพที่ 13 การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนของเทศบาลนครเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

รูปภาพที่ 14 ระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลนครเชียงใหม่

รูปภาพที่ 15 โรงบำบัดคุณภาพน้ำ เทศบาลนครเชียงใหม่

2.6.2 ระบบรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองลำพูน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองลำพูนได้มีการออกแบบให้สามารถรองรับน้ำเสียได้สูงสุด 10,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน ระบบรวบรวมน้ำเสียใช้ระบบท่อรวม (Combined System) มีความยาวรวมประมาณ 2,888 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 100 ของพื้นที่เขตเทศบาลเมืองลำพูน น้ำเสียไหลเข้าระบบเฉลี่ย 2,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 25 ของความสามารถของระบบที่ออกแบบไว้ ปัจจุบันเทศบาลเมืองลำพูนเป็นหน่วยงานที่ดูแลระบบ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้ดำเนินการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำและประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลเมืองลำพูน เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2568 (

รูปภาพที่ 16)

ตรวจพบว่าปริมาณน้ำมันและไขมัน (Fat, Oil and Grease) สูงกว่าค่ามาตรฐานฯ จึงขอให้เทศบาลเมืองลำพูน พิจารณาปรับปรุงกระบวนการบำบัดน้ำเสีย เพื่อให้น้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วมีค่าไขมันและไขมันอยู่ในเกณฑ์ค่ามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ก่อนปล่อยทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะต่อไป

ตารางที่ 7 ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองลำพูน (ข้อมูล ณ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2568)

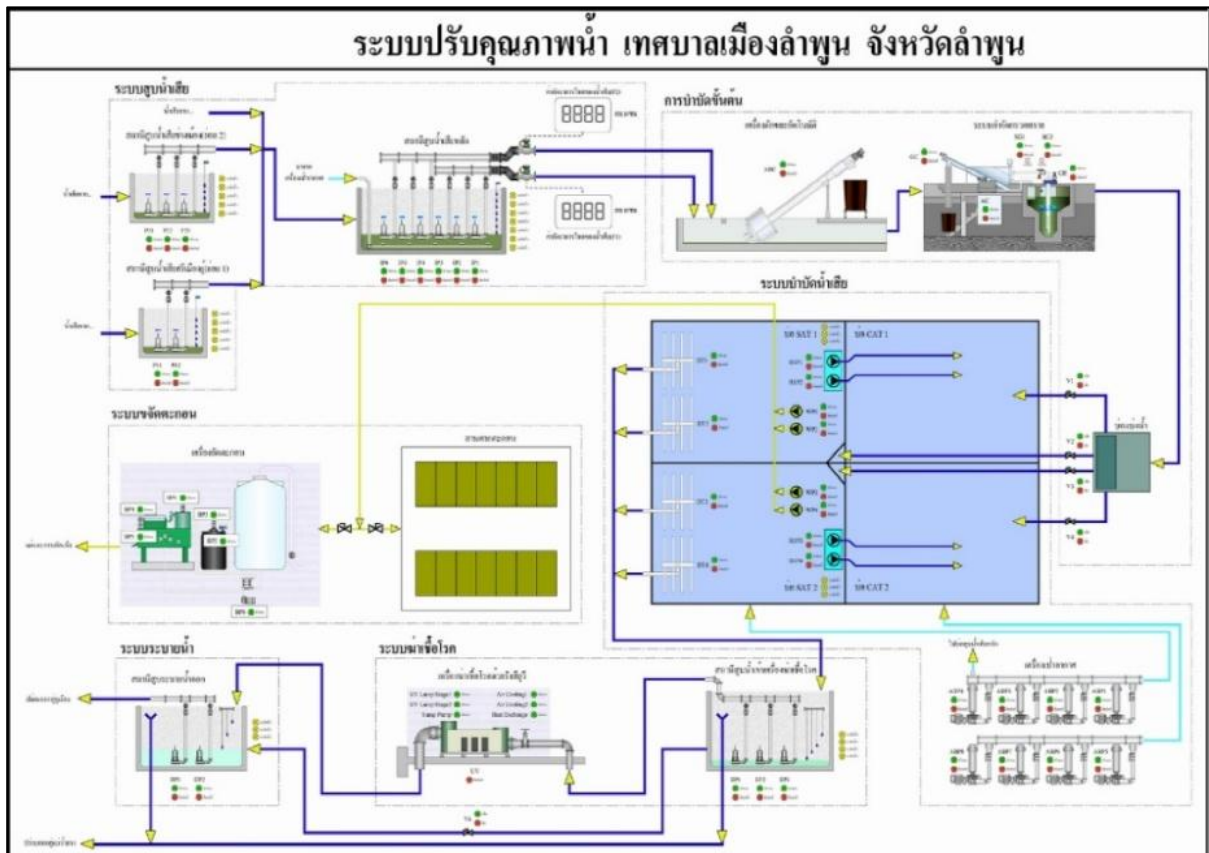
พารามิเตอร์	หน่วย	น้ำเสียที่เข้าสู่ระบบ	น้ำทิ้งผ่านการบำบัด	มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน *
pH	–	7.14	7.41	5.5 – 9.0
BOD	mg/L	3.82	3.56	≤ 20
TSS	mg/L	5.5	11	≤ 30
FOG	mg/L	6.86	10.11	≤ 5
TP	mg – P/L	1.049	1.092	≤ 2
TKN	mg/L	1.96	0.98	-

* ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553

หมายเหตุ: - หมายถึง ไม่ได้ตรวจวิเคราะห์พารามิเตอร์

รูปภาพที่ 16 ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำและประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลเมืองลำพูน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

รูปภาพที่ 17 ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลเมืองลำพูน

2.6.3 ระบบรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงรายได้มีการออกแบบให้สามารถรองรับน้ำเสียได้สูงสุด 27,200 ลูกบาศก์เมตร/วัน ระบบรวบรวมน้ำเสียใช้ระบบท่อรวม (Combined System) มีความยาวรวมประมาณ 3,359 เมตร (ท่อหลักที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสีย) ครอบคลุมพื้นที่ 10.65 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงราย น้ำเสียไหลเข้าระบบเฉลี่ย 8,622 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 31.7 ของความสามารถของระบบที่ออกแบบไว้ ปัจจุบัน เทศบาลนครเชียงรายดำเนินการดูแลระบบ โดยในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำและประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงราย เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2568 (ตารางที่ 8) พบว่าพารามิเตอร์ที่ตรวจวิเคราะห์ค่าไม่เกินค่ามาตรฐาน ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553

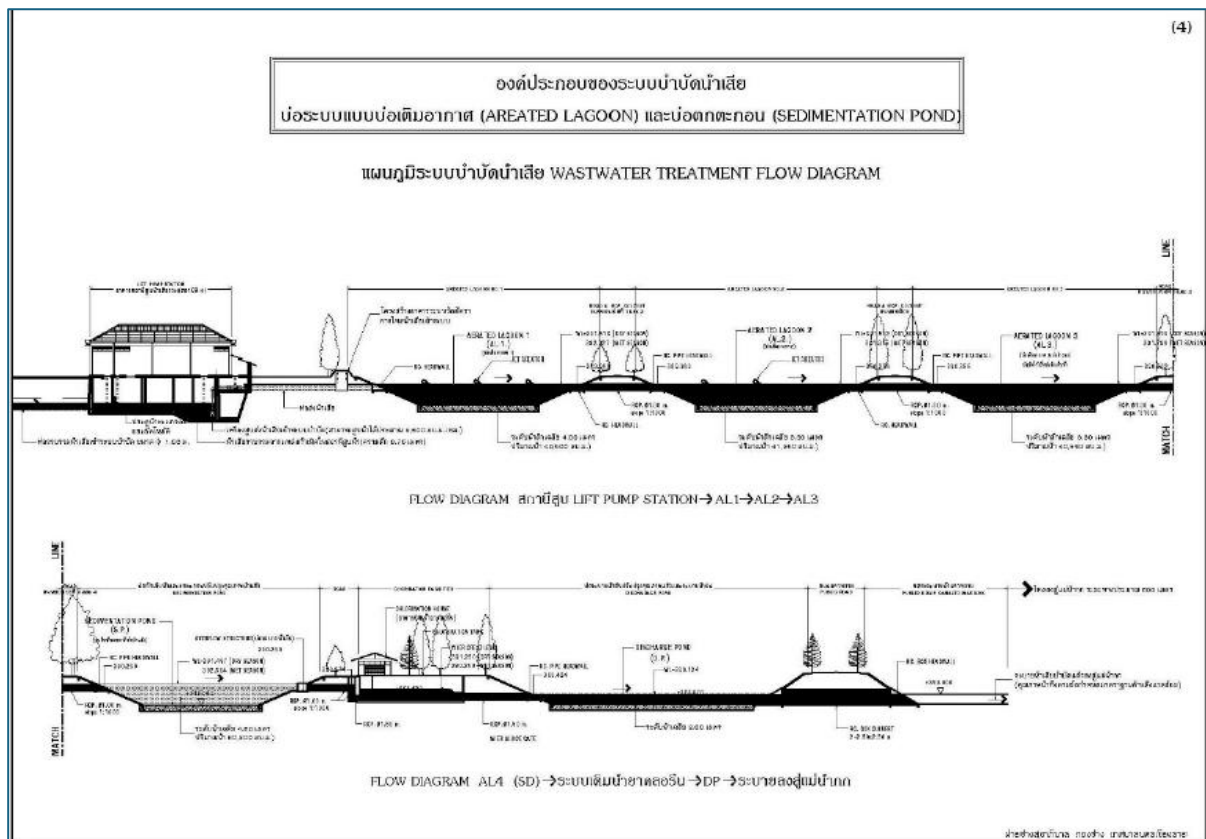
ตารางที่ 8 ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงราย (ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม 2568)

พารามิเตอร์	หน่วย	น้ำเสียที่เข้าสู่ระบบ	น้ำทิ้งผ่านการบำบัด	มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน *
pH	–	7.22	7.59	5.5 – 9.0
BOD	mg/L	2.50	5.66	≤ 20
TSS	mg/L	23	18	≤ 30
FOG	mg/L	3.63	4.95	≤ 5
TP	mg – P/L	0.594	0.062	≤ 2
TKN	mg – N/L	10.53	11.68	-

* ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553

รูปภาพที่ 18 ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำและประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลนครเชียงราย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

รูปภาพที่ 19 ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน เทศบาลนครเชียงราย

2.6.4 ระบบรวบรวม และระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบลแม่สายได้มีการออกแบบให้สามารถรองรับน้ำเสียได้สูงสุด 6,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน ระบบรวบรวมน้ำเสียใช้ระบบท่อรวม (Combined System) มีความยาวรวมประมาณ 7,173 เมตร (ท่อหลักที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสีย) ครอบคลุมพื้นที่ 5.13 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 100 ของพื้นที่เขตเทศบาลตำบลแม่สาย น้ำเสียไหลเข้าระบบเฉลี่ย 6,346 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 97.63 ของความสามารถของระบบที่ออกแบบไว้ ปัจจุบัน เทศบาลตำบลแม่สายดำเนินการดูแลระบบ โดยในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้เข้าติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนเทศบาลตำบลแม่สาย ภายใต้โครงการติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสียกลุ่มอาคาร วันที่ 16 พฤษภาคม 2568

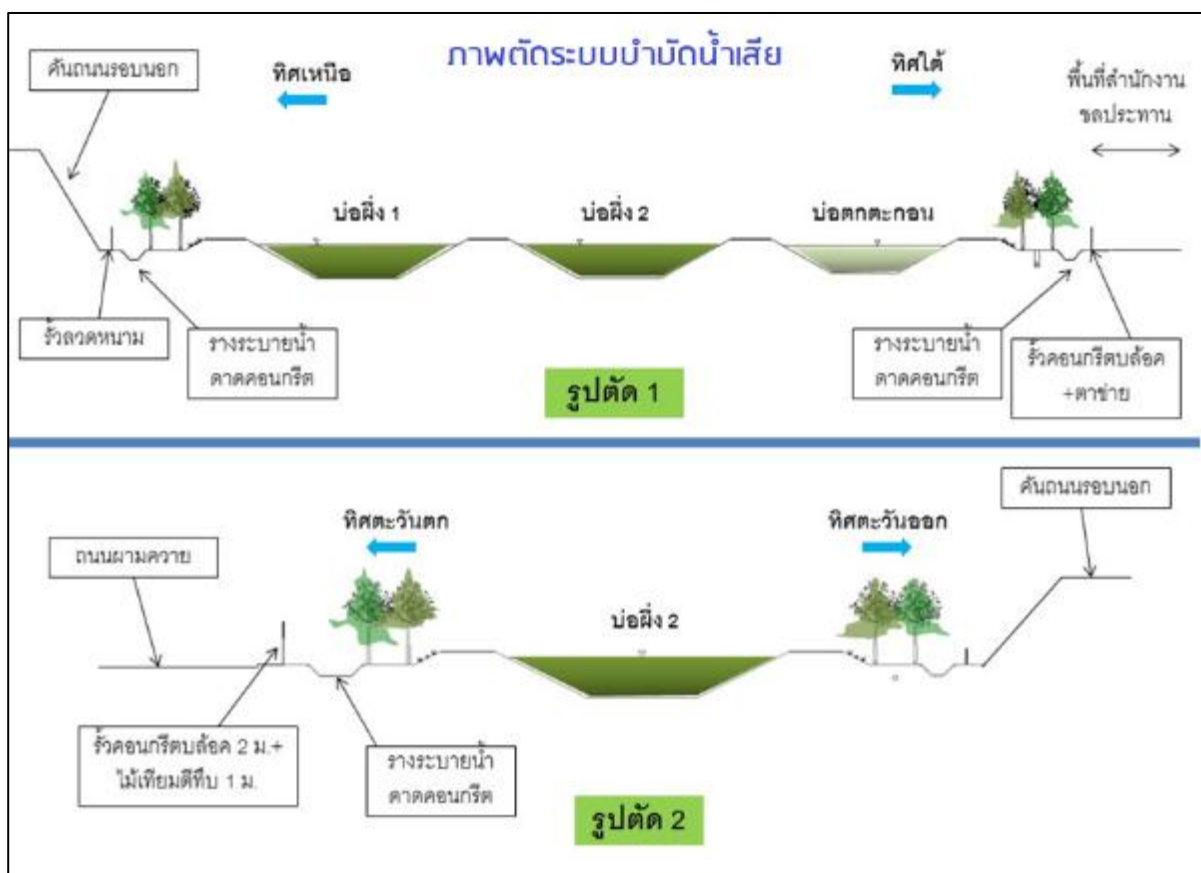
ตารางที่ 9 ผลคุณภาพน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบลแม่สาย (ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 18 กันยายน 2566)

พารามิเตอร์	หน่วย	น้ำเสียที่เข้าสู่ระบบ	น้ำทิ้งผ่านการบำบัด	มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน *
pH	—	7.0	9.0	5.5 – 9.0
BOD	mg/L	11	10	≤ 20
TSS	mg/L	96	13	≤ 30
FOG	mg/L	ND	ND	≤ 5
TP	mg – P/L	0.53	0.11	≤ 2
TN	mg – N/L	4.66	4.13	≤ 20

* ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พ.ศ. 2553

รูปภาพที่ 20 การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนของเทศบาลตำบลแม่สาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

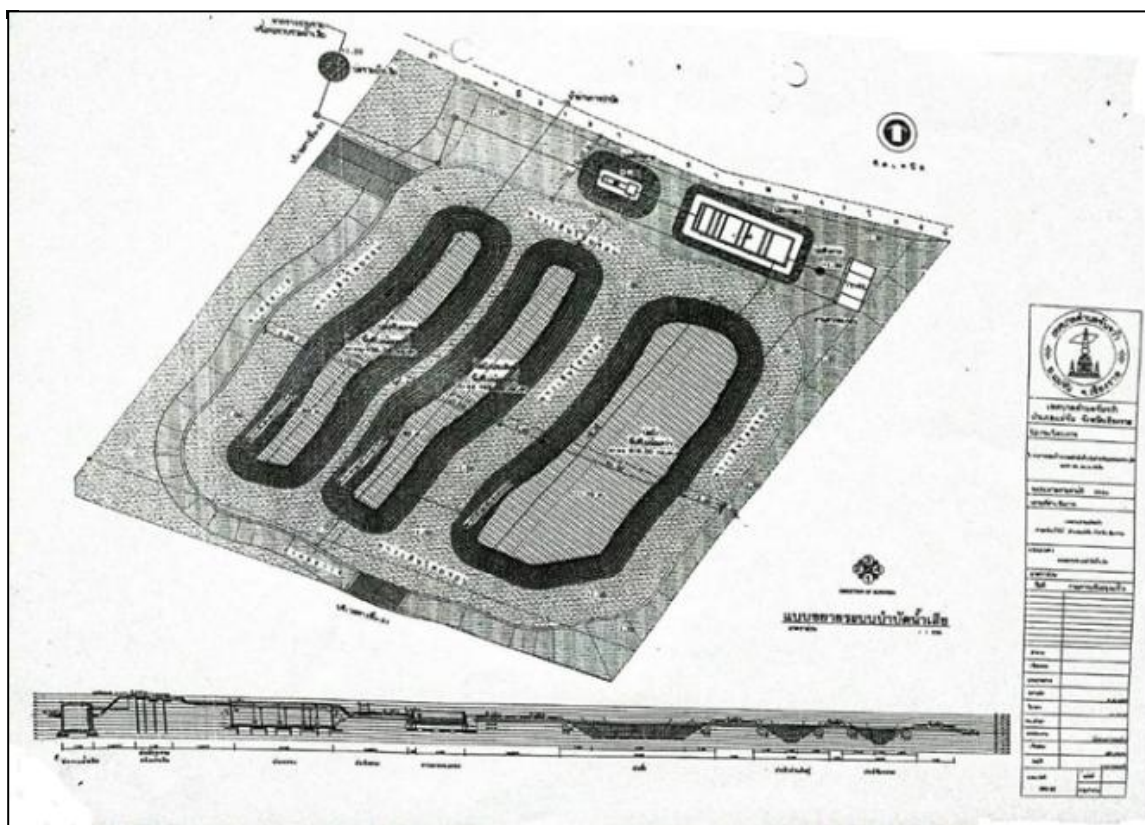
รูปภาพที่ 21 แผนผังระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลตำบลแม่สาย

2.6.5 ระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบลจันจว้าได้มีการออกแบบให้สามารถรองรับน้ำเสียได้สูงสุด 50 ลูกบาศก์เมตร/วัน ระบบรวบรวมน้ำเสียใช้ระบบท่อรวม (Combined System) มีความยาวรวมประมาณ 25 เมตร (ท่อหลักที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสีย) ครอบคลุมพื้นที่ 0.096 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของพื้นที่เขตเทศบาลตำบลแม่สาย น้ำเสียไหลเข้าระบบเฉลี่ย 0.068 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของความสามารถของระบบที่ออกแบบไว้ ปัจจุบัน เทศบาลตำบลจันจว้าดำเนินการดูแลระบบ ไม่ได้ดำเนินการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำเนื่องจากไม่มีน้ำเสียเข้าระบบแล้ว โดยในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้เข้าติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนเทศบาลตำบลจันจว้า ภายใต้โครงการติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสียกลุ่มอาคาร วันที่ 15 พฤษภาคม 2568

รูปภาพที่ 22 การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนของเทศบาลตำบลจันจว้า ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

รูปภาพที่ 23 ระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลตำบลจันจว้า

ปัญหาและอุปสรรค ในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสีย

การติดตามประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี 2568 พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่รวบรวมน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดได้ในปริมาณที่น้อยกว่าความสามารถในการรองรับน้ำเสียที่ได้ออกแบบไว้ของระบบบำบัด เครื่องจักรและอุปกรณ์ ขาดเสียหายหรือหมดอายุการใช้งาน และการจัดการน้ำเสียอย่างง่ายของชุมชนที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่การปกครองของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการตรวจสอบการรั่วไหลและอาคารดักน้ำเสีย (CSO) ทั้งหมด เพื่อปรับปรุง ซ่อมแซม และรวบรวมน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดได้ในปริมาณความสามารถของระบบที่ได้ออกแบบไว้ พิจารณาให้ศึกษา แนวทางในการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสีย และออกเทศบัญญัติในการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียชุมชน ให้ครอบคลุมต้นทุนการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสีย และค่าบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์

3

สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำดิบ
เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. สถานการณ์คุณภาพน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

การพัฒนาคุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ประจำปี พ.ศ. 2568 เพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา และตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านได้ครอบคลุมตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องและเป็นการหนุนเสริมการทำงานของคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปาสู่ระบบการผลิตประปาหมู่บ้านต้นแบบ มุ่งสู่ “ประปาดี...เมื่อสิ้นปี 2570” เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงน้ำสะอาด และเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวชุมชน ที่ชุมชนมีการบริหารจัดการระบบผลิตประปาหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพน้ำสะอาดและดื่มได้อย่างปลอดภัยตามมาตรฐานสากล โดยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพน้ำของระบบประปาหมู่บ้านในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน จำนวนรวมทั้งสิ้น 77 แห่ง โดยประเมินคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้าน และให้คำแนะนำในการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านให้ได้มาตรฐาน และสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบประปาหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการคุณภาพน้ำประปาได้ตามมาตรฐาน โดยตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำประปาหมู่บ้านตามมาตรฐานประปาดื่มได้ 21 พารามิเตอร์/ตัวอย่าง และตรวจวิเคราะห์แหล่งน้ำดิบเพื่อการประปา ตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน (WQI) และโลหะหนัก 9 ธาตุ

สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดิน

รายชื่อระบบประปาหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งหมด 77 แห่ง ผ่าน 38 แห่ง ไม่ผ่าน 39 แห่ง

3.1 จังหวัดเชียงใหม่ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 อบท. 20 แห่ง แบ่งเป็นประปาผิวดิน 6 แห่ง และประปาบาดาล 14 แห่ง รายละเอียดสถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้าน และคุณภาพน้ำผิวดินรายแห่ง ปรากฏดัง ตารางที่ 10

ตารางที่ 10 สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง 20 แห่ง ผ่าน 8 แห่ง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
เทศบาลตำบลสันผักหวาน ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง (2 แห่ง)				
1	หมู่ 2 บ้านต้นจ้าว		✓	เหล็ก = 1.500 มก./ล.
2	หมู่ 2 บ้านต้นจ้าว (คันคลอง)	✓		
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คะ ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง (6 แห่ง)				
3	หมู่ 3 บ้านป่าแฉะ	✓		-
4	หมู่ 4 บ้านหนองบัวคำ		✓	แมงกานีส = 0.320 มก./ล.
5	หมู่ 8 บ้านธิ		✓	ความขุ่น = 5.76 NTU สี = 29.2 Pt-Co เหล็ก = 2.66 มก./ล.
6	หมู่ 9 บ้านปางปอย	✓		-
อ่างเก็บน้ำ หมู่ 9 บ้านปางปอย		WQI=56.4 (เสื่อมโทรม)		

จังหวัดเชียงใหม่		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง 20 แห่ง ผ่าน 8 แห่ง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
7	หมู่ 11 บ้านแม่ป่าไผ่ (บ่อเก่า)		✓	เหล็ก = 1.98 มก./ล.
8	หมู่ 11 บ้านแม่ป่าไผ่ (บ่อใหม่)		✓	เหล็ก = 1.97 มก./ล. TCB = 2,515
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่งอน ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง (2 แห่ง)				
9	หมู่ 2 บ้านแม่งอนกลาง	✓		-
10	หมู่ 3 บ้านแม่งอนสันติสุข	✓		-
เทศบาลตำบลแม่อาย ตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย (4 แห่ง)				
11	หมู่ 5 บ้านสันผักหละ	✓		-
12	หมู่ 6 บ้านสันโค้ง	✓		-
13	หมู่ 7 บ้านชัยสถาน		✓	เหล็ก = 1.196 มก./ล. TCB = 1,011 MPN/100 มล.
14	หมู่ 10 บ้านมงคลนิมิตร		✓	pH = 5.37
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตอน ตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย (1 แห่ง)				
15	หมู่ 15 บ้านห้วยศาลา	✓		-
โครงการร้อยใจรักษ์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตอน ตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย (5 แห่ง)				
16	หมู่ 9 บ้านยะผา		✓	สี = 36 Pt-Co เหล็ก = 0.326 มก./ล. TCB = 955 MPN/100 มล. E.Coli = 84 MPN/100 มล.
17	หมู่ 9 บ้านดอยงาม		✓	TCB = 4,027 MPN/100 มล. E.Coli = 153 MPN/100 มล.
18	หมู่ 11 บ้านสีหลัง		✓	เหล็ก = 0.502 มก./ล. TCB = 3,563 MPN/100 มล. E.Coli = 223 MPN/100 มล.
19	หมู่ 11 บ้านอาซู		✓	TCB = 8,018 MPN/100 มล. E.Coli = 1,951 MPN/100 มล.
20	หมู่ 11 บ้านอาเพียง		✓	TCB = 133 MPN/100 มล. E.Coli = 7 MPN/100 มล.
น้ำประปาหมู่บ้าน (แห่ง)		8	12	
น้ำผิวดิน (แห่ง)		-	1	

จังหวัดเชียงใหม่ มีระบบประปาเข้าร่วมโครงการ 20 แห่ง มีระบบที่ผ่านเกณฑ์ 8 แห่ง และพบว่ามี 12 แห่ง ที่คุณภาพน้ำยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน หลังจากการตรวจวิเคราะห์สองครั้ง ปัญหาที่พบมีความเชื่อมโยงกัน โดยมักพบการปนเปื้อนทางชีวภาพควบคู่ไปกับค่าเหล็กสูงและ pH ต่ำ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาคูณภาพน้ำดิบที่อาจไม่เหมาะสมร่วมกับระบบฆ่าเชื้อที่ไม่มีประสิทธิภาพ

3.2 จังหวัดลำพูน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 อบท. เป็นประปำน้ำบาดาล 15 แห่ง รายละเอียดสถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินรายแห่ง ปรากฏดัง ตารางที่ 11

ตารางที่ 11 สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูน		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
เทศบาลตำบลปาลัก ตำบลปาลัก อำเภอเมือง				
1	หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว		✓	ฟลูออไรด์= 20.54 มก./ล. TCB = 707 MPN/100 มล. E.Coli = 211 MPN/100 มล.
2	หมู่ที่ 6 บ้านสันปาลัก		✓	ฟลูออไรด์= 0.86 มก./ล. TCB =775,724 MPN/100 มล.
3	หมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโก้ง		✓	TCB =284,580MPN//100 มล.
4	หมู่ที่ 12 บ้านสันหลวง		✓	ฟลูออไรด์= 13.90 มก./ล. TCB = 825 MPN/100 มล. E.Coli = 825 MPN/100 มล.
5	หมู่ที่ 16 บ้านทรายทอง		✓	pH=4.56
6	หมู่ที่ 18 บ้านใหม่จตุจักร		✓	ฟลูออไรด์= 8.40 มก./ล.
เทศบาลตำบลเหมืองจี้ ตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง (4 แห่ง)				
7	หมู่ที่ 4 บ้านฝายแป้น		✓	สารหนู, TCB, <i>E. coli</i>
8	หมู่ที่ 5 บ้านห้วยส้ม		✓	TCB = 448 MPN//100 มล. E.Coli = 231 MPN/100 มล.
9	หมู่ที่ 7 บ้านฝั่งหมิ่น	✓		
10	หมู่ 13 บ้านป่าตองหลวง		✓	สารหนู,TCB, <i>E. coli</i>
องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงแก้ว ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ (5 แห่ง)				
11	หมู่ที่ 4 บ้านวังมน	✓		
12	หมู่ที่ 5 บ้านสันปาลัก		✓	ความกระด้าง = 379.2 มก./ล. TCB =107,780 MPN/100 มล.
13	หมู่ที่ 6 บ้านแม่เตย		✓	ความกระด้าง = 339.2 มก./ล.
14	หมู่ที่ 10 บ้านหนองบัวคำ	✓		
15	หมู่ที่ 14 บ้านแม่เตยพัฒนา	✓		
น้ำประปาหมู่บ้าน (แห่ง)			15	
น้ำผิวดิน (แห่ง)		5	10	

จังหวัดลำพูนมีระบบประปาที่เข้าร่วมโครงการจำนวนทั้งสิ้น 15 แห่ง โดยผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในครั้งแรกพบว่า ไม่มีระบบประปาแห่งใดผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด แม้ว่าจะมีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในภายหลัง แต่ผลการตรวจวิเคราะห์ครั้งที่สองยังคงพบว่า ระบบประปา 10 แห่งที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้ปัญหาสำคัญที่ตรวจพบ ได้แก่ การปนเปื้อนของฟลูออไรด์ (Fluoride) สารหนู (Arsenic)

ไตรโคลโรเบนซีน (TCB) และเชื้อแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม โดยเฉพาะ Escherichia coli (E. coli) ซึ่งล้วนเป็นสารและจุลินทรีย์ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หากมีการบริโภคอย่างต่อเนื่องโดยไม่ได้รับการบำบัดอย่างเหมาะสม

3.3 จังหวัดเชียงราย มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 อบท. แบ่งเป็นประปาผิวดิน 16 แห่ง และประปาบาดาล 6 แห่งรายละเอียดสถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินรายแห่ง ปรากฏดัง ตารางที่ 12

ตารางที่ 12 สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงราย		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง 22 แห่ง ผ่าน 16 แห่ง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
เทศบาลตำบลศรีเมือง อำเภอเมืองเชียงราย (12 แห่ง)				
1	หมู่ 1 บ้านสัน	✓		
บ่อซับน้ำบ้านหลัก		WQI = 62.6 (พอใช้)		
2	หมู่ 2 บ้านศรีเมือง	✓		-
ฝายบ้านศรีเมือง		WQI = 65 (พอใช้)		
3	หมู่ 3 บ้านศรีเมือง	✓		
4	หมู่ 4 บ้านหลวง	✓		
บ่อน้ำซับตอยโดน		WQI =69 (พอใช้)		
5	หมู่ 4 บ้านหลวง (โรงเรียนบ้านหลวง)	✓		
6	หมู่ 5 บ้านศรีเมือง	✓		
7	หมู่ 6 บ้านตอง		✓	pH=5.91
8	หมู่ 7 บ้านม่วงชุม		✓	pH= 5.88
อ่างน้ำม่วงชุม		WQI = 62.8 (พอใช้)		
9	หมู่ 8 บ้านหลวงใหม่พัฒนา	✓		
บ่อน้ำตื้นน้ำวัดหลวง		WQI = 51 (เสื่อมโทรม)		
10	หมู่ 9 บ้านตองเก่า	✓		
ห้วยข้าวหลาม		WQI = 63 (พอใช้)		
11	หมู่ 10 บ้านประชาภิวัฒน์		✓	pH=5.44
12	หมู่ 11 บ้านไชยปราการ	✓		
ห้วยศรีเมือง		WQI =69 (พอใช้)		
องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง อำเภอเมืองเชียงราย (5 แห่ง)				
13	หมู่ 1 บ้านหาดบ้าย	✓		-
แม่น้ำโขง หมู่ 1		WQI = 66.8 (พอใช้)		
14	หมู่ 2 บ้านเมืองกาญจน์		✓	pH=6.95, ตะกั่ว = ND TCB = 2,444 MPN/100 มล. E.Coli = 316 MPN/100 มล.
15	หมู่ 3 บ้านดอนทิ	✓		-
แม่น้ำโขง หมู่ 3		WQI = 71.6 (ดี)		
16	หมู่ 4 บ้านใหม่เจริญ	✓		-
17	หมู่ 8 บ้านหาดทรายทอง	✓		-
แม่น้ำโขง หมู่ 8		WQI = 66.8 (พอใช้)		

จังหวัดเชียงราย		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง 22 แห่ง ผ่าน 16 แห่ง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
เทศบาลตำบลศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ (5 แห่ง)				
18	หมู่ 2 บ้านปากอิง		✓	TCB= 1,488 MPN/100 มล.
19	หมู่ 3 บ้านลุง	✓		-
อ่างเก็บน้ำห้วยไคร้		WQI =68 (พอใช้)		
20	หมู่ 9 บ้านม่วงเจ็ดต้น	✓		-
สระแม่บ้าน		WQI = 64.2 (พอใช้)		
21	หมู่ 11 บ้านใหม่เจ็ดชัย		✓	เหล็ก=8.33 มก./ล.
22	หมู่ 18 บ้านสารภี	✓		
น้ำประปาหมู่บ้าน (แห่ง)		16	6	
น้ำผิวดิน (แห่ง)		11	-	

จังหวัดเชียงราย มีระบบประปาเข้าร่วมโครงการ 22 แห่ง โดยมีระบบประปาผ่านเกณฑ์ 16 แห่ง ประปาต้นแบบตามเกณฑ์มาตรฐาน 4 Cs (Conserve Clear Clean Chlorine) ผ่านเกณฑ์ จำนวน 10 แห่ง อย่างไรก็ตาม ยังคงมี 6 แห่งที่มีปัญหาสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการจับตามองอย่างใกล้ชิด ปัญหาหลักที่น่ากังวลที่สุด คือ เหล็ก TCB และ E. Coli ในหลายพื้นที่ในการตรวจรอบแรก แม้ว่าส่วนใหญ่จะไม่พบในการตรวจครั้งที่สอง แต่ก็เป็นสัญญาณเตือนถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้

3.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 อปท. แบ่งเป็น ประปาผิวดิน 13 แห่ง และประปาบาดาล 7 แห่ง รายละเอียดสถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินรายแห่ง ปรากฏดัง ตารางที่ 13

ตารางที่ 13 สถานการณ์คุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านและคุณภาพน้ำผิวดินที่เข้าร่วมโครงการ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง 20 แห่ง ผ่าน 9 แห่ง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกาสา ตำบลบ้านกาสา อำเภอแม่สะเรียง (5 แห่ง)				
1	หมู่ 1 บ้านท่าข้าม		✓	ความกระด้าง = 318.8 มก./ล. แมงกานีส = 0.508 มก./ล.
2	หมู่ 2 บ้านสบหาร	✓		-
3	หมู่ 5 บ้านแม่ต๋อบใต้	✓		-
4	หมู่ 6 บ้านห้วยหลวง		✓	ความกระด้าง = 347.6 TCB = 1,726 MPN/100 มล.
5	หมู่ 13 บ้านดอยโป่งช้าง		✓	ความกระด้าง = 396.8 มก./ล. แมงกานีส = 0.555 มก./ล.

จังหวัดแม่ฮ่องสอน		สำรวจ/เก็บตัวอย่าง 20 แห่ง ผ่าน 9 แห่ง		
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
เทศบาลตำบลแม่ยวม ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง (5 แห่ง)				
6	หมู่ 1 บ้านน้ำดิบ	✓		-
อ่างเก็บน้ำบ้านน้ำดิบ		WQI= 58 (เสื่อมโทรม)		
7	หมู่ 3 บ้านทุ่งแพม	✓		-
8	หมู่ 9 บ้านกองแป		✓	TCB =299 MPN/100 มล. E.Coli = 36 MPN/100 มล.
9	หมู่ 6 บ้านห้วยไผ่		✓	ความกระด้าง = 352 มก./ล.
10	หมู่ 12 บ้านแพะกะปวง		✓	สารหนู = 0.085 มก./ล. TCB = 2,694 MPN/100 มล. E.Coli = 1,840 MPN/100 มล.
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เหาะ ตำบลแม่เหาะ อ.แม่สะเรียง (6 แห่ง)				
11	ม.4 บ้านแม่เหาะ	✓		-
12	หมู่ 8 บ้านห้วยปลาเก๋	✓		-
13	หมู่ 9 บ้านห้วยปู	✓		-
14	หมู่ 11 บ้านขุนวงเหนือ		✓	TCB = 11,865 MPN/100 มล. E.Coli = 2,089 MPN/100 มล.
15	หมู่ 11 บ้านศาลาไทย		✓	เหล็ก = 0.779 TCB = 1,419 MPN/100 มล. E.Coli = 103 MPN/100 มล.
16	หมู่ 12 แม่สวรรค์น้อย	✓		-
เทศบาลตำบลเมืองยวมใต้ ตำบลเมืองยวมใต้ อำเภอแม่ฮ่องสอน (4 แห่ง)				
17	หมู่ 3 บ้านแพะ	✓		-
18	หมู่ 8 บ้านปากกล้วย หย่อมบ้านหน้าถ้ำ		✓	ฟลูออไรด์= 1.69 มก./ล. TCB = 241 MPN/100 มล.
19	หมู่ 8 บ้านปากกล้วย หย่อมบ้านใหม่วังยาว		✓	TCB = 5,807 MPN/100 มล. E.Coli = 1,054 MPN/100 มล.
น้ำแม่สะเรียง บ้านปากกล้วย (หย่อมบ้านใหม่วังยาว)		WQI = 68 (พอใช้)		
20	หมู่ 8 บ้านปากกล้วย หย่อมบ้านแม่อุ้มลอง		✓	TCB = 195 MPN/100 มล.
น้ำประปา (แห่ง)		9	11	
น้ำผิวดิน (แห่ง)		2	-	

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีระบบประปาที่เข้าร่วมโครงการจำนวนทั้งสิ้น 20 แห่ง โดยผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำพบว่า มีระบบประปาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวน 9 แห่ง และไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 11 แห่ง สะท้อนให้เห็นว่ายังคงมีบางพื้นที่ที่ประสบปัญหาคุณภาพน้ำและจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องสำหรับประเด็นปัญหาหลักที่ตรวจพบ ได้แก่ การปนเปื้อนของแมงกานีส (Manganese) เหล็ก (Iron) ความกระด้าง (Hardness) ไตรคลอโรเบนซีน (TCB) และเชื้อแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม โดยเฉพาะ Escherichia coli (E. coli) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำอุปโภคบริโภคและสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ ยังตรวจพบการปนเปื้อนของสารหนู (Arsenic) ในระบบประปาจำนวน 1 แห่ง คือบริเวณหมู่ที่ 12 บ้านแพะกะปวง ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสารหนูเป็นสารพิษที่มีความอันตรายสูงและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวหากได้รับอย่างต่อเนื่อง

รูปภาพที่ 24 การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและเก็บตัวอย่างน้ำวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านทั้ง 77 แห่ง พบว่าประเด็นปัญหาสามารถจัดลำดับตามความถี่ในการตรวจพบได้อย่างชัดเจน โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือการปนเปื้อนของสารอันตราย ได้แก่ สารหนู ฟลูออไรด์ และตะกั่ว ซึ่งล้วนเป็นสารพิษที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนในระยะยาว รองลงมาคือการปนเปื้อนทางชีวภาพจากเชื้อแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม ได้แก่ TCB และ Escherichia coli (E. coli) ซึ่งบ่งชี้ถึงความไม่ปลอดภัยด้านสุขอนามัยของน้ำ ส่วนปัญหาที่พบน้อยที่สุดคือค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ที่ไม่เหมาะสมซึ่งแม้จะมีความรุนแรงน้อยกว่าในเชิงสุขภาพโดยตรง แต่ยังคงส่งผลกระทบต่อระบบท่อและคุณภาพน้ำในระยะยาว

ปัญหาและอุปสรรค

1. ระบบประปาหมู่บ้านได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากหลายหน่วยงาน อาทิ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรมทรัพยากรน้ำ และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท เป็นต้น ส่งผลให้ระบบประปาหมู่บ้านมีรูปแบบที่หลากหลาย รวมถึงการถ่ายโอนภารกิจโดยมอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหน่วยงานที่รับถ่ายโอนมีศักยภาพในการบริหารจัดการระบบประปาแตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแลและบำรุงรักษาระบบเมื่อเกิดการชำรุดเสียหาย
2. ผู้ดูแลระบบประปาหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประปาแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งบางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงผู้ดูแลระบบโดยไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสม ส่งผลให้การบริหารจัดการและการดูแลรักษาระบบประปาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3. แหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปามีความหลากหลาย เช่น แหล่งน้ำผิวดิน แม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ และน้ำบาดาล ส่งผลให้ปัญหาการปนเปื้อนมีความแตกต่างกัน เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบข้อมูลคุณภาพของแหล่งน้ำดิบแล้ว การปรับปรุงคุณภาพน้ำอาจมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับต่ำไปจนถึงระดับสูง หรือในบางกรณีอาจไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง

รูปภาพที่ 25 ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และขับเคลื่อนการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพน้ำดิบและน้ำประปาเพื่อการอุปโภคบริโภค

4

สถานการณ์คุณภาพอากาศ
จากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5}

4. สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5}

ปัญหาหมอกควันและไฟป่าในพื้นที่ภาคเหนือถือเป็นปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นในห้วงฤดูแล้งเป็นประจำทุกปี และได้รับการยกระดับให้เป็นวาระแห่งชาติและวาระของจังหวัดในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยมีสาเหตุหลักสำคัญที่ส่งผลให้ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานมาจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ได้แก่ การเผาในที่ป่า การเผาในพื้นที่เกษตร โดยเฉพาะมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรในพื้นที่ป่ามากขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ การเผาเพื่อกำจัดวัชพืชริมทาง การเผาขยะมูลฝอย และการเผาในที่โล่งทุกชนิด ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศในภาคเหนือเป็นที่ราบแอ่งกระทะ ลักษณะภูมิอากาศมีความกดอากาศสูง รวมถึงการเกิดปรากฏการณ์อุณหภูมิผกผัน (Temperature Inversion) อัตราการระบายอากาศต่ำ จึงส่งผลให้ฝุ่นละอองขนาดเล็กแขวนลอยอยู่ในอากาศนานขึ้น ไม่สามารถลอยตัวขึ้นสู่บรรยากาศได้ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ทศนวิสัย การมองเห็นลดต่ำลงเป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมโดยเฉพาะทางอากาศ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและทางเศรษฐกิจในภาพรวม

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ร่วมกับหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งในด้านการณรงค์ประชาสัมพันธ์ การสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ การลงพื้นที่ การส่งเสริมการสร้างเครือข่าย และร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ในพื้นที่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อรายงาน เฝ้าระวังและแจ้งเตือนสถานการณ์คุณภาพอากาศ รวมถึงการปฏิบัติตนของประชาชนตามช่วงเวลาของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ในพื้นที่รับผิดชอบให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2568

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำมาตรการแก้ไขปัญหาฝุ่นพิษ PM_{2.5} ปี 2568 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อลดผลกระทบต่อประชาชนโดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ รวมถึงให้มีการยกระดับการดำเนินงานให้เข้มข้นซึ่งจะมีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อเสนอแนะนโยบาย แนวทางมาตรการ อำนวยการ มอบหมาย ควบคุม กำกับ ประสานงาน และติดตามการดำเนินงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศูนย์ปฏิบัติการระดับจังหวัด เพื่อบูรณาการติดตาม เฝ้าระวังและแจ้งเตือนสถานการณ์ และบริหารจัดการในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกรอบแนวคิด

1. การเตรียมการรับมือล่วงหน้าให้เร็วขึ้น
2. วิเคราะห์จัดทำพื้นที่เสี่ยงการเผา/เสี่ยงฝุ่น (Risk Map)
3. ควบคุมพื้นที่แบบมุ่งเป้าแปลงใหญ่ป่ารอยต่อเผาไหม้ซ้ำซาก
4. ยึดพื้นที่ที่มีปัญหาภัยระดับปฏิบัติการ
5. การลงทะเลเป็นเกษตรกรเพื่อการจัดการไฟ
6. สร้างแรงจูงใจให้รางวัลคนทำดี

7. บังคับใช้กฎหมายตามหลัก PPP
8. มีการสื่อสารที่รวดเร็ว ตรงประเด็น ทันเหตุการณ์ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย กระจายข้อมูลทุกพื้นที่
9. กำหนดตัวชี้วัดที่การลดผลกระทบต่อประชาชน

เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้กำหนดให้มีการบริหารจัดการภาพรวม ดังนี้

1) เร่งรัดการขอรับการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงาน และให้สิทธิประโยชน์กับภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าและดับไฟป่า หรือการบริหารจัดการเชื้อเพลิงเศษวัสดุทางการเกษตร

2) การยกระดับการบังคับใช้กฎหมาย

3) การปฏิบัติการในภาวะวิกฤต ได้แก่ ประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย กรณีฉุกเฉิน เมื่อฝุ่น $PM_{2.5}$ มีค่าตั้งแต่ 150 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรติดต่อกัน 5 วัน การกำหนดประกาศ พิจารณางดกิจกรรมกลางแจ้ง การจัดให้มีห้องปลอดฝุ่น และสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล และยกระดับการบริหารจัดการด้านการแพทย์ และสาธารณสุข

4) ยกระดับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ในทุกระดับทั้งระดับประเทศระดับจังหวัด และระดับพื้นที่เสี่ยง

ภายใต้กลไกการบริหารจัดการ 3 ระดับ ดังนี้

- 1) กลไกระดับชาติ โดยคณะกรรมการอำนวยการเพื่อการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศ มีกรมควบคุมพิษ เป็นหน่วยงานผู้ประสานงานหลัก
- 2) กลไกระดับภาคหรือข้ามเขตป่า หรือเขตปกครองที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติการแบบข้ามเขตปกครอง หรือพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัด
- 3) กลไกระดับจังหวัด ที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่และมีการจัดการแบบเบ็ดเสร็จ

เมือง Low Emission Zone

- ห้ามรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้าเมืองช่วงวิกฤตฝุ่น
- ปรับลดอัตราค่าโดยสาร/ลดราคาตั๋วโดยสาร บัตรสาธารณะ
- เปลี่ยนรถ ขสมก. เป็นรถไฟฟ้า
- เข้มงวดตรวจสอบ/ตรวจจับรถยนต์ควันดำ
- ตรวจเข้มสถานประกอบการ
- เผ่าระวัง/จับกุม ผู้ลักลอบเผาของข้างทาง

ลดพื้นที่เผาไหม้ ร้อยละ 25 (จากปี 2567)

14 Clusters ป่า

- จัดทำแผนที่เสี่ยงเผา/แผนปฏิบัติการไฟป่า
- จัดทำแผนบริหารจัดการเชื้อเพลิงที่ระบุพื้นที่และระยะเวลา
- จัดชุดปฏิบัติการ/ตั้งจุดตรวจ/ตั้งจุดสกัด / จัดการเข้าพื้นที่ป่า
- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชุมชนโดยไม่เผา
- BOI สนับสนุนให้ภาคเอกชน มีส่วนร่วมการจัดการดับไฟป่า / ลงทุนในการปรับเปลี่ยนการปลูกพืช
- แจ้งเตือน/เพิกถอนสิทธิ์ผู้ฝ่าฝืน

มาตรการรับมือสถานการณ์ไฟฟ้า

หมอกควัน และฝุ่นละออง ปี 2568

ผลลัพธ์ค่าเฉลี่ย 24 ชม. สูงสุดต้องไม่เกิน 17 จังหวัดภาคเหนือ : ไม่เกิน 150 มก./ลบ.ม. ภาคอื่น ๆ / กทม. และปริมณฑล : ไม่เกิน 75 มก./ลบ.ม.

เกษตร

ควบคุมพื้นที่เผาไหม้ ลดลงร้อยละ 10 - 30

บริหารจัดการเชื้อเพลิง

- จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกที่เสี่ยงต่อการเผา/ข้อมูลเกษตรแยกจังหวัด
- ขึ้นทะเบียนเกษตรกร/พื้นที่ที่ต้องใช้ไฟ
- บริหารจัดการไฟตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
- ให้สิทธิประโยชน์กับเกษตรกรผลิตสินค้าไม่เผา
- งดสิทธิ์/เพิกถอนสิทธิ์ ส.ป.ก./นิคมสหกรณ์ หากไม่ร่วมมือ
- ควบคุมปริมาณจ๊อยไฟไม่เข้าโรงงาน
- BOI สนับสนุนภาคเอกชน พัฒนาเกษตรยั่งยืน
- ใช้ประโยชน์เศษวัสดุทางการเกษตร

หมอกควัน

CLEAR sky strategy ข้ามแดน

ลดจุดความร้อนภาคแม่โขง

- ส่งเสริมสินค้าไม่เผากับประเทศเพื่อนบ้าน
- หารือระดับรัฐมนตรี ภูมิภาคแม่โขง / อาเซียน
- จัดตั้งศูนย์ข้อมูล/แจ้งเตือน/เผ่าระวังในประเทศเพื่อนบ้าน

- สื่อสารรวดเร็ว ตรงประเด็น ระดับประเทศ สู่พื้นที่ทันที ให้ ปชช. ตระหนักไม่ตระหนก
- เร่งรัดขอรับการจัดสรรงบประมาณ รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

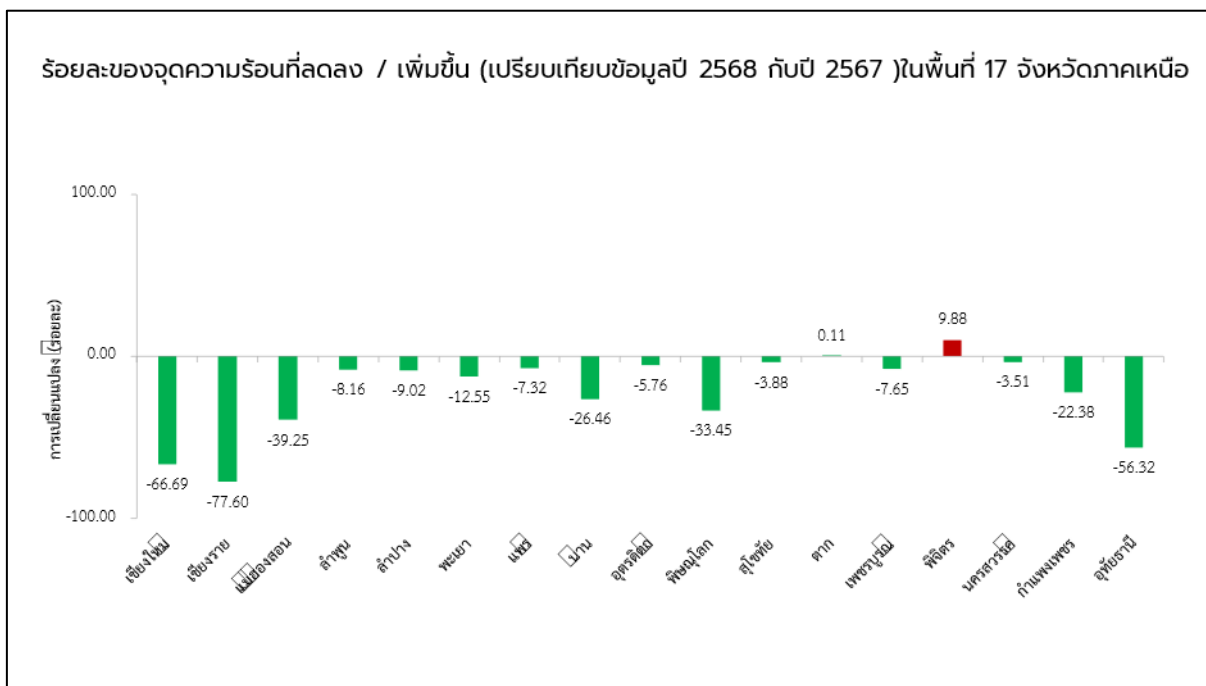
- ใช้เทคโนโลยีในการจับกุมผู้กระทำผิด
- ประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย พับบัตรภัยฉุกเฉิน เมื่อค่าเฉลี่ยฝุ่น 24 ชม. มีค่าตั้งแต่ 150 มก./ลบ.ม. ขึ้นไป

รูปภาพที่ 26 มาตรการแก้ไขฝุ่นพิษ $PM_{2.5}$ ปี พ.ศ. 2568

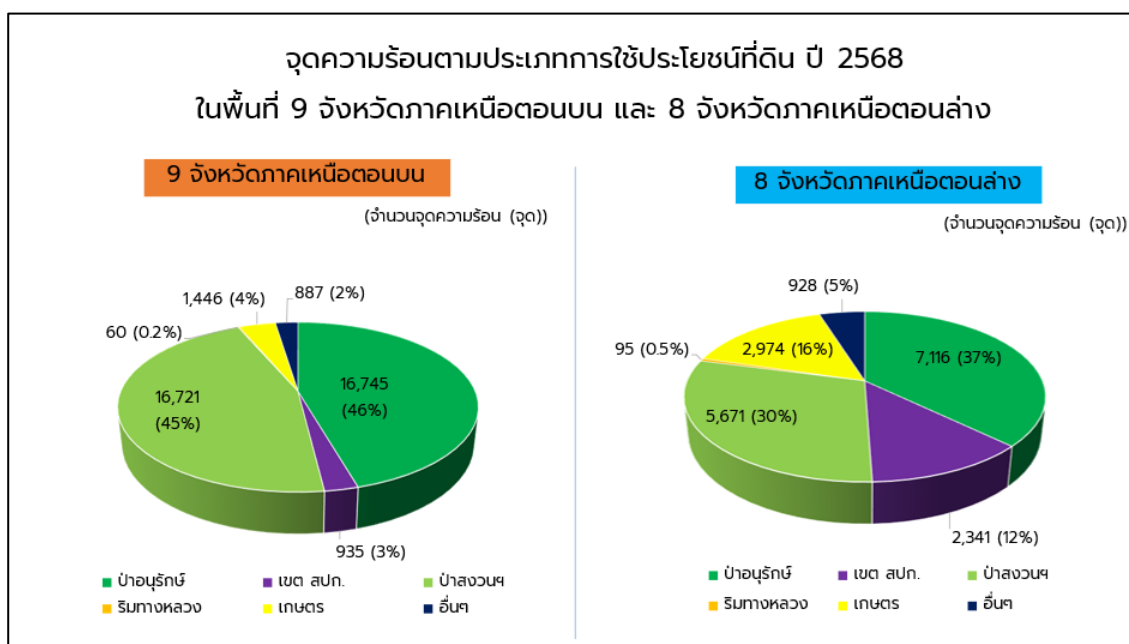
ผลการดำเนินงาน ปี 2568

4.1 จำนวนจุดความร้อน

ร้อยละของจุดความร้อนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือในปี 2568 เมื่อเทียบกับปี 2567 พบว่า ส่วนใหญ่มีจุดความร้อนที่พบในพื้นที่ลดลง ยกเว้นพื้นที่จังหวัดตาก และจังหวัดพิจิตร ที่มีร้อยละจุดความร้อน ที่เพิ่มมากขึ้น คือ จังหวัดตาก เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.11 และจังหวัดพิจิตร เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.88 โดยจังหวัดที่พบจำนวน จุดความร้อนลดลงมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ลดลงร้อยละ 77.60 จังหวัดเชียงใหม่ ลดลงร้อยละ 66.69 และจังหวัดอุทัยธานี ลดลงร้อยละ 56.32 (แสดงดัง รูปภาพที่ 27)

รูปภาพที่ 27 ร้อยละของจุดความร้อนที่ลดลง/เพิ่มขึ้น ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ

รูปภาพที่ 28 จุดความร้อนตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี 2568 ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ

4.2 ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5}

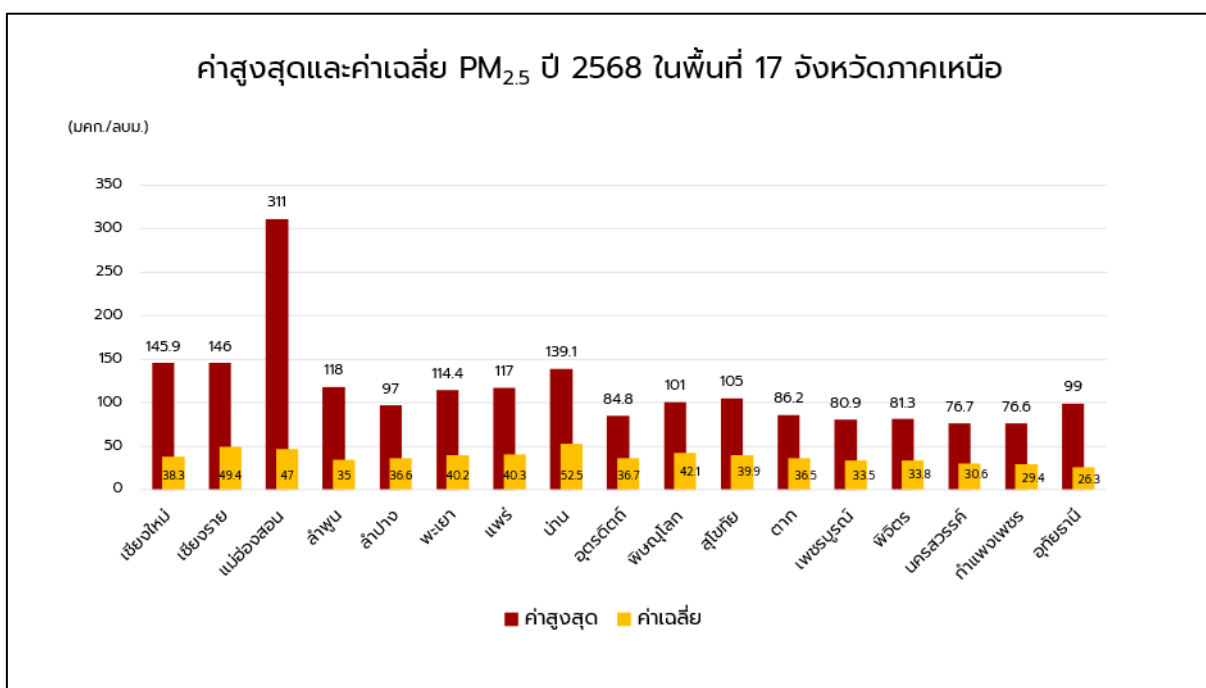
สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} พื้นที่ภาคเหนือ 17 จังหวัดในปี 2568 พบว่า ตรวจวัดค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ระหว่าง 2.8 – 310.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (มคก./ลบ.ม.) (ค่ามาตรฐาน PM_{2.5} ในบรรยากาศทั่วไป ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง ต้องไม่เกิน 37.5 มคก./ลบ.ม.) คุณภาพอากาศอยู่ในระดับ “ดีมาก ถึง มีผลกระทบต่อสุขภาพ” โดยค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ต่ำสุดและสูงสุด พบในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน) โดยพบค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ต่ำสุดในวันที่ 29 พฤษภาคม 2568 และค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} สูงสุด ในวันที่ 31 มีนาคม 2568

ในการนี้สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ที่เริ่มเกินมาตรฐาน พบตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่

- (1) พื้นที่ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 43.5 มคก./ลบ.ม.
- (2) พื้นที่ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 41.6 มคก./ลบ.ม.
- (3) พื้นที่ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 40.9 มคก./ลบ.ม.
- (4) พื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 40.8 มคก./ลบ.ม.
- (5) พื้นที่ตำบลท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 49.8 มคก./ลบ.ม.

และสิ้นสุดสถานการณ์เกินมาตรฐาน ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2568 จำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่

- (1) พื้นที่ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 42.5 มคก./ลบ.ม.
- (2) พื้นที่ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 39.2 มคก./ลบ.ม.
- (3) พื้นที่ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน พบค่าฝุ่น PM_{2.5} 42.7 มคก./ลบ.ม.

รูปภาพที่ 29 ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} สูงสุดและค่าเฉลี่ย ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ ปี 2568

4.3 จำนวนวันที่ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน (37.5 มคก./ลบ.ม.)

ปี 2568 จังหวัดที่พบจำนวนวันที่เกินมาตรฐานสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่

- (1) จังหวัดน่าน จำนวน 109 วัน
- (2) จังหวัดเชียงราย จำนวน 76 วัน
- (3) จังหวัดลำปาง จำนวน 70 วัน

ทั้งนี้ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดนครสวรรค์ เป็นจังหวัดที่พบจำนวนวันที่เกินมาตรฐานน้อยที่สุด จำนวน 45 วัน

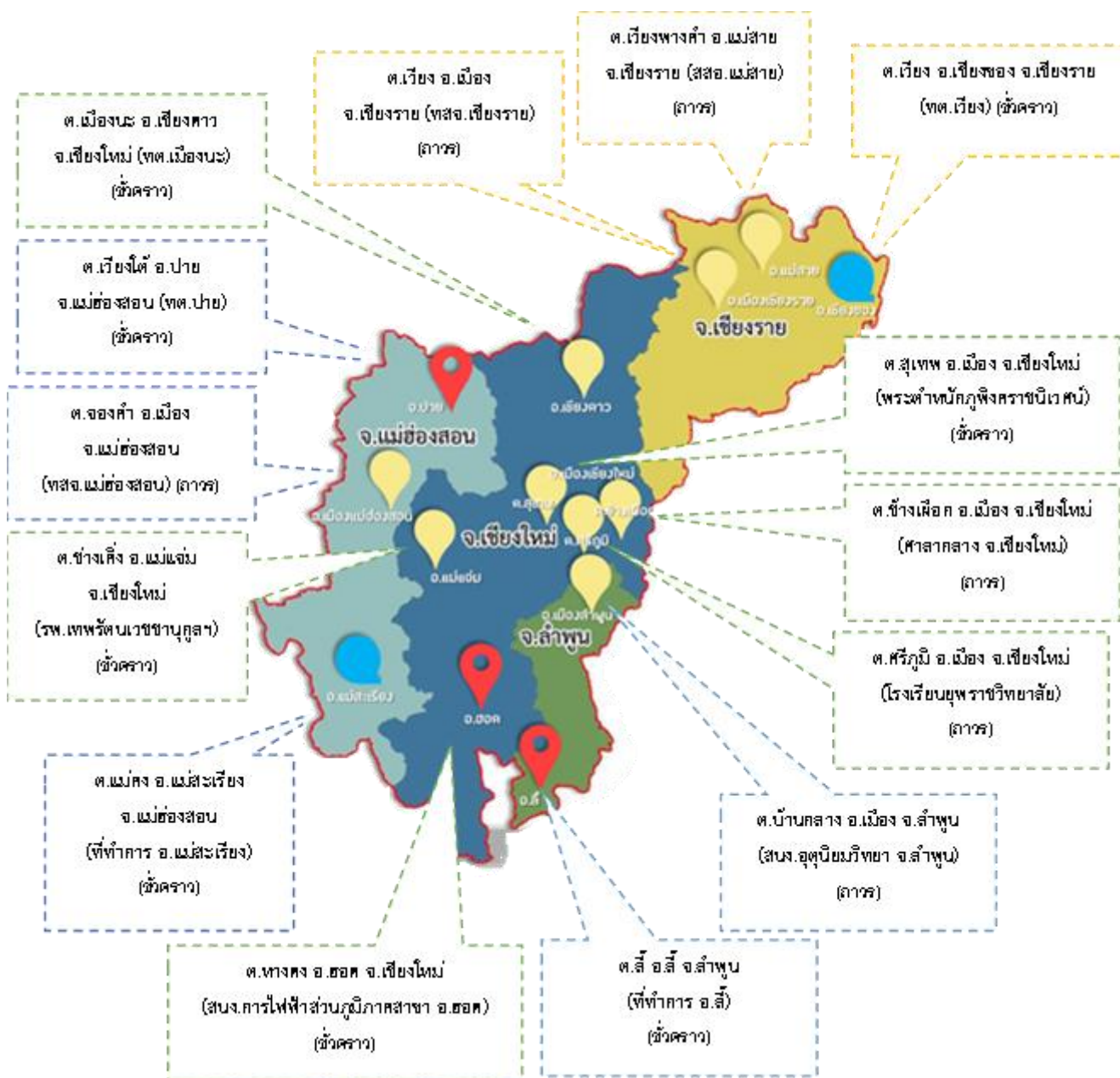
อย่างไรก็ตามสถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ในพื้นที่ภาคเหนือ 17 จังหวัด ปี 2568 ในภาพรวมพบแนวโน้มจำนวนวันที่เกินมาตรฐานลดลงมากกว่าปี 2567 ยกเว้นพื้นที่ที่จังหวัดน่าน และจังหวัดพิษณุโลก ที่มีจำนวนวันที่เกินมาตรฐานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4 และร้อยละ 10 ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีจำนวนวันที่เกินมาตรฐานในปี 2568 ลดลงจากปี 2567 มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ จังหวัดสุโขทัยลดลง ร้อยละ 45 จังหวัดกำแพงเพชร ลดลงร้อยละ 44 และจังหวัดลำปาง ลดลงร้อยละ 37 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 จำนวนวันฝุ่น PM_{2.5} ที่เกินมาตรฐาน ในพื้นที่ภาคเหนือ 17 จังหวัด

จังหวัด	จำนวนวัน PM _{2.5} เกินมาตรฐาน		แนวโน้ม
	ปี 2567	ปี 2568	
ตาก	94	66	-30
ลำปาง	111	70	-37
สุโขทัย	110	61	-45
น่าน	105	109	+4
เชียงราย	102	76	-25
ลำพูน	101	61	-40
เชียงใหม่	87	60	-31
แม่ฮ่องสอน	82	51	-38
อุทัยธานี	101	68	-33
แพร่	96	67	-30
อุตรดิตถ์	89	58	-35
พะเยา	91	68	-25
กำแพงเพชร	81	45	-44
พิจิตร	75	56	-25
เพชรบูรณ์	74	52	-30
นครสวรรค์	70	45	-36
พิษณุโลก	62	68	+10

4.4 การดำเนินงานขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ในพื้นที่ รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน)

กรมควบคุมมลพิษ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้ดำเนินการเฝ้าระวังและติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศในพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 14 สถานี ประกอบด้วย (1) จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 สถานี (2) จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 สถานี (3) จังหวัดลำพูน จำนวน 2 สถานี และ (4) จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 3 สถานี

รูปภาพที่ 30 แผนที่แสดงจุดติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน) ทั้งแบบสถานีถาวร และสถานีแบบภายนอกอาคาร (ชั่วคราว) จำนวน 14 สถานี (แบบถาวร 6 สถานี และแบบชั่วคราว 8 สถานี)

ทั้งนี้ เมื่อจำแนกผลการตรวจวัดค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} แยกรายสถานี กรณีที่มีจำนวนวันเกินค่ามาตรฐาน 37.5 มคก./ลบ.ม. พบว่า สถานีตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบจำนวนวันที่เกินค่ามาตรฐานสูงสุดที่จำนวน 74 วัน และสถานีตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบจำนวนวันที่เกินค่ามาตรฐานน้อยที่สุดที่จำนวน 25 วัน (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 จำนวนวันฝุ่น PM_{2.5} ที่เกินมาตรฐานรายสถานี ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

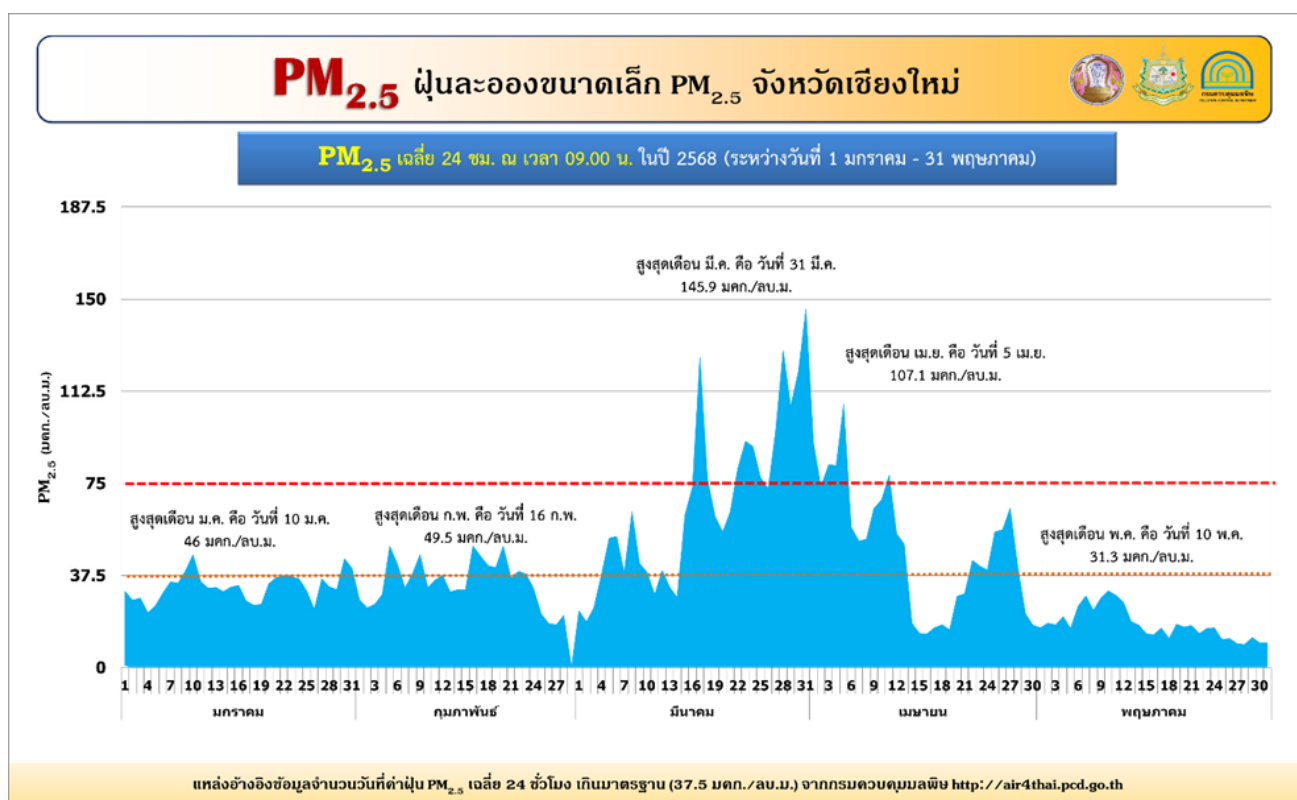
จังหวัด	สถานี	จำนวนวัน PM _{2.5} ที่เกินมาตรฐาน					รวมจำนวนวัน PM _{2.5} ที่เกินมาตรฐาน
		มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	
เชียงราย	ต.เวียง อ.เมือง	10	4	20	17	0	51
	ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย	12	18	25	19	0	74
	ต.เวียง อ.เชียงของ	0	0	6	18	1	25
เชียงใหม่	ต.ช้างเผือก อ.เมือง	2	8	22	14	0	46
	ต.ศรีภูมิ อ.เมือง	4	3	18	2	0	27
	ต.สุเทพ อ.เมือง	1	5	22	13	0	41
	ต.ช้างเคือง อ.แม่แจ่ม	0	0	17	11	0	28
	ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	0	2	18	18	0	38
	ต.หางดง อ.ฮอด	2	11	23	7	0	43
ลำพูน	ต.บ้านกลาง อ.เมือง	14	9	22	10	0	57
	ต.ลิ อ.ลิ	7	8	21	6	0	42
แม่ฮ่องสอน	ต.จองคำ อ.เมือง	0	1	19	17	0	38
	ต.แม่คง อ.แม่สะเรียง	0	4	21	17	0	40
	ต.เวียงใต้ อ.ปาย	1	1	25	14	1	42

4.5 สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน)

สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน) ในภาพรวมของปี 2568 เทียบปี 2567 พบว่ามีแนวโน้มดีขึ้นทุกพื้นที่ สรุปได้ ดังนี้

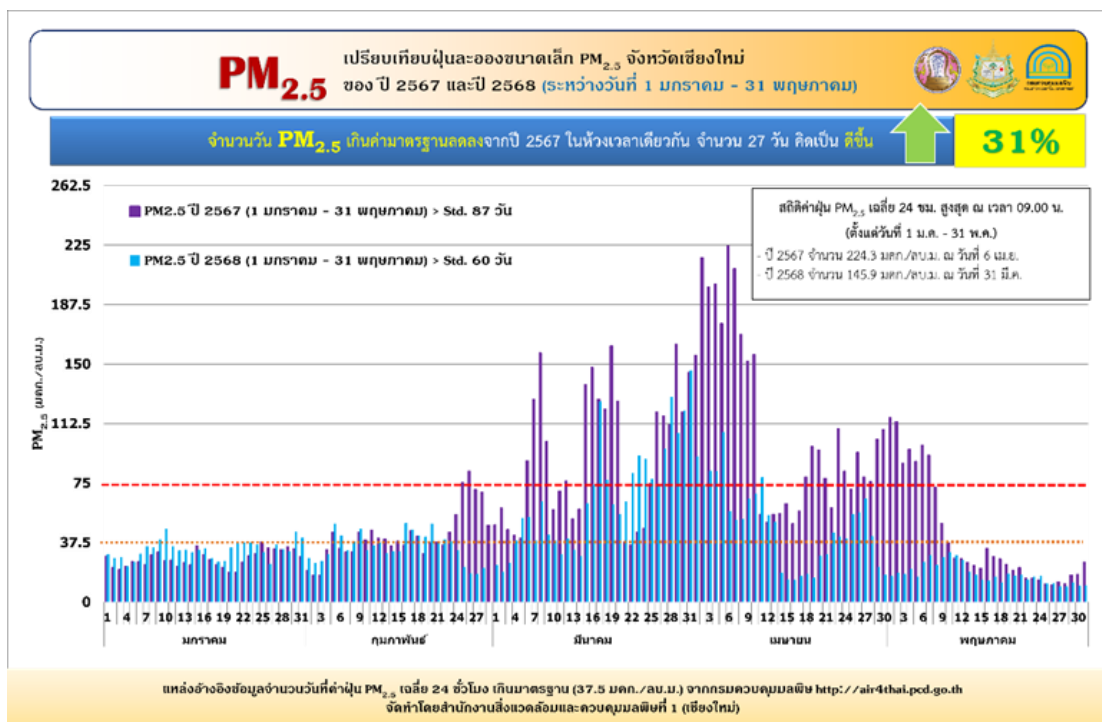
4.5.1 จังหวัดเชียงใหม่

ค่าเฉลี่ยฝุ่น PM_{2.5} ปี 2568 พบว่า **ลดลงร้อยละ 37** จากปี 2567 กล่าวคือ ปี 2568 มีค่าฝุ่น PM_{2.5} เฉลี่ยทั้งปี (ตั้งแต่ 1 ม.ค. – 31 พ.ค.68) คือ 39.68 มคก./ลบ.ม. ลดลงจากปี 2567 ที่มีค่าเฉลี่ย 63.08 มคก./ลบ.ม. ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยปี 2568 พบค่าฝุ่น PM_{2.5} ระหว่าง 4.5 – 145.9 มคก./ลบ.ม.

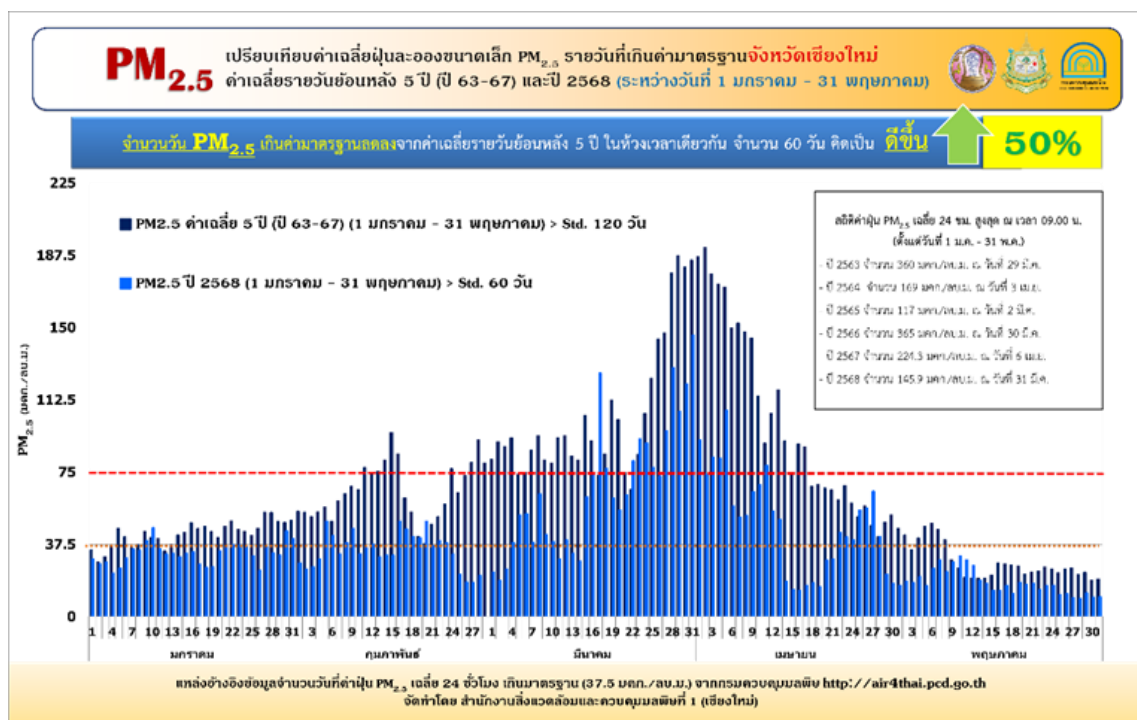

รูปภาพที่ 31 ค่าฝุ่น PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

จำนวนวันที่ PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 จำนวน 60 วัน **ลดลงร้อยละ 31** จากปี 2567 ที่พบวันที่ PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 87 วัน โดยสถานการณ์ ปี 2568 เริ่มมีค่าฝุ่นเกินมาตรฐานตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม เกินมาตรฐานต่อเนื่องมาสิ้นสุดในวันที่ 28 เมษายน 2568 โดยพื้นที่ที่พบการสะสมของฝุ่น PM_{2.5} ที่เกินมาตรฐานมากที่สุด คือ สถานีตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 46 วัน รองลงมา ได้แก่ สถานีตำบลหางดง อำเภอฮอด จำนวน 43 วัน สถานีตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่จำนวน 41 วัน สถานีตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จำนวน 38 วัน สถานีตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จำนวน 28 วัน และสถานีตำบลศรีภูมิ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 27 วัน ตามลำดับ

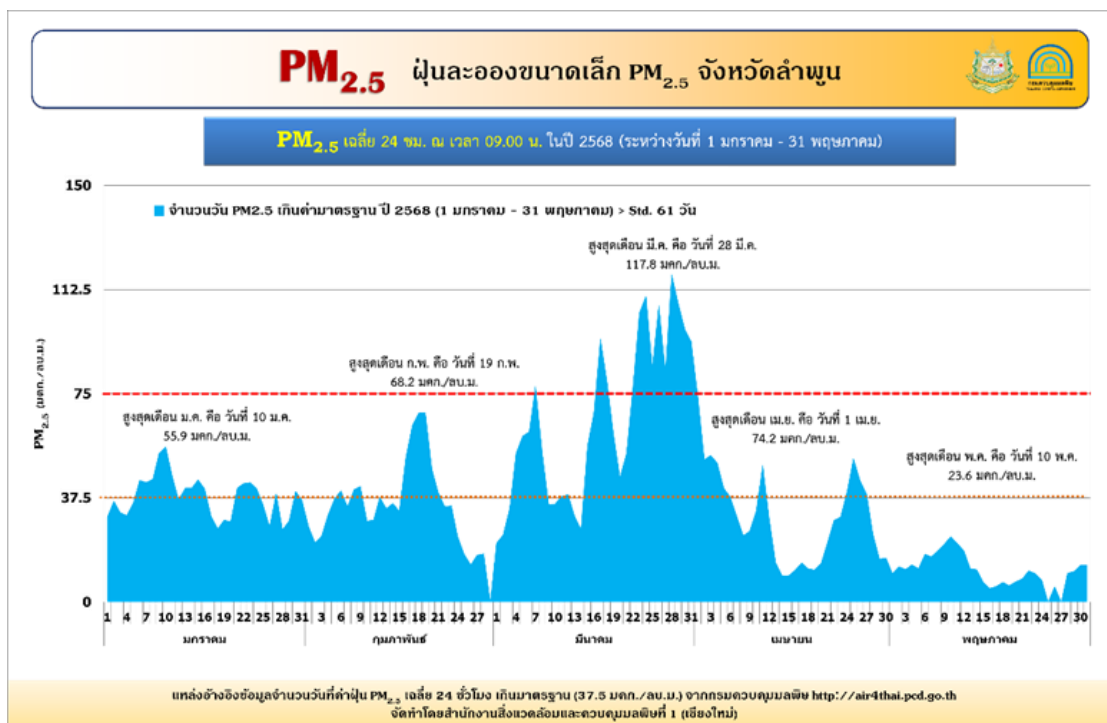
รูปภาพที่ 32 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบจำนวนวันที่ PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 เทียบค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 – 2567) ในห้วงเวลาเดียวกัน พบว่า ในปี 2568 จำนวนวันที่ PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานลดลงร้อยละ 50 จาก ค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 – 2567) ที่พบวันที่ PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 120 วัน

รูปภาพที่ 33 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

4.5.2 จังหวัดลำพูน

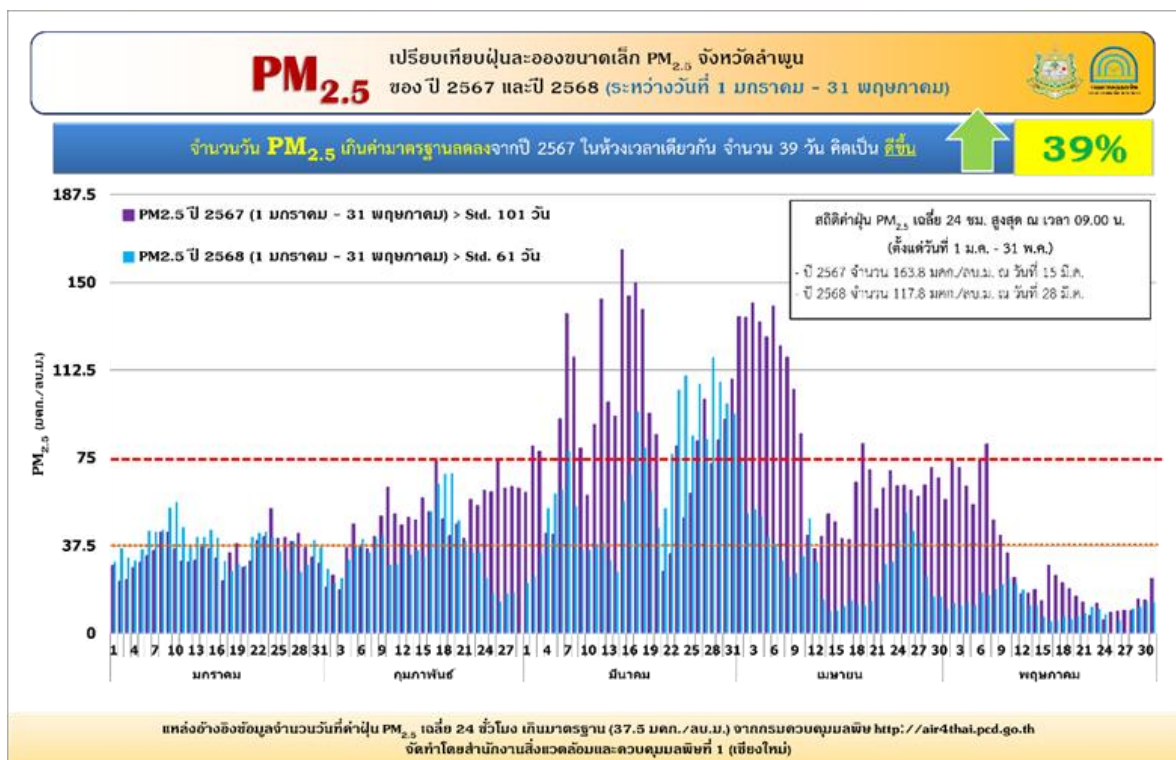
ค่าเฉลี่ยฝุ่น $PM_{2.5}$ ปี 2568 พบว่า **ลดลงร้อยละ 37** จากปี 2567 กล่าวคือ ปี 2568 มีค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เฉลี่ยทั้งปี (ตั้งแต่ 1 ม.ค. – 31 พ.ค. 68) คือ 35.8 มคก./ลบ.ม. ลดลงจากปี 2567 ที่มีค่าเฉลี่ย 56.43 มคก./ลบ.ม. ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยปี 2568 พบค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ระหว่าง 4.8 – 117.8 มคก./ลบ.ม.

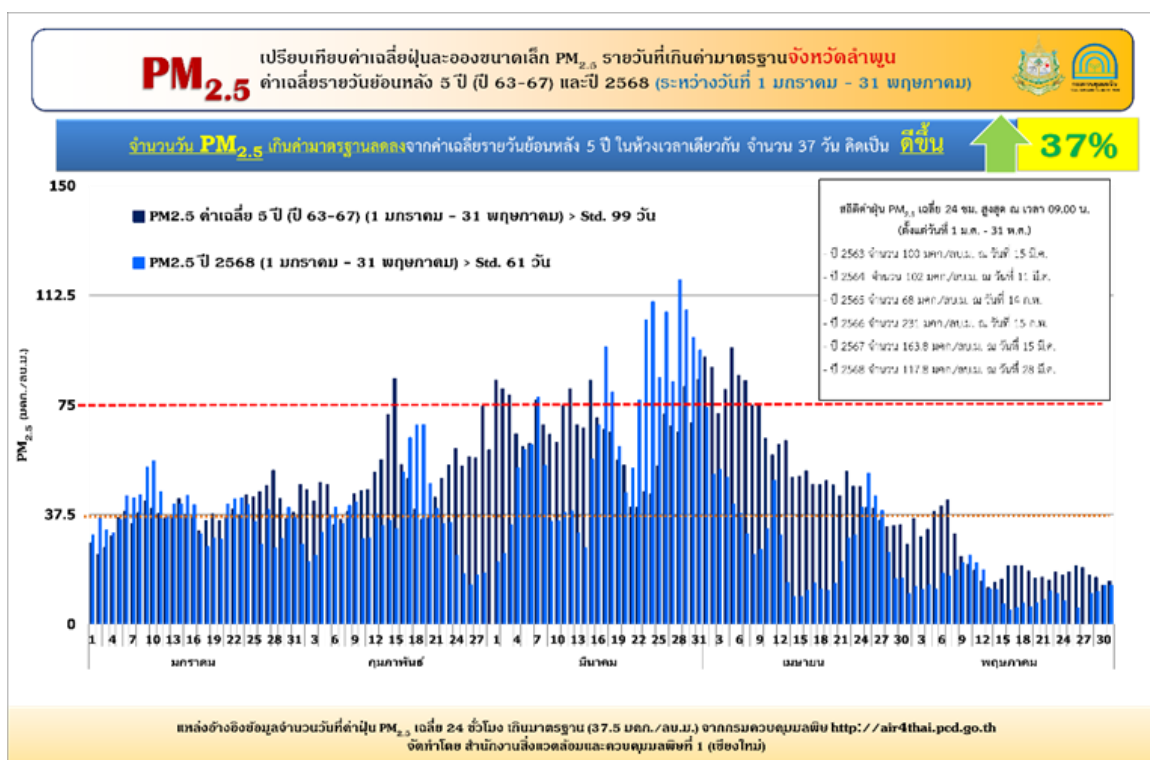
รูปภาพที่ 34 ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดลำพูน

จำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 จำนวน 61 วัน **ลดลงร้อยละ 39** จากปี 2567 ที่พบวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 101 วัน (ค่ามาตรฐานไม่เกิน 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) โดยสถานการณ์ ปี 2568 เริ่มมีค่าฝุ่นเกินมาตรฐานตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2568 เกินมาตรฐานต่อเนื่องมาสิ้นสุดในวันที่ 28 เมษายน 2568 โดยพื้นที่ที่พบการสะสมของฝุ่น $PM_{2.5}$ ที่เกินมาตรฐานมากที่สุด คือ สถานีตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จำนวน 57 วัน และสถานีตำบลลี อำเภอลี่ จำนวน 42 วัน ตามลำดับ

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบจำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 เทียบค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) ในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่า ในปี 2568 จำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน **ลดลงร้อยละ 37** จาก ค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) ที่พบวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 99 วัน

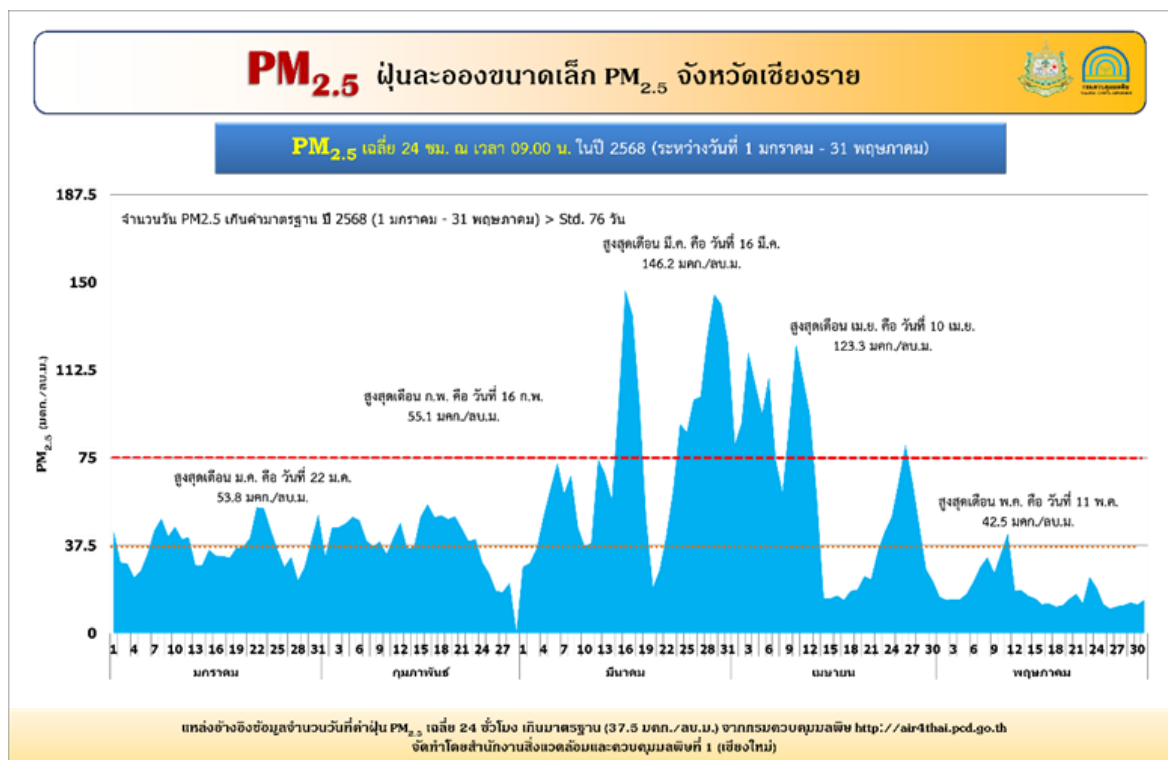
รูปภาพที่ 35 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดลำพูน

รูปภาพที่ 36 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดลำพูน

4.5.3 จังหวัดเชียงราย

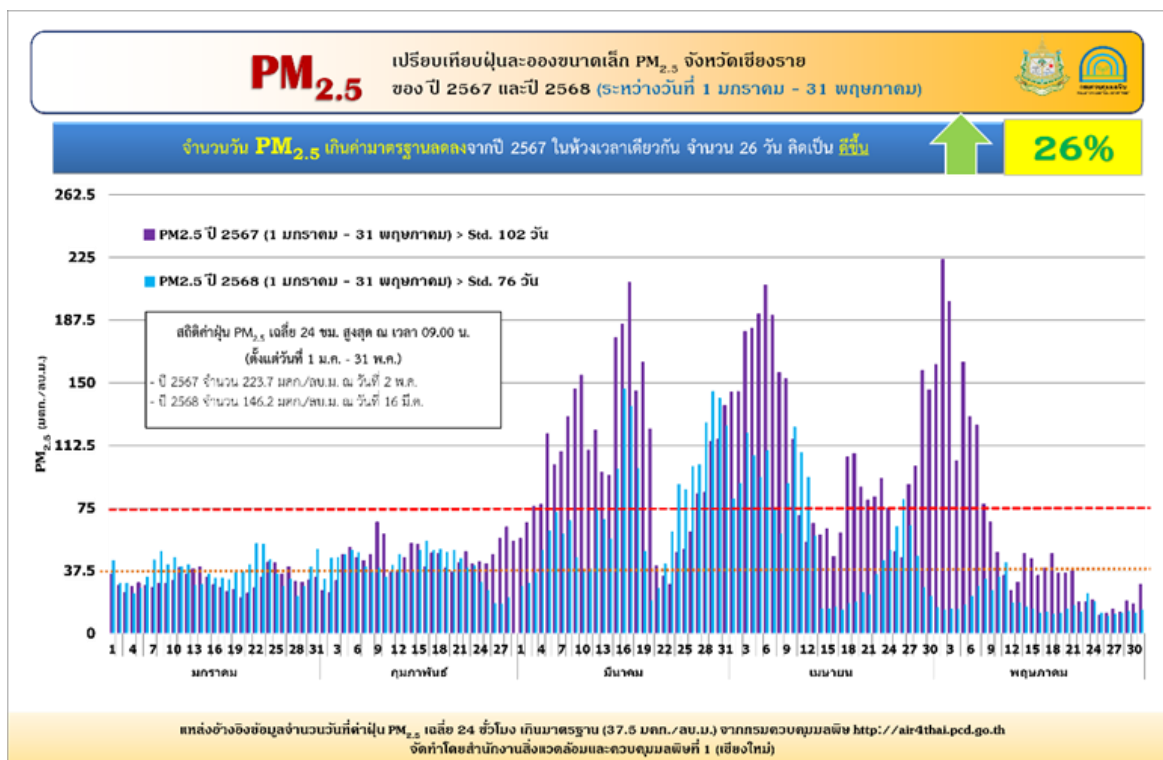
ค่าเฉลี่ยฝุ่น $PM_{2.5}$ ปี 2568 พบว่า ลดลงร้อยละ 36 จากปี 2567 กล่าวคือ ปี 2568 มีค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เฉลี่ยทั้งปี (ตั้งแต่ 1 ม.ค. – 31 พ.ค.68) คือ 45.43 มคก./ลบ.ม. ลดลงจากปี 2567 ที่มีค่าเฉลี่ย 70.55 มคก./ลบ.ม. ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยปี 2568 พบค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ระหว่าง 3.4 – 146.2 มคก./ลบ.ม.

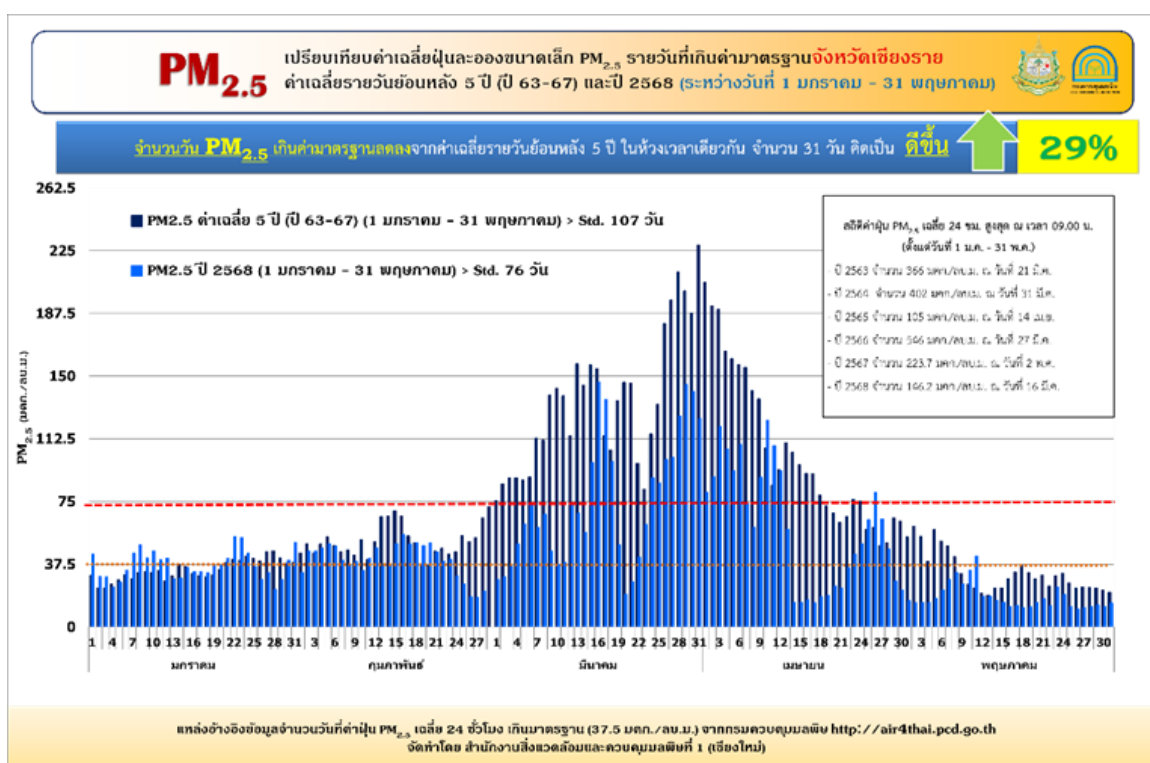
รูปภาพที่ 37 ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดเชียงราย

จำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 จำนวน 76 วัน ลดลงร้อยละ 26 จากปี 2567 ที่พบวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 102 วัน (ค่ามาตรฐานไม่เกิน 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) โดยสถานการณ์ ปี 2568 เริ่มมีค่าฝุ่นเกินมาตรฐานตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม เกินมาตรฐานต่อเนื่องมาสิ้นสุดในวันที่ 11 พฤษภาคม 2568 โดยพื้นที่ที่พบการสะสมของฝุ่น $PM_{2.5}$ ที่เกินมาตรฐานมากที่สุด คือ สถานีตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จำนวน 74 วัน รองลงมา ได้แก่ สถานีตำบลเวียง อำเภอเมือง จำนวน 51 วัน และสถานีตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จำนวน 25 วัน ตามลำดับ

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบจำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 เทียบค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 – 2567) ในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่า ในปี 2568 จำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ลดลงร้อยละ 29 จากค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 – 2567) ที่พบวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 107 วัน

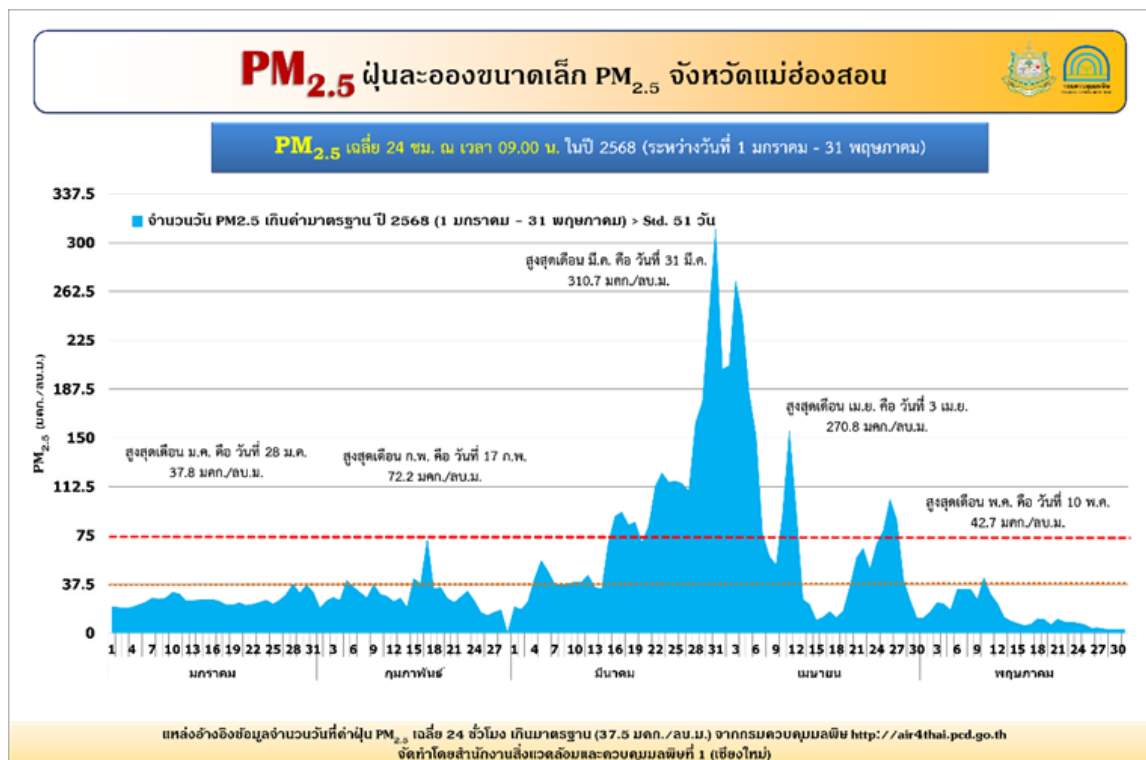
รูปภาพที่ 38 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 – 2568 พื้นที่จังหวัดเชียงราย

รูปภาพที่ 39 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดเชียงราย

4.5.4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

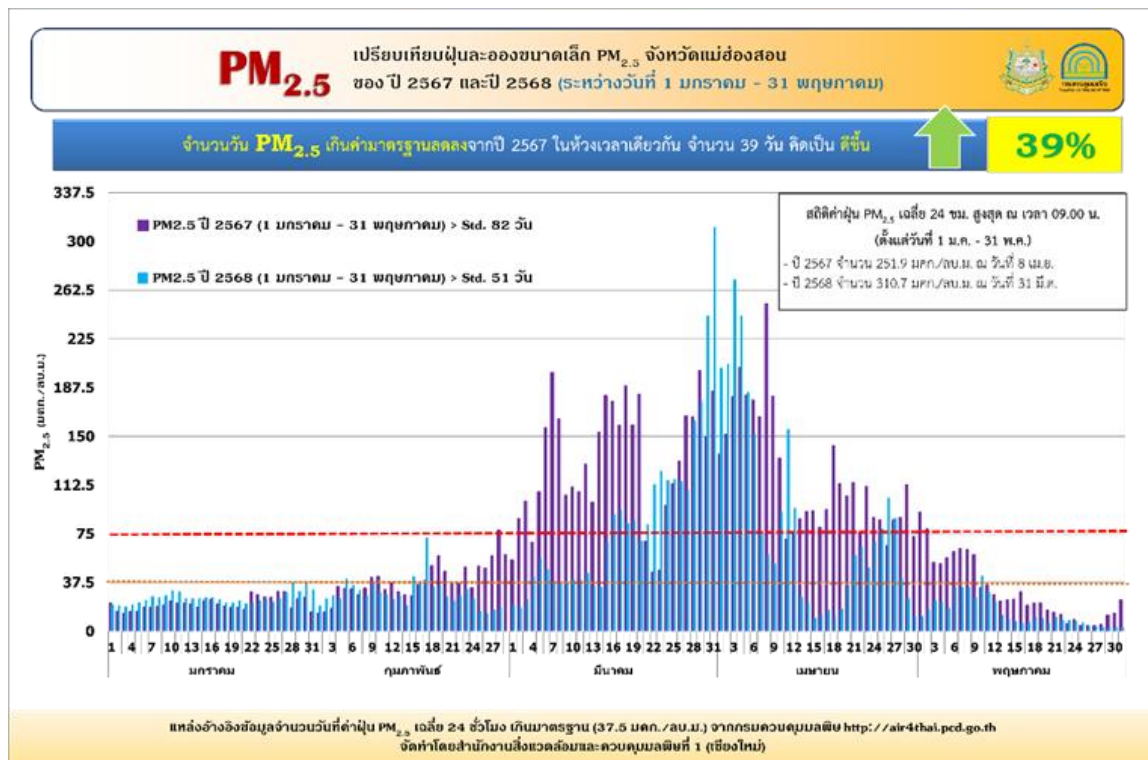
ค่าเฉลี่ยฝุ่น $PM_{2.5}$ ปี 2568 พบว่า ลดลงร้อยละ 30 จากปี 2567 กล่าวคือ ปี 2568 มีค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เฉลี่ยทั้งปี (ตั้งแต่ 1 ม.ค. – 31 พ.ค.68) คือ 47.73 มคก./ลบ.ม. ลดลงจากปี 2567 ที่มีค่าเฉลี่ย 68.48 มคก./ลบ.ม. ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยปี 2568 พบค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ระหว่าง 2.8 – 310.7 มคก./ลบ.ม.

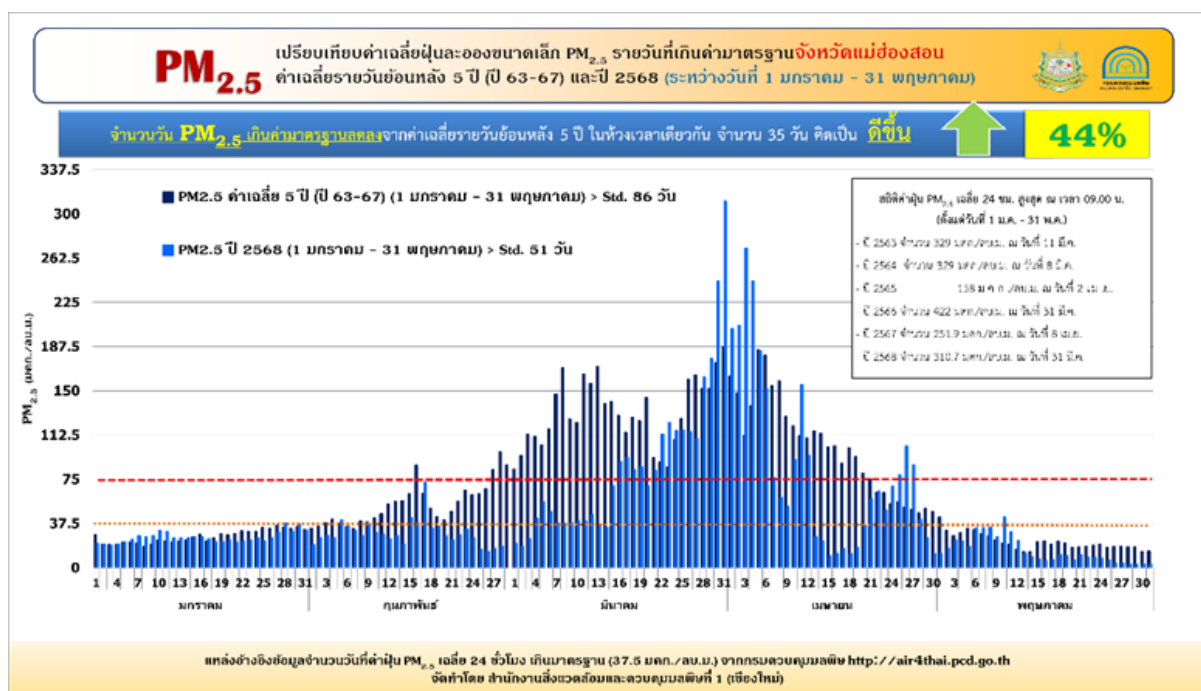
รูปภาพที่ 40 ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 จำนวน 51 วัน ลดลงร้อยละ 39 จากปี 2567 ที่พบวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 82 วัน โดยสถานการณ์ ปี 2568 เริ่มมีค่าฝุ่น เกินมาตรฐานตั้งแต่วันที่ 28 มกราคม เกินมาตรฐานต่อเนื่องมาสิ้นสุดในวันที่ 10 พฤษภาคม 2568 โดยพื้นที่ ที่พบการสะสมของฝุ่น $PM_{2.5}$ ที่เกินมาตรฐานมากที่สุด คือ สถานีตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จำนวน 42 วัน รองลงมา ได้แก่ สถานีตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 40 วัน และสถานีตำบลจองคำ อำเภอเมือง จำนวน 38 วัน ตามลำดับ

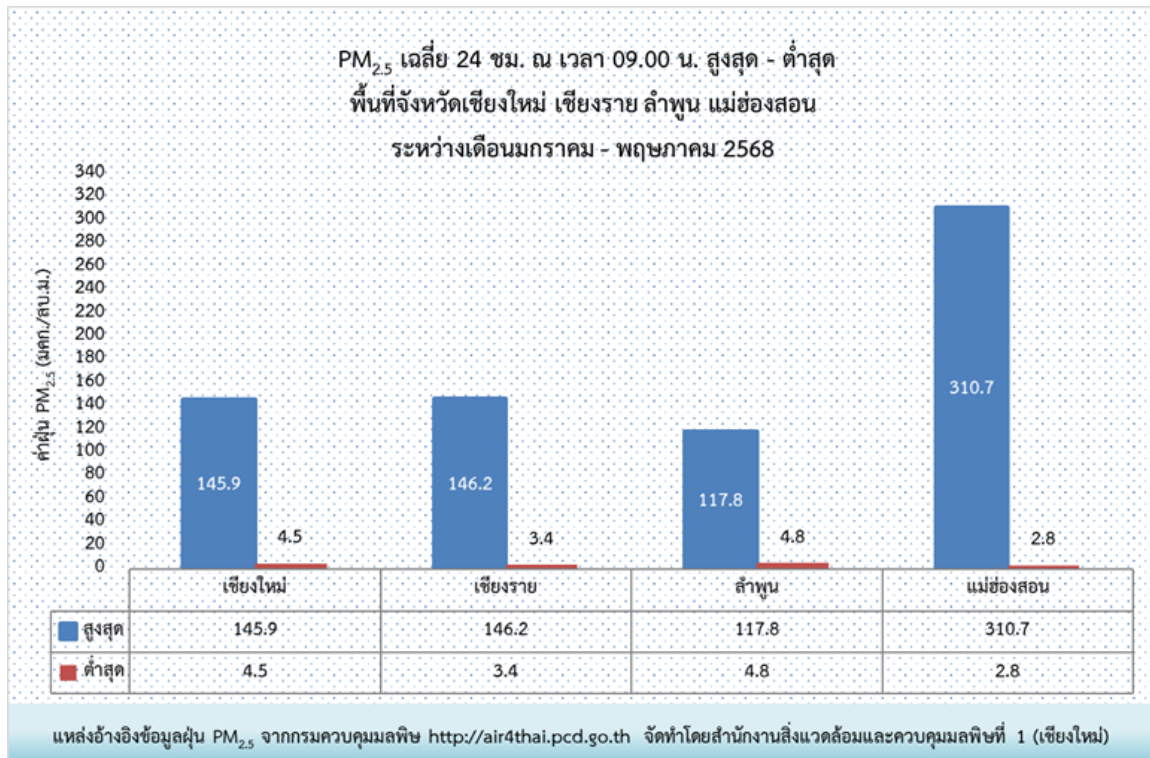
ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบจำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ในปี 2568 เทียบค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 – 2567) ในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่า ในปี 2568 จำนวนวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน ลดลงร้อยละ 44 จากค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 – 2567) ที่พบวันที่ $PM_{2.5}$ เกินค่ามาตรฐาน จำนวน 86 วัน

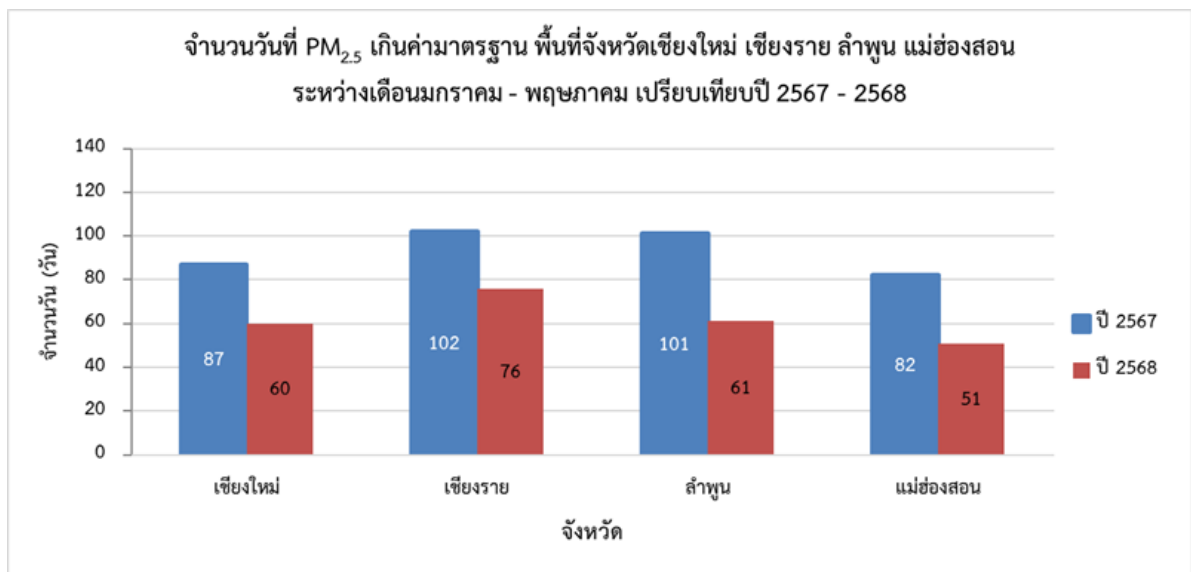
รูปภาพที่ 41 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2567 - 2568 พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปภาพที่ 42 จำนวนวันค่าฝุ่น PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานเปรียบเทียบปี 2568 และย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2563 - 2567) พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปภาพที่ 43 ค่าฝุ่น PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ณ เวลา 09.00 น. สูงสุด - ต่ำสุด พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

รูปภาพที่ 44 จำนวนวันที่ PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน ปี 2567 - 2568 พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

4.6 ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาคุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5}

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 ดำเนินการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาคุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ในพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งเชิงรับ เช่น การเฝ้าระวังและติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ การรายงานสถานการณ์คุณภาพอากาศรายวันผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ อาทิ เฟสบุ๊ก ไลน์ และเว็บไซต์ การสนับสนุนข้อมูลคุณภาพอากาศกับหน่วยงานหรือผู้ที่สนใจในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการดำเนินงานเชิงรุก เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาผ่านรูปแบบการจัดประชุม การอบรม การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมถึงร่วมรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงพิษภัยของปัญหาดังกล่าว พร้อมทั้งขับเคลื่อนและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนปลอดการเผา เพื่อส่งเสริมให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาคุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

จากการดำเนินงานขับเคลื่อนดังกล่าว ได้รับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคุณภาพอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} จากหลากหลายภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดการบูรณาการ ดังนี้

มิติด้านการรณรงค์/ประชาสัมพันธ์

(1) สื่อสารด้านการรายงานค่าฝุ่น PM_{2.5} ให้แก่ประชาชน และสื่อมวลชน เพื่อสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(2) สร้างการรับรู้ และความตระหนักในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่า และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานดังกล่าวแบบบูรณาการ โดยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อมวลชน ร่วมดำเนินงานในทุกระยะ

(3) สื่อสาร รณรงค์ และประชาสัมพันธ์เชิงรุกเกี่ยวกับการบริหารจัดการ หรือการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ให้เข้าถึงทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะภาคส่วนประชาชนในพื้นที่ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบและต้องยึดถือปฏิบัติโดยตรง มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วม เช่น นโยบาย ประกาศ คำสั่ง มาตรการ หรือแนวทางการปฏิบัติ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามแต่ละช่วงอย่างเหมาะสม

มิติด้านการบริหารจัดการเชื้อเพลิง

(1) การบริหารจัดการเชื้อเพลิงโดยปรับใช้ระบบลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชัน BurnCheck หรือ FireD เพื่อจัดระเบียบการบริหารจัดการเชื้อเพลิงภายใต้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสม

(2) ประกาศห้ามเผาเด็ดขาดของจังหวัด ควรเป็นช่วงวันที่ห้ามมีการเผาทุกกรณี โดยการบริหารจัดการเชื้อเพลิงให้เป็นช่วงก่อนและหลังประกาศห้ามเผาเด็ดขาด กรณีตัวอย่างของจังหวัดเชียงรายที่ยึดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการในแต่ละปี ซึ่งประชาชนเริ่มมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือจนกลายเป็นพฤติกรรม เห็นได้จากจุดความร้อนที่เกิดขึ้นน้อยในช่วงประกาศห้ามเผา เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ

(3) บริหารจัดการเชื้อเพลิง โดยการนำเชื้อเพลิงมาใช้ประโยชน์ “ชิงเก็บ ลดเผา” ควรกำหนดแนวทางที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สร้างช่องทางการตลาดให้ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีทางเลือกในการนำเชื้อเพลิงมาใช้ประโยชน์สร้างรายได้ เช่น การทำหลังคาธรรมชาติ

จากใบตองตึง เป็นต้น รวมถึงการบูรณาการร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการจัดทำแผนการบริหารจัดการเชื้อเพลิง กำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้ชัดเจน และเข้มงวดในการเฝ้าระวังการลักลอบเผา รวมถึงประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจก่อนการดำเนินงานให้กับชุมชนในพื้นที่

(4) กำหนดกฎระเบียบ มาตรการ หรือการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้คุณและโทษอย่างชัดเจน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การยึดปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎระเบียบ มาตรการ หรือการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

มิติด้านเครือข่าย

(1) ปัญหาการลักลอบเผาป่าเพื่อหาของป่า ยังเป็นสาเหตุหลักของปัญหาหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ ตอนบน หน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะกรมป่าไม้ และกรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกกับชุมชนที่อยู่ในเขตป่า รวมถึงการเข้าถึงกลุ่มผู้เข้าป่าเพื่อทำความเข้าใจและสร้างข้อตกลงร่วมกัน

(2) สร้างเครือข่ายชุมชนปลอดการเผา โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ติดเขตป่าอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาไฟป่าหมอกควันและการดูแลรักษาป่า รวมถึงการยกย่อง เชิดชูบุคคลหรือชุมชนปลอดการเผา เพื่อรักษาพฤติกรรมมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

(3) จัดทำแผนไฟป่าระดับชุมชนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่โดยยึดนโยบาย แนวทาง และมาตรการตามที่ระดับจังหวัด ระดับประเทศกำหนด เพื่อให้มีการรอบและการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

(4) บูรณาการการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ร่วมกันทุกหน่วยงานตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เช่น การส่งเสริมด้านการเกษตร (ลดการเผาพืช ที่เป็นมิตร การมีตลาดรองรับ สร้างรายได้ เพิ่มมูลค่า) ด้านอุตสาหกรรม (สร้างจิตสำนึก ปฏิบัติตามกฎหมาย และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม) ด้านคมนาคม (รณรงค์ บังคับใช้กฎหมาย และมาตรการจูงใจในการใช้ บริการรถสาธารณะ) ด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ (การอยู่ร่วมกับป่าอย่างเป็นมิตร การดูแลป่า) เป็นต้น โดยมีการกำหนด แผนระยะสั้น และระยะยาว เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหามีความยั่งยืน

มิติด้านบุคลากร/งบประมาณ

(1) ให้ความสำคัญกับมาตรการเยียวยาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยเฉพาะในห้วงเวลาที่สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐานในระดับมีผลกระทบต่อสุขภาพ สนับสนุนอุปกรณ์ป้องกัน ตนเองและพื้นที่ปลอดภัยให้แก่ประชาชนกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไป

(2) จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันไฟป่า ในระดับพื้นที่อย่างเหมาะสม ทันต่อสถานการณ์ และเพียงพอ

(3) สร้างแรงจูงใจ หรือมาตรการสนับสนุนที่ส่งเสริมให้แต่ละภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} อย่างเหมาะสม เช่น มอบรางวัลชุมชน/ตำบล/อำเภอลดการเผา การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การลดหย่อนภาษี การประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น สนับสนุน/ดูแลสวัสดิการสำหรับเจ้าหน้าที่ อาสาที่เข้ามาปฏิบัติงานในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่อาสาดับไฟป่า เช่น การตรวจสุขภาพ ประกันชีวิต และการรักษาพยาบาล เป็นต้น พร้อมสนับสนุนกำลังพล และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมและเพียงพอ ต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

5

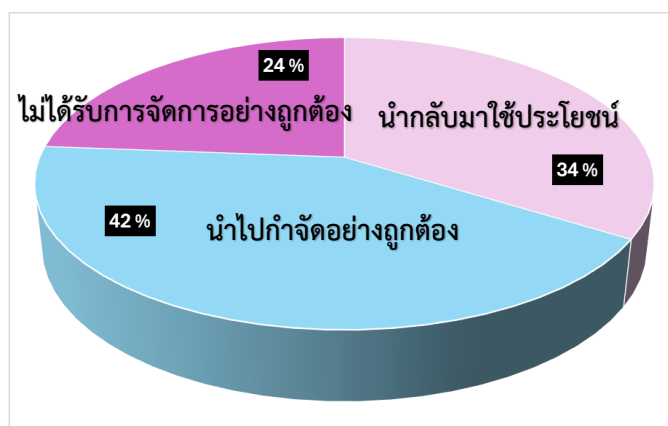
สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน

5. สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน ขยะอาหาร และการจัดการของเสียอันตรายชุมชน

5.1 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั้งหมด 3,094 ตัน/วัน ขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้องจำนวน 1,046.93 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 33.82 และมีการนำไปใช้ประโยชน์ 1,312 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 42.41 จัดการไม่ถูกต้อง 735.49 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 23.77 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (

รูปภาพที่ 45)

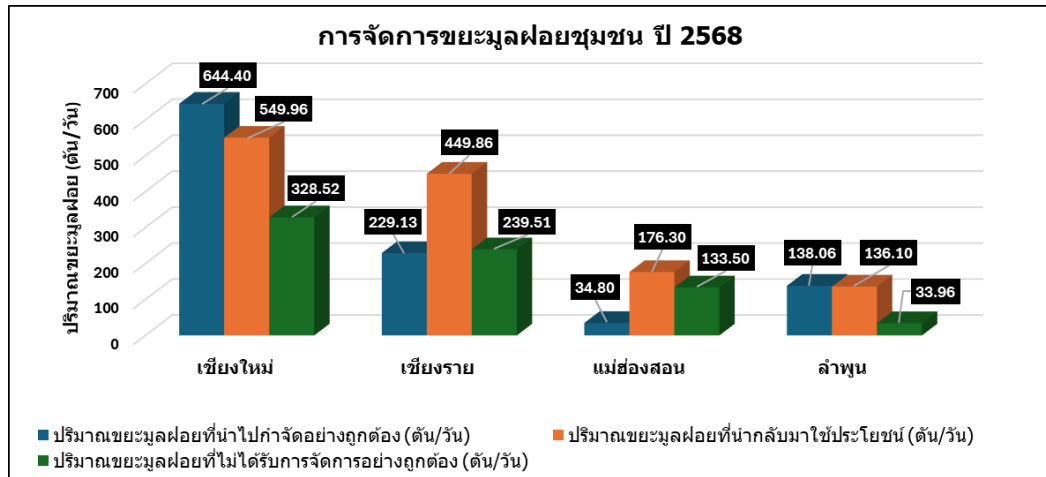

รูปภาพที่ 45 การจัดการขยะมูลฝอย ในปี 2568 ในพื้นที่รับผิดชอบของ สคพ.1

การจัดการขยะมูลฝอยรายจังหวัด พบว่า จังหวัดลำพูนมีการจัดการขยะมูลฝอยโดยการนำขยะมูลฝอยไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการสูงที่สุดร้อยละ 44.81 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์สูงที่สุด ร้อยละ 51.16 และจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกต้องสูงที่สุด ร้อยละ 38.74 ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 รายละเอียดข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2568

จังหวัด	ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	การจัดการขยะมูลฝอย					
		กำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ		นำไปใช้ประโยชน์		กำจัดไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ	
		(ตัน/วัน)	ร้อยละ	(ตัน/วัน)	ร้อยละ	(ตัน/วัน)	ร้อยละ
เชียงใหม่	1522.88	644.4	42	549.96	36	328.52	22
เชียงราย	918.5	229.13	25	449.86	49	239.51	26
แม่ฮ่องสอน	344.6	34.8	10	176.30	51	133.50	39
ลำพูน	308.12	138.06	45	136.10	44	33.96	11
รวม	3094.1	1046.39	34	1312.22	42	735.49	24

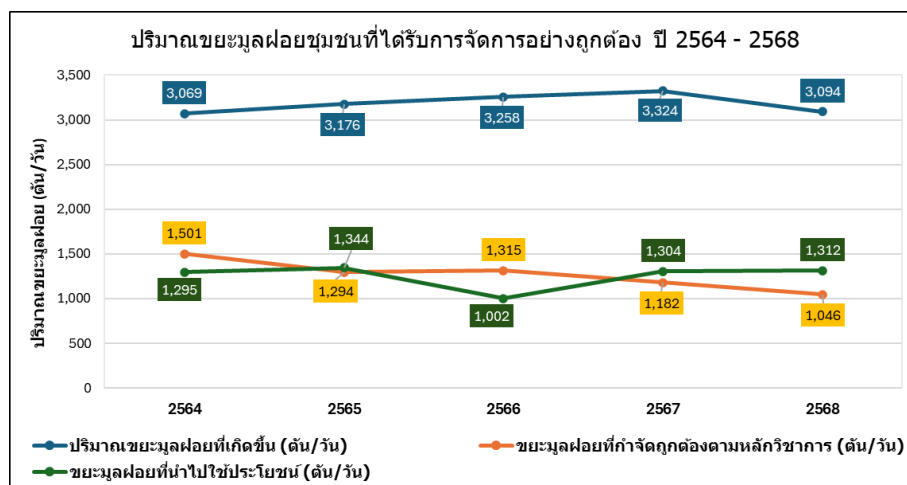

รูปภาพที่ 46 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2568

จากสถิติข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2564 – 2568) พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 - 2567 ในขณะที่ปี พ.ศ. 2568 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นลดลง ในขณะที่ปริมาณการนำขยะมูลฝอยไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนแนวโน้มของขยะมูลฝอยที่นำไปใช้ประโยชน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากปี พ.ศ. 2567

ตารางที่ 17 สถิติข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2564 – 2568

ปี	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	ขยะมูลฝอยที่กำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ (ตัน/วัน)	ขยะมูลฝอยที่นำไปใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน)
2564	3,069	1,501	1,295
2565	3,176	1,294	1,344
2566	3,258	1,315	1,002
2567	3,324	1,182	1,304
2568	3,094	1,046	1,312

รูปภาพที่ 47 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ปี 2564 – 2568

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย มีทั้งหมด 377 แห่ง เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลจำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2 และเป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องจำนวน 370 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98 ของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้งหมด (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2568

จังหวัด	สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน (แห่ง)		
	ถูกต้องตามหลักวิชาการ	ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ	จำนวนรวม
เชียงใหม่	3	50	53
เชียงราย	3	123	126
ลำพูน	0	92	92
แม่ฮ่องสอน	1	105	106
รวม	7	370	377

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) จำนวน 7 แห่ง ได้แก่

1. สถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลเวียงฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. ศูนย์จัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
3. ศูนย์กำจัดขยะแบบผสมผสานบ้านตาลู๊ป อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ (เอกชน)
4. ระบบจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
5. สถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
6. สถานที่บำบัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
7. ระบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบฝังกลบเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง รายจังหวัด

จังหวัดเชียงใหม่

จากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี (2564-2568) พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีแนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น **ลดลง** แต่ทั้งนี้ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง และ นำกลับไปใช้ประโยชน์ **ลดลง** (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดเชียงใหม่

ปี	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างถูกต้อง (ตัน/วัน)	การนำกลับไปใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง (ตัน/วัน)
2564	1833.7	1082.72	707.07	43.91
2565	1833.7	903.81	747.23	182.66
2566	1867.5	899.95	420.39	547.16
2567	1867.5	750.73	562.12	554.65
2568	1522.88	644.4	549.96	328.52

รูปภาพที่ 48 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงราย

จากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี (2564-2568) พบว่า จังหวัดเชียงรายมีแนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น **เพิ่มขึ้น** ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง **เพิ่มขึ้น** และ ปริมาณขยะมูลฝอยนำกลับไปใช้ประโยชน์ **เพิ่มขึ้น** (

ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดเชียงราย

ปี	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างถูกต้อง (ตัน/วัน)	การนำกลับไปใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง (ตัน/วัน)
2564	813.74	269.41	393.41	150.92
2565	899.46	222.9	409.64	266.92
2566	874	238.24	392.88	242.88
2567	939.56	259.57	534.61	145.38
2568	918.5	229.13	449.86	239.51

รูปภาพที่ 49 สถานำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดเชียงร่าย

จังหวัดลำพูน

จากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี (2564-2598) พบว่า จังหวัดลำพูนมีแนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง เพิ่มขึ้น และ ปริมาณขยะมูลฝอยนำกลับไปใช้ประโยชน์ลดลง (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดลำพูน

ปี	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างถูกต้อง (ตัน/วัน)	การนำกลับไปใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง (ตัน/วัน)
2564	272.83	118.08	151.61	3.14
2565	292.46	152.55	130.61	9.3
2566	302.57	137.35	119.74	45.48
2567	303.07	132.35	138.41	32.31
2568	308.12	138.06	136.1	33.96

รูปภาพที่ 50 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดลำพูน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี (2564-2598) พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้องลดลง และปริมาณขยะมูลฝอยนำกลับไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 สถิติปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการ จังหวัดลำพูน

ปี	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างถูกต้อง (ตัน/วัน)	การนำกลับไปใช้ประโยชน์ (ตัน/วัน)	กำจัดอย่างไม่ถูกต้อง (ตัน/วัน)
2564	147.81	31.05	43.26	73.51
2565	150.2	14.69	56.5	79.01
2566	214	39.5	68.5	106
2567	214	39.5	68.5	106
2568	344.6	34.8	176.3	133.5

รูปภาพที่ 51 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

5.2 การจัดการขยะอาหาร

โครงการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกิน เพื่อสนับสนุนต่อการมีสุขภาวะที่ดี พื้นที่ตลาดนาร่อง 2568

โครงการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินเพื่อสนับสนุนต่อการมีสุขภาวะที่ดีภายใต้โครงการบริหารจัดการและสร้างการรับรู้มลพิษจากสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาวะที่ดี ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) โดย สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ได้คัดเลือกตลาดนาร่องจำนวน 2 แห่ง ได้แก่

ตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครเชียงราย เป็นตลาดสดใจกลางเมืองเชียงราย

ตลาดสดนายบุญยืน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สาย เป็นตลาดของสด และของฝากขายแดนอำเภอแม่สาย

กิจกรรมที่ดำเนินการมี ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 พัฒนาความรู้ความเข้าใจและสร้างเครือข่ายในการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินในภาคผู้จำหน่ายอาหารและผู้ประกอบอาหาร โดยการจัดอบรมให้ความรู้ โดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมทั้งหมด 222 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการร้านค้าภายในตลาดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และมีการประเมินความรู้พบว่าผู้เข้าร่วมอบรม เฉลี่ยมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 94.82 แสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 สรุปกิจกรรมการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและสร้างเครือข่ายในการจัดการขยะอาหารส่วนเกิน

ตลาด	จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม (คน)	ความรู้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
ตลาดบ้านใหม่	108	96.61
ตลาดสดนายบุญยืน	114	93.02
รวม/เฉลี่ย	222	94.82

กิจกรรมที่ 2 พัฒนาลาดนาร่องที่มีการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินที่ถูกต้องเหมาะสม

ดำเนินกิจกรรมเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดเวทีและใช้แบบสำรวจในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 50 คนในแต่ละตลาด ได้ผลสรุปดัง ตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การดำเนินการพัฒนาลาดนาร่องที่มีการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินที่ถูกต้องเหมาะสม

ตลาด	การแยกขยะอินทรีย์ออกจาก ขยะทั่วไป (ร้อยละ)	มีสินค้าเหลือที่สามารถใช้ ประโยชน์ต่อได้ (ร้อยละ)
ตลาดบ้านใหม่	100	77
ตลาดสดนายบุญยืน	93	67

กิจกรรมที่ 3 คัดแยกและวิเคราะห์องค์ประกอบขยะของตลาดนาร่อง ได้ดำเนินการคัดแยกตามหลักเกณฑ์วิธีการเพื่อคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอย ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย พ.ศ. 2564 โดยแยกเป็น 12 ประเภท ในช่วงก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ พบว่าขยะส่วนใหญ่ 3 อันดับแรกของตลาดนาร่องทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ ขยะอาหาร กระดาษ และพลาสติก (

ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 การคัดแยกและวิเคราะห์องค์ประกอบขยะของตลาดนาร่อง

ตลาด/ประเภทขยะ	ขยะอาหาร (ร้อยละ)		พลาสติก (ร้อยละ)		กระดาษ (ร้อยละ)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
ตลาดบ้านใหม่	66.26	52.75	35.11	33.03	6.09	9.17
ตลาดสดนายบุญยืน	29.74	10.70	36.89	52.05	7.91	27.81

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลขยะอาหาร พบว่า ตลาดบ้านใหม่ขยะอาหารลดลง ร้อยละ 20.39 และตลาดสดนายบุญยืนขยะอาหารลดลง ร้อยละ 64.02

แนวทางในการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกิน

ตลาดบ้านใหม่

1) เจ้าของตลาด กำหนดให้ผู้ประกอบการร้านค้าภายในตลาดทั้งหมดแยกขยะอินทรีย์ออกจากขยะทั่วไปภายในแผงของตนเองแล้ววางแยกไว้ได้แฉ่ง ช่วงเช้าของทุกวันจะมีพนักงานของตลาดตระเวนเก็บขยะอินทรีย์ เพื่อรวบรวมขนไปทำปุ๋ย ณ สวนของเจ้าของตลาด ส่วนขยะทั่วไปขนไป ณ จุดรวบรวม ที่ทางเทศบาลนครเชียงรายจะเข้ามาเก็บขนวันละ 1 ครั้ง

2) จัดหาตู้แบ่งปัน ประชาสัมพันธ์ให้พ่อค้าแม่ค้าที่มีผัก ผลไม้ หรือ อาหารที่ใกล้เสียแต่ยังสามารถนำไปบริโภค นำมาวางบริจาคในตู้เพื่อให้ผู้คนที่ต้องการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ตลาดสดนายบุญยืน

1) ตลาดจัดทำสถานที่รวบรวมขยะแยกเป็นขยะทั่วไป และ ขยะอินทรีย์ พร้อมทั้งมีภาชนะรองรับกับขยะแต่ละประเภท

2) ตลาดกำหนดให้ ผู้ประกอบการร้านค้าทุกคนในตลาด ต้องแยกขยะอินทรีย์ออกจากขยะทั่วไป และนำมาทิ้งยังจุดรวบรวมที่กำหนดไว้

3) ตลาดประสานขอให้ เทศบาลตำบลแม่สายมาเก็บขนขยะ แยกประเภท โดยเก็บขนขยะอินทรีย์ 1 เที่ยว/วัน และขยะทั่วไป 1 เที่ยวต่อวัน

4) ตลาดและเทศบาลตำบลแม่สาย ทำข้อตกลงร่วมกันเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขนและกำจัดเฉพาะขยะทั่วไปเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1) การจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกิน ในตลาด ให้ประสบความสำเร็จ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของตลาดต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุนกิจกรรมที่จะสามารถลด หรือจัดการขยะอาหารให้ลดลงได้ เช่น หากสามารถคัดแยกขยะอาหารและอาหารส่วนเกินออกมาจากขยะทั่วไปที่ต้องนำไปกำจัดได้ จะมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมการกำจัด คิดเฉพาะค่าธรรมเนียมการจัดการขยะทั่วไปที่เหลือ

2) ผู้ประกอบการเจ้าของตลาด ควรให้ความสำคัญและออกเป็นกฎกติกา แนวทางการปฏิบัติแก่พ่อค้า แม่ค้าภายในตลาด รวมถึงมีภาชนะรองรับขยะอาหารที่เพียงพอ

3) ควรมีการจัดกิจกรรม กระตุ้นเตือนผู้ประกอบการและลูกค้า ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกิน อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ปฏิบัติอย่างเป็นกิจวัตร

4) กิจกรรมที่จะสามารถแก้ปัญหาการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินในตลาดได้ดี ในแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกัน จึงควรจัดกิจกรรมที่เข้ากับบริบทของพื้นที่ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

5) การประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะอาหารและอาหารส่วนเกินมีความสำคัญและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

6) การหาแนวทางนำขยะอาหารและอาหารส่วนเกินไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ควรทำร่วมกัน ทุกภาคส่วนทั้งผู้ประกอบการ อปท. และชุมชน ฯ

รูปภาพที่ 52 ภาพการดำเนินงาน ตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

รูปภาพที่ 53 ภาพการดำเนินงาน ตลาดนายบุญยืน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

5.3. การรายงานข้อมูลการจัดการของเสียอันตรายชุมชน ปี 2568

ข้อมูลการเก็บรวบรวม										
ชื่อจุดรวบรวม/ ศูนย์รวบรวมของจังหวัด	วันที่บันทึก	ประเภทและน้ำหนักของของเสียอันตรายจากชุมชน (กิโลกรัม)							รวมน้ำหนัก (กิโลกรัม)	
		กลุ่มหลอดไฟ	กลุ่มถ่านไฟฉาย และแบตเตอรี่	กลุ่มภาชนะ บรรจุสารเคมี	กลุ่มซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์		กลุ่มยาและ เวชภัณฑ์	กลุ่มอื่น ๆ (ระบุ...)		
					ซากโทรศัพท์มือถือ	อื่น ๆ (ระบุ)				
อบจ.เชียงใหม่	28-30 พ.ค. 68	17,269.60	2,267.00	6,810.50	-	2,874.30	-	2,692.10	31,913.50	
	29-31 ต.ค. 68	17,133.92	1,831.10	6,685.30	-	3,255.60	-	2,059.30	30,965.22	
อบจ.เชียงราย	15 พ.ค.,11 ก.ย. 68	25,565	3,555	10,259	-	957	-	773	41,108.53	
อบจ.ลำพูน	21 ส.ค. 68	11,096.30	1,320.70	815.30	-	-	-	4,085.80	17,318.10	
อบจ.แม่ฮ่องสอน	10 ส.ค. 68	1,751	169.80	117.95	-	370.55	1,310.75	69.99	3,740.04	
ข้อมูลการส่งกำจัด										
ชื่อผู้ส่งกำจัด	วันที่ส่งกำจัด	ประเภทและน้ำหนักของของเสียอันตรายจากชุมชน (กิโลกรัม)							รวมน้ำหนัก (กิโลกรัม)	ชื่อบริษัทที่ส่ง ของเสียอันตราย จากชุมชน ไปบำบัดหรือกำจัด
		กลุ่มหลอดไฟ	กลุ่มถ่านไฟฉาย และแบตเตอรี่	กลุ่มภาชนะ บรรจุสารเคมี	กลุ่มซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์		กลุ่มยาและ เวชภัณฑ์	กลุ่มอื่น ๆ (ระบุ...)		
					ซากโทรศัพท์มือถือ	อื่น ๆ (ระบุ)				
อบจ.เชียงใหม่	28-30 พ.ค. 68	17,269.60	2,267.00	6,810.50	-	2,874.30	-	2,692.10	31,913.50	บริษัท วงษ์พาณิชย์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
	29-31 ต.ค. 68	17,133.92	1,831.10	6,685.30	-	3,255.60	-	2,059.30	30,965.22	
อบจ.เชียงราย	15 พ.ค., 11 ก.ย. 68	25,565	3,555	10,259	-	957	-	773	41,108.53	บริษัท วงษ์พาณิชย์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
อบจ.ลำพูน	21 ส.ค. 68	11,096.30	1,320.70	815.30	-	-	-	4,085.80	17,318.10	บริษัท วงษ์พาณิชย์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
อบจ.แม่ฮ่องสอน	10 ส.ค. 68	1,991	169.80	117.95	-	320.55	1,310.75	69.99	3,983.19	บริษัท บางปู เอ็นวีรอล เมนทอล คอมแพ็ก จำกัด

ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย

6. ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย

6.1 แหล่งกำเนิดมลพิษเพื่อส่งเสริมให้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมปีงบประมาณ 2568

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ดำเนินงานตามกรอบแนวคิดตามโครงการบริหารจัดการแหล่งกำเนิดมลพิษเพื่อส่งเสริมให้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ 2568 ได้กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการ และพื้นที่โดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายและขับเคลื่อนกิจกรรมและยกระดับการร่วมกันแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำในระดับลุ่มน้ำในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ดังนี้ (1) มีกระบวนการวิเคราะห์และคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะเข้าตรวจสอบให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่ (2) แผนการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (3) มีการกำหนดแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน (4) มีช่องทางในการขอรับคำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม (5) ตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษได้ จำนวน 41 แห่ง

การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษในปีงบประมาณ 2568

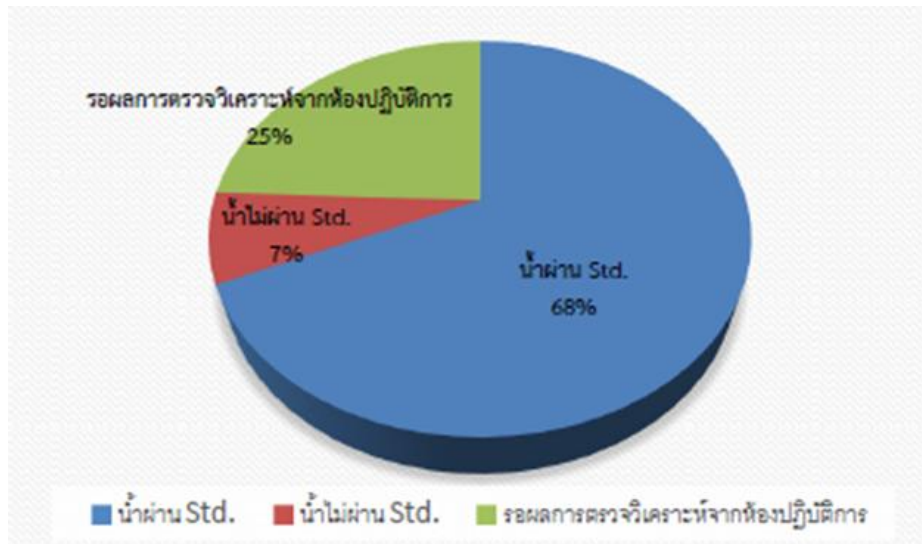
การตรวจติดตามแหล่งกำเนิดมลพิษและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่รับผิดชอบตามมาตรา 82(1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมีการระบายน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม จำนวน 41 แห่ง โดยสำรวจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 11 แห่ง ลำพูน 9 แห่ง และเชียงราย 21 แห่ง เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 7 แห่ง (17%) โรงพยาบาล จำนวน 2 แห่ง (5%) อาคารที่ทำการของรัฐ จำนวน 1 แห่ง (2%) โรงแรม (ข,ค) จำนวน 4 แห่ง (10%) และสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ก จำนวน 27 แห่ง (66%) รายละเอียดดัง

รูปภาพที่ 54 ประเภทแหล่งกำเนิดมลพิษที่ตรวจติดตาม ในปีงบประมาณ 2568

การระบายน้ำทิ้งของแหล่งกำเนิดมลพิษ และผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำทิ้ง

จากการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษจำนวนทั้งสิ้น 41 แห่ง โดยเมื่อพิจารณาผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้ง พบว่า แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีคุณภาพน้ำทิ้งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด คิดเป็นร้อยละ 7 ขณะที่แหล่งกำเนิดมลพิษที่มีคุณภาพน้ำทิ้งผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 68 และอยู่ระหว่างรอผลการตรวจวิเคราะห์จากห้องปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 25 (รูปภาพที่ 55)

รูปภาพที่ 55 สัดส่วนผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำทิ้งที่มีการระบายน้ำทิ้ง

รูปภาพที่ 56 การติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ

ผลการบังคับใช้กฎหมาย

➤ ติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ (ใหม่)

ในปีงบประมาณพ.ศ. 2568 ได้ติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ จำนวน 41 แห่ง พบว่า แหล่งกำเนิดมลพิษที่ปฏิบัติตามกฎหมายและได้ยุติคำสั่งแล้ว จำนวน 28 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 68.29 โดยพิจารณาจากการระบายน้ำเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และแหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย จำนวน 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.27 ซึ่งได้ออกคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา 82(2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และมีการปรับบังคับการจำนวน 1 แห่ง จากการตรวจแหล่งทั้งหมด 41 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.44 รวมเป็นเงิน 15,000 บาท (รูปภาพที่ 57)

รูปภาพที่ 57 สถานะปัจจุบันของการบังคับใช้กฎหมาย

หมายเหตุ

* ปฏิบัติตามกฎหมาย หมายถึง

- ไม่มีการระบายน้ำทิ้ง หรือ
- มีการระบายน้ำทิ้งและคุณภาพน้ำทิ้งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน หรือ
- มีการระบายน้ำทิ้ง ผลคุณภาพน้ำทิ้งไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ได้มีการปรับปรุงและผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

* ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หมายถึง

- มีการระบายน้ำทิ้ง ผลคุณภาพน้ำทิ้งเกินเกณฑ์มาตรฐานและค้างคำสั่งทางปกครอง

ตารางที่ 26 รายชื่อแหล่งกำเนิดมลพิษที่เข้าตรวจสอบ ปีงบประมาณ 2568

ลำดับ	ชื่อแหล่งกำเนิด	ประเภทแหล่งกำเนิด	ขนาด	จังหวัด
1	เรือนจำจังหวัดลำพูน	อาคารที่ทำการของรัฐ	ข	ลำพูน
2	บริษัท โอลิมป์ส ออยล์ จำกัด สาขาเวียงป่าเป้า 5	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
3	บริษัท อเมริกัน เทริกเตอร์ จำกัด	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
4	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงรายกิตติรัตน์ สาขาเวียงป่าเป้า	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
5	บริษัท บีโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขาเวียงป่าเป้า 1	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
6	บริษัท บีโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขาเวียงป่าเป้า 2	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
7	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาภูมิปิโตรเลียม	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	ลำพูน
8	บริษัท เอ็นซี 63 จำกัด	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	ลำพูน
9	บริษัท ปตท.น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) สาขาลำพูน	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ข	ลำพูน
10	บริษัท บีโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขาลำพูน 3	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ข	ลำพูน
11	บริษัท เวียงออยล์ จำกัด	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ข	ลำพูน
12	บริษัท สุขุมเซอร์วิส จำกัด (สาขาค่าบลสารภี)	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงใหม่
13	ห้างหุ้นส่วนจำกัด แม่สรวยบีโตรเลียม 2018	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
14	ห้างหุ้นส่วนจำกัด แม่สรวยบีโตรเลียม	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
15	บริษัท แม่กรณ์ปิโตรเลียม จำกัด (สาขา 2)	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
16	บริษัท แม่กรณ์ปิโตรเลียม จำกัด	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
17	บริษัท บีโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขาเชียงราย 4	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
18	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที.พี.เอ็นเตอร์ไพรส์ เชียงราย (บางจาก)	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
19	บริษัท ผึ้งน้อยเบเกอรี่ จำกัด (โรง 1)	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 3	เชียงใหม่
20	บริษัท ผึ้งน้อยเบเกอรี่ จำกัด (โรง 2)	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 2	เชียงใหม่
21	บริษัท ชัสโก้ จำกัด (มหาชน) สาขาเวียงเจ็ดยอด	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงใหม่
22	บริษัท บีบีเบเกอรี่ จำกัด	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 2	ลำพูน
23	บริษัท เชียงใหม่แฟรชมิลค์ จำกัด	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 3	เชียงใหม่
24	บริษัท แม่ปิงลอนดรี จำกัด	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 3	เชียงใหม่
25	ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ซีซี เอสเอส เซอร์วิส	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 2	เชียงใหม่
26	บริษัท บีโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขาเวียง	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
27	บริษัท เอ็นบีบี พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
28	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปัญญามอเตอร์ส	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
29	บริษัท บีทู โฮเทล จำกัด โดยนายวิวัฒน์ ผาภูมิ (บีทู พหลโยธิน เชียงราย)	โรงแรม	ข	เชียงราย

ลำดับ	ชื่อแหล่งกำเนิด	ประเภทแหล่งกำเนิด	ขนาด	จังหวัด
30	บริษัท เอร่าวัน อีโคโนมิก จำกัด (อีโคโนมิก เชียงราย หอนาฬิกา)	โรงแรม	ข	เชียงราย
31	โรงพยาบาลสวนปรุง	โรงพยาบาล	ก	เชียงใหม่
32	โรงพยาบาลเชียงใหม่ราม	โรงพยาบาล	ก	เชียงใหม่
33	บริษัท แครคสัน ลอนดรี แอนด์ ดรายคลีนนิ่ง จำกัด	โรงงานอุตสาหกรรม	โรงงานจำพวก 2	เชียงใหม่
34	บริษัท ต้นบุญ จำกัด สาขาที่ 00003 (โรงแรมยูนิมมานเชียงใหม่)	โรงแรม	ข	เชียงใหม่
35	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรัพย์พยอมปิโตรเลียม	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ข	ลำพูน
36	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรัพย์พยอมปิโตรเลียม สาขา 1	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	ลำพูน
37	บริษัท ปิโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด (สาขาแม่สรวย2)	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
38	บริษัท ปิโตรเลียมไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด (สาขาริมกก)	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
39	โรงแรมเวียงอินทร์	โรงแรม	ก	เชียงราย
40	บริษัท โอлимпัส ออยล์ จำกัด สาขาบ้านดู่ 1 (เชียงราย)	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย
41	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงรายกิตติรัตน์	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	ก	เชียงราย

➤ ติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษหลังครบกำหนดคำสั่งทางปกครอง (ปี 2563 -2567)

ในปี 2568 สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) ดำเนินการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษหลังครบกำหนดคำสั่งทางปกครองตั้งแต่ ปี 2563 – 2567 จำนวน 65 แห่ง พบว่า แหล่งกำเนิดมลพิษที่ปฏิบัติตามกฎหมาย และได้ยุติเรื่องแล้ว จำนวน 56 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 86.15 และแหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย จำนวน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.85 ซึ่งได้ออกคำสั่งปรับบังคับการ เป็นเงินทั้งสิ้น 150,000 บาท

➤ ข้อเสนอแนะและแนวทางการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำทิ้ง

(1) ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษที่ระบายน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐาน โดยออกคำสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสีย และถ้ายังฝ่าฝืน จะดำเนินการปรับเป็นรายวันโดยมีอัตราปรับสูงสุด 2,000 บาทต่อวัน

(2) ใช้มาตรการเชิงรุก ให้คำแนะนำเทคนิคการบำบัดน้ำเสีย (ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย) ลงพื้นที่ปฏิบัติงานให้คำแนะนำด้านเทคนิควิชาการกับแหล่งกำเนิดมลพิษในการดูแลและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียกับแหล่งกำเนิดมลพิษ ที่ระบายน้ำทิ้งเกินค่ามาตรฐาน

(3) ประชาสัมพันธ์ผลการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้ประกอบการ และประชาชนในการสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

(4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและให้ความรู้ในการจัดการน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด โดยผู้เชี่ยวชาญ

(5) ผลักดันบทบาทและภารกิจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรวจติดตาม บังคับใช้กฎหมาย รวมถึงควบคุมการออกใบอนุญาต โดยนำผลการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ดำเนินการต่อเนื่องตามอำนาจหน้าที่

6.2 เรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ

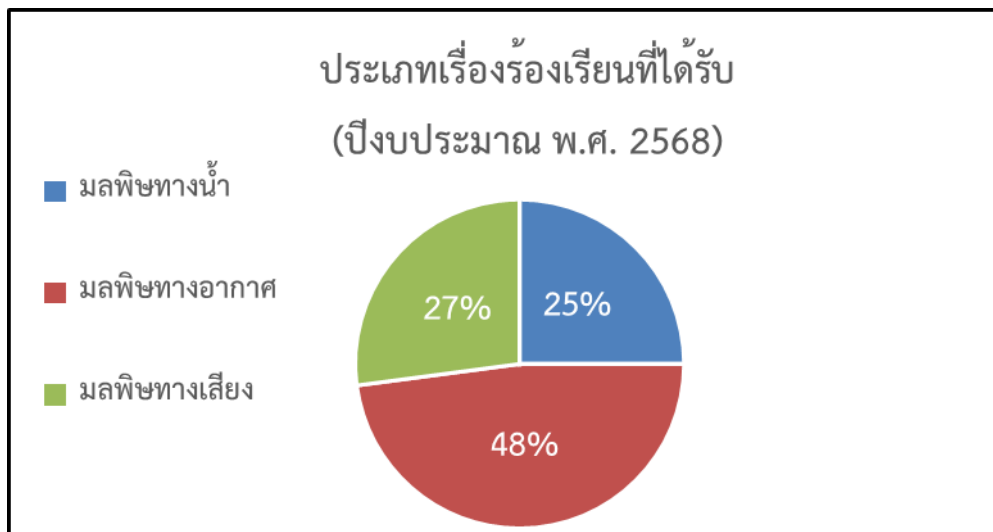
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้รับเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 36 เรื่อง แบ่งเป็น จังหวัดเชียงใหม่ 20 เรื่อง (ร้อยละ 56) จังหวัดลำพูน 5 เรื่อง (ร้อยละ 14) จังหวัดเชียงราย 9 เรื่อง (ร้อยละ 25) และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2 เรื่อง (ร้อยละ 5)

ประเภทของเรื่องร้องเรียนแบ่งเป็น มลพิษทางน้ำ 12 เรื่อง (ร้อยละ 25) มลพิษทางอากาศ 23 เรื่อง (ร้อยละ 48) มลพิษทางเสียง 13 เรื่อง (ร้อยละ 27) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ 27 และ รูปภาพที่ 58

ตารางที่ 27 ประเภทของเรื่องร้องเรียน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ประเภทเรื่องร้องเรียน	จำนวน (เรื่อง)	ผลการดำเนินการ		
		ดำเนินการ แล้วเสร็จ	ระหว่าง ดำเนินการ	คิดเป็น ร้อยละ
มลพิษทางน้ำ	12	12	0	100%
มลพิษทางอากาศ (กลิ่นเหม็น, ฝุ่นละออง, คว้น)	23	23	0	100%
มลพิษทางเสียง	13	13	0	100%
รวม	48	48	0	100%

*หมายเหตุ เรื่องร้องเรียน 1 เรื่อง อาจจะมีประเภทเรื่องร้องเรียนหลายกรณี

รูปภาพที่ 58 ประเภทเรื่องร้องเรียนที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

เมื่อทำการเปรียบเทียบจำนวนเรื่องร้องเรียนของปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (45 เรื่อง) และเรื่องร้องเรียนของปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 (36 เรื่อง) พบว่า เรื่องร้องเรียนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานฯ มีแนวโน้มลดลง แต่พบว่าสัดส่วนของประเภทเรื่องร้องเรียน ยังพบว่ามลพิษทางอากาศ (กลิ่นเหม็น, ฝุ่นละออง และคว้น) ยังคงเป็นประเภทเรื่องร้องเรียนที่มีการร้องเรียนมากที่สุด และจำนวน เรื่องร้องเรียนรายจังหวัด

พบว่ามีสัดส่วนคงเดิม โดยจังหวัดที่มีเรื่องร้องเรียนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ

เรื่องร้องเรียนที่ได้รับแจ้งส่วนใหญ่เข้าข่ายตามกฎหมายอื่น ที่ไม่ใช่ พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เช่น ปัญหาเสียงดัง เหตุรำคาญ เข้าข่าย พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 ได้รับเรื่อง จำเป็นต้องประสานส่งต่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานฯ ทำให้ขั้นตอนการแก้ไขปัญหาใช้เวลานานและหลายขั้นตอน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้ประชาชนเกิดความล่าช้า

รูปภาพที่ 59 การตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่)

6.3 “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ปี 2568

ในปีงบประมาณพ.ศ. 2568 ร่วมกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มงานจราจร ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ และเทศบาลนครเชียงใหม่ร่วมกิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ดำเนินการตั้งจุดตรวจ จำนวน 8 ครั้ง เรียกรถเข้าตรวจสอบจำนวน 1,500 คัน โดยเป็นรถยนต์ตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมฯ พ.ศ. 2535 จำนวน 1,215 คัน (81%) ซึ่งพบว่ามีค่าควันดำเกินค่ามาตรฐานและสั่งห้ามใช้ชั่วคราว จำนวน 32 คัน (2.63%) ส่วนรถยนต์ตาม พ.ร.บ. การขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 จำนวน 285 คัน (19%) มีค่าควันดำเกินค่ามาตรฐานและพ่นเครื่องหมายห้ามใช้ จำนวน 20 คัน (7.01%) รายละเอียดปรากฏดัง ตารางที่ 28 และ รูปภาพที่ 61

รูปภาพที่ 60 กิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ”

ตารางที่ 28 ผลการดำเนินงานตรวจวัดควันดำรถยนต์ดีเซล ปีงบประมาณ 2568

ครั้งที่	วันที่	สถานที่	จำนวนรถที่ตรวจสอบ (คัน)				
			พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535		พ.ร.บ. การขนส่งทางบก พ.ศ. 2522		รวม
			รถที่ถูกคำสั่ง ห้ามใช้ชั่วคราว	รถทั้งหมด	รถที่ถูกคำสั่ง ห้ามใช้ เด็ดขาด	รถทั้งหมด	
1	17 ธ.ค. 68	ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่	3	144	4	48	192
2	7 ม.ค. 68	พิพิธภัณฑสถาน จ.เชียงใหม่	3	144	1	29	173
3	21 ม.ค. 68	ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่	0	200	5	50	250
4	4 ก.พ. 68	ศูนย์วัฒนธรรม เชียงใหม่	2	150	0	48	198
5	4 มี.ค. 68	หน้าลานนา ร.9 เชียงใหม่	5	115	3	30	145
6	11 มี.ค. 68	ศูนย์วัฒนธรรม เชียงใหม่	10	150	5	32	182
7	18 มี.ค. 68	หน้าลานนา ร.9 เชียงใหม่	8	108	0	27	135
8	25 มี.ค. 68	ศูนย์วัฒนธรรม เชียงใหม่	1	204	2	21	225
รวม			32 (2.63%)	1,215 (81%)	20 (7.01%)	285 (19%)	1,500 (100%)

หมายเหตุ: มียกเลิกคำสั่งเครื่องหมายห้ามใช้ชั่วคราว จำนวน 8 คัน (25%) ข้อมูล ณ วันที่ 17 พ.ย. 2568

รูปภาพที่ 61 สรุปกิจกรรม “ตรวจ-จับ ปรับจริง ห้ามใช้รถยนต์ควันดำ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ภาคผนวก

ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index: WQI)

WQI

ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน

ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index : WQI) คือ ค่าดัชนีที่บ่งบอกถึงสภาพของน้ำ โดยทั่วไปใช้ในการแสดงคุณภาพน้ำว่าอยู่ในเกณฑ์ใด เช่น ดีมาก ดี พอใช้ เสื่อมโทรม เสื่อมโทรมมาก ซึ่งเป็นอีกวิธีที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลคุณภาพน้ำให้กับประชาชนทราบเข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน

การประเมินคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน มีวัตถุประสงค์

- 1 เพื่อให้ผู้บริหารและประชาชนเข้าใจสภาพปัญหาคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินที่เกิดขึ้น
- 2 ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน ควรสัมพันธ์กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้ร่วมกัน

5 พารามิเตอร์ ที่ใช้ในการประเมินคุณภาพน้ำ

- ออกซิเจนละลาย (DO)
- ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD)
- แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB)
- แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB)
- แอมโมเนียไนโตรเจน ($\text{NH}_3\text{-N}$)

เกณฑ์ค่าคะแนนคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน

- เกณฑ์ที่ 1** คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ค่าคะแนน 91 – 100 คะแนน
- เกณฑ์ที่ 2** คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี ค่าคะแนน 71 – 90 คะแนน
- เกณฑ์ที่ 3** คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ค่าคะแนน 61 – 70 คะแนน
- เกณฑ์ที่ 4** คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ค่าคะแนน 31 – 60 คะแนน
- เกณฑ์ที่ 5** คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ค่าคะแนน 0 – 30 คะแนน

กราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนน WQI กับค่าความเข้มข้นของแต่ละพารามิเตอร์เป็น ดังนี้

กองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

0 2298 2189
0 2298 2203

www.pcd.go.th

กรมควบคุมมลพิษ

ที่มา: สถาบันการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สพท.)

เข้าถึงได้โดย: <https://hub.mnre.go.th/th/knowledge/detail/65164>

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุม
การระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน พ.ศ.2553

หน้า ๒๗

เล่ม ๑๒๗ ตอนพิเศษ ๖๕ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒ มิถุนายน ๒๕๕๗

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษและโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศนี้

“ระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน” หมายความว่า ระบบบำบัดน้ำเสียที่กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือผู้รับจ้างให้บริการจัดให้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการบำบัดน้ำเสียที่รวบรวมจากชุมชน

“บ่อปรับเสถียร (Stabilization Pond) หรือบ่อฝั่ง (Oxidation Pond)” หมายความว่า บ่อบำบัดน้ำเสียแบบชีววิทยาที่อาศัยการเติมออกซิเจนตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถเก็บกักน้ำเสียได้เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ทั้งกรณีบ่อเดี่ยวและหลายบ่อต่อเนื่องกัน โดยให้คำนวณปริมาตรของบ่อที่ระดับความลึกไม่เกินสองเมตร

ข้อ ๒ มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ต้องมีค่าดังต่อไปนี้

(๑) ความเป็นกรดและด่าง (pH) ระหว่าง ๕.๕ - ๘.๐

(๒) บีโอดี (Biochemical Oxygen Demand) ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร กรณีหน่วยบำบัดสุดท้ายเป็นบ่อปรับเสถียร (Stabilization Pond) หรือบ่อฝั่ง (Oxidation Pond) ให้ใช้ค่าบีโอดีของน้ำที่ผ่านการกรองแล้ว (Filtrate BOD)

หน้า ๒๘

เล่ม ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๖๕ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

(๓) ของแข็งแขวนลอย (Suspended Solids) ไม่เกิน ๓๐ มิลลิกรัมต่อลิตร กรณีหน่วยบำบัด
สุดท้ายเป็นบ่อปรับเสถียร (Stabilization Pond) หรือบ่อฝัງ (Oxidation Pond) ไม่เกิน ๕๐ มิลลิกรัม
ต่อลิตร

(๔) น้ำมันและไขมัน (Fat, Oil and Grease) ไม่เกิน ๕ มิลลิกรัมต่อลิตร

(๕) ไนโตรเจนทั้งหมด (Total Nitrogen) ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมไนโตรเจนต่อลิตร

(๖) ฟอสฟอรัสทั้งหมด (Total Phosphorus) ไม่เกิน ๒ มิลลิกรัมฟอสฟอรัสต่อลิตร

ข้อ ๓ การตรวจสอบค่ามาตรฐานน้ำทิ้งจากระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนให้เป็นไปตาม
Standard Methods for the Examination of Water and Wastewater ฉบับล่าสุด ซึ่ง American
Public Health Association, American Water Work Association และ Water Environment Federation
ร่วมกันกำหนดไว้ หรือตามวิธีอื่นที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้
ให้เลือกใช้วิธีวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับลักษณะและสภาพของตัวอย่างน้ำ

ข้อ ๔ การกรองตัวอย่างน้ำเพื่อหาค่าบีโอดีตามข้อ ๒ (๒) ให้ใช้วิธีการกรองผ่านกระดาษกรอง
ใยแก้ว (Glass Fiber Filter Disk) ที่ใช้ในกระบวนการกรองเพื่อหาค่าของแข็งแขวนลอย (Suspended
Solids) ก่อนทำการวิเคราะห์หาค่าบีโอดีที่กำหนดไว้ใน Standard Methods for the Examination of
Water and Wastewater ฉบับล่าสุด

ข้อ ๕ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓

สุวิทย์ คุณกิตติ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประกาศกรมควบคุมพิษ

เรื่อง ดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย พ.ศ.2566

ดัชนีคุณภาพอากาศ (Air Quality Index: AQI)

หน้า ๓

เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๑๕๗ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

ประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง ดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๖

โดยที่เป็นการสมควรรายงานสถานการณ์มลพิษทางอากาศต่อประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและเฝ้าระวังคุณภาพอากาศ จึงประกาศใช้ดัชนีคุณภาพอากาศสำหรับการรายงานสถานการณ์มลพิษทางอากาศ เป็นตัวแทนความเข้มข้นของสารมลพิษทางอากาศ ๖ ชนิด

เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งกำหนดให้กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่และอำนาจในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ออกประกาศดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทยไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง ดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย ลงวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ข้อ ๒ ในประกาศนี้

“ดัชนีคุณภาพอากาศ” หมายความว่า ดัชนีที่ใช้เป็นตัวแทนของคุณภาพอากาศ ๑ ค่า ใช้เป็นตัวแทนค่าความเข้มข้นของสารมลพิษทางอากาศ ๖ ชนิด ได้แก่ ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๑๐ ไมครอน (PM₁₀) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ก๊าซโอโซน (O₃) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) และก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂)

“ประชาชนกลุ่มเสี่ยง” หมายความว่า ประชาชนที่อาจเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศมากกว่าประชาชนทั่วไป เช่น ผู้สูงอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป เด็กเล็กอายุไม่เกิน ๕ ปี หญิงตั้งครรภ์ ผู้ป่วยโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด และโรคระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น

“ประชาชนทั่วไป” หมายความว่า ประชาชนนอกเหนือจากประชาชนกลุ่มเสี่ยง

“พื้นที่ปลอดภัยจากมลพิษทางอากาศ” หมายความว่า สถานที่หรือห้องที่จัดเตรียมไว้ที่สถานที่สาธารณะหรือบ้านเรือน เพื่อลดการสัมผัสมลพิษทางอากาศ ลดผลกระทบต่อสุขภาพสำหรับประชาชนในพื้นที่เสี่ยง

ข้อ ๓ ดัชนีคุณภาพอากาศ แบ่งเป็น ๕ ระดับ การแจ้งเตือนโดยใช้สีเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งมีคะแนนตั้งแต่ ๐ ถึงมากกว่า ๒๐๐ โดยดัชนีคุณภาพอากาศ ๑๐๐ มีค่าเทียบเท่าค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป หากดัชนีคุณภาพอากาศมีค่าสูงเกินกว่า ๑๐๐ แสดงว่าค่าความเข้มข้นของมลพิษทางอากาศเกินมาตรฐาน ระดับการแจ้งเตือนมี ดังนี้

หน้า ๔

เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๑๕๗ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

ตารางที่ ๑ เกณฑ์ดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย

ดัชนีคุณภาพอากาศ	ความหมาย (ระดับคุณภาพอากาศ)	สี	ข้อควรปฏิบัติ
๐ - ๒๕	ดีมาก	ฟ้า	ประชาชนทุกคนสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ
๒๖ - ๕๐	ดี	เขียว	ประชาชนทั่วไป : สามารถทำกิจกรรมกลางแจ้งได้ตามปกติ ประชาชนกลุ่มเสี่ยง : ควรสังเกตอาการผิดปกติ เช่น ไอบ่อย หายใจลำบาก หายใจถี่ หายใจไม่ออก หายใจมีเสียงวี๊ด แน่นหน้าอก เจ็บหน้าอก ใจสั่น คลื่นไส้ เมื่อมีอาการผิดปกติ หรือ วิงเวียนศีรษะ
๕๑ - ๑๐๐	ปานกลาง	เหลือง	ประชาชนทั่วไป : ลดระยะเวลาการทำกิจกรรมหรือการออกกำลังกายกลางแจ้งที่ใช้แรงมาก ประชาชนกลุ่มเสี่ยง : - ใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากป้องกัน PM _{2.5} ทุกครั้ง ที่ออกนอกอาคาร - ลดระยะเวลาการทำกิจกรรมหรือการออกกำลังกายกลางแจ้งที่ใช้แรงมาก - หากมีอาการผิดปกติให้รีบปรึกษาแพทย์
๑๐๑ - ๒๐๐	เริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ	ส้ม	ประชาชนทั่วไป : - ใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากป้องกัน PM _{2.5} ทุกครั้ง ที่ออกนอกอาคาร - จำกัดระยะเวลาในการทำกิจกรรมหรือการออกกำลังกายกลางแจ้งที่ใช้แรงมาก - ควรสังเกตอาการผิดปกติ เช่น ไอ หายใจลำบาก ระคายเคืองตา ประชาชนกลุ่มเสี่ยง : - ใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง เช่น หน้ากากป้องกัน PM _{2.5} ทุกครั้ง ที่ออกนอกอาคาร - เลี่ยงการทำกิจกรรมหรือการออกกำลังกายกลางแจ้งที่ใช้แรงมาก - ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ หากมีอาการผิดปกติให้รีบไปพบแพทย์
๒๐๑ ขึ้นไป	มีผลกระทบต่อสุขภาพ	แดง	ประชาชนทุกคน - งดกิจกรรมกลางแจ้ง - หากมีความจำเป็นต้องทำกิจกรรมกลางแจ้งให้ใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองทุกครั้ง เช่น หน้ากากป้องกัน PM _{2.5} - หากมีอาการผิดปกติให้รีบไปพบแพทย์ - ผู้ที่มีโรคประจำตัว ควรอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยจากมลพิษทางอากาศ ให้เตรียมยาและอุปกรณ์ที่จำเป็นให้พร้อมและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด

หน้า ๕

เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๑๕๗ ง ราชกิจจานุเบกษา

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

ข้อ ๔ การคำนวณดัชนีคุณภาพอากาศ ใช้หลักการ ดังนี้

(๔.๑) ค่าความเข้มข้นของสารมลพิษที่นำมาคำนวณเป็นดัชนีคุณภาพอากาศ ต้องแปลงให้เป็นค่าเฉลี่ยระยะเวลาและใช้หน่วย ดังนี้

(๑) ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน ค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงต่อเนื่อง หน่วยไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (มคก./ลบ.ม.) ทศนิยม ๑ ตำแหน่ง หากมีทศนิยมเกิน ๑ ตำแหน่ง ให้ปัดเลขตามหลักสากล

(๒) ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๑๐ ไมครอน ค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงต่อเนื่อง หน่วยไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (มคก./ลบ.ม.) ไม่มีทศนิยม หากมีทศนิยม ให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม ตามหลักสากล

(๓) คาร์บอนมอนอกไซด์ ค่าเฉลี่ย ๘ ชั่วโมงต่อเนื่อง หน่วยส่วนในล้านส่วน (พีพีเอ็ม) ทศนิยม ๑ ตำแหน่ง หากมีทศนิยมเกิน ๑ ตำแหน่ง ให้ปัดเลขตามหลักสากล

(๔) ก๊าซโอโซน ค่าเฉลี่ย ๘ ชั่วโมงต่อเนื่อง ไนโตรเจนไดออกไซด์ และซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ค่าเฉลี่ย ๑ ชั่วโมงต่อเนื่อง หน่วย ส่วนในพันล้านส่วน (พีพีบี) ไม่มีทศนิยม หากมีทศนิยม ให้ปัดเลขเป็นจำนวนเต็มตามหลักสากล

(๔.๒) ดัชนีคุณภาพอากาศ ประกอบด้วยดัชนีย่อยของสารมลพิษ ๖ ชนิด ดัชนีย่อย ที่มีค่ามากที่สุด ให้ถือเป็นดัชนีคุณภาพอากาศ ณ เวลานั้น

(๔.๓) คำนวณดัชนีย่อยคุณภาพอากาศจากค่าความเข้มข้นของสารมลพิษ จากข้อมูล ผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศ โดยแต่ละระดับของค่าความเข้มข้นของสารมลพิษทางอากาศเทียบเท่ากับค่าดัชนีคุณภาพอากาศที่ระดับต่าง ๆ ดังตารางที่ ๒ และมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$I = \frac{I_j - I_i}{X_j - X_i} (X - X_i) + I_i$$

ในสมการนี้

I = ค่าดัชนีย่อยคุณภาพอากาศ

X = ความเข้มข้นของสารมลพิษทางอากาศจากการตรวจวัด

X_i, X_j = ค่าต่ำสุด, สูงสุด ของช่วงความเข้มข้นสารมลพิษที่มี X

I_i, I_j = ค่าต่ำสุด, สูงสุด ของช่วงดัชนีคุณภาพอากาศแฉกเดียวกันกับช่วงความเข้มข้น X

หน้า ๖

เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๑๕๗ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

ตารางที่ ๒ ตารางเทียบค่าความเข้มข้นของสารมลพิษทางอากาศสำหรับคำนวณดัชนีคุณภาพอากาศ

ดัชนีคุณภาพ อากาศ (I)	ความเข้มข้นสารมลพิษ (X)					
	PM _{2.5} (มคก./ลบ.ม.)	PM ₁₀ (มคก./ลบ.ม.)	CO (พีพีเอ็ม)	O ₃ (พีพีบี)	NO ₂ (พีพีบี)	SO ₂ (พีพีบี)
	ค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง		ค่าเฉลี่ย ๘ ชั่วโมง		ค่าเฉลี่ย ๑ ชั่วโมง	
๐ - ๒๕	๐ - ๑๕.๐	๐ - ๕๐	๐ - ๔.๔	๐ - ๓๕	๐ - ๖๐	๐ - ๑๐๐
๒๖ - ๕๐	๑๕.๑ - ๒๕.๐	๕๑ - ๘๐	๔.๕ - ๖.๔	๓๖ - ๕๐	๖๑ - ๑๐๖	๑๐๑ - ๒๐๐
๕๑ - ๑๐๐	๒๕.๑ - ๓๗.๕	๘๑ - ๑๒๐	๖.๕ - ๙.๐	๕๑ - ๗๐	๑๐๗ - ๑๗๐	๒๐๑ - ๓๐๐
๑๐๑ - ๒๐๐	๓๗.๖ - ๗๕.๐	๑๒๑ - ๑๘๐	๙.๑ - ๓๐.๐	๗๑ - ๑๒๐	๑๗๑ - ๓๔๐	๓๐๑ - ๔๐๐
๒๐๑ ขึ้นไป	๗๕.๑ ขึ้นไป	๑๘๑ ขึ้นไป	๓๐.๑ ขึ้นไป	๑๒๑ ขึ้นไป	๓๔๑ ขึ้นไป	๔๐๑ ขึ้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ปิ่นสักก์ สุรัสวดี

อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

ตารางเทียบค่าความเข้มข้นของสารมลพิษทางอากาศ สำหรับคำนวณดัชนีคุณภาพอากาศ

ดัชนีคุณภาพ อากาศ	ความเข้มข้นสารมลพิษ					
	PM _{2.5} (มคก./ลบ.ม.)	PM ₁₀ (มคก./ลบ.ม.)	CO (ppm)	O ₃ (ppb)	NO ₂ (ppb)	SO ₂ (ppb)
	ค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง		ค่าเฉลี่ย 8 ชั่วโมง		ค่าเฉลี่ย 1 ชั่วโมง	
0 - 25	0 - 15.0	0 - 50	0 - 4.4	0 - 35	0 - 60	0 - 100
26 - 50	15.1 - 25.0	51 - 80	4.5 - 6.4	36 - 50	61 - 106	101 - 200
51 - 100	25.1 - 37.5	81 - 120	6.5 - 9.0	51 - 70	107 - 170	201 - 300
101 - 200	37.6 - 75.0	121 - 180	9.1 - 30.0	71 - 120	171 - 340	301 - 400
201 ขึ้นไป	75.1 ขึ้นไป	181 ขึ้นไป	30.1 ขึ้นไป	121 ขึ้นไป	341 ขึ้นไป	401 ขึ้นไป

ดีมาก	ดี	ปานกลาง	เริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ	มีผลกระทบต่อสุขภาพ
-------	----	---------	-------------------------	--------------------

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ. ประกาศดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย พ.ศ.2566 ปรับค่าสารมลพิษเข้มข้นขึ้น
ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว. เข้าถึงได้จาก https://www.pcd.go.th/pcd_news/30028/

ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ Air4Thai: <http://air4thai.pcd.go.th/webV3/#/AQIInfo>

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคาร
บางประเภทและบางขนาด พ.ศ.2567

หน้า ๑

เล่ม ๑๔๑ ตอนพิเศษ ๒๓๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบางประเภทและบางขนาด

พ.ศ. ๒๕๖๗

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคาร ให้เหมาะสมตามความก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศ และให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ และโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบางประเภทและบางขนาด ฉบับลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘

ข้อ ๒ ในประกาศนี้

“อาคาร” หมายความว่า อาคารที่ก่อสร้างขึ้น ไม่ว่าจะมิลักษณะเป็นอาคารหลังเดียวหรือเป็นกลุ่มของอาคารซึ่งตั้งอยู่ภายในพื้นที่ซึ่งเป็นบริเวณเดียวกัน และไม่ว่าจะมีท่อระบายน้ำท่อเดียวหรือมีหลายท่อที่เชื่อมติดต่อกันระหว่างอาคารหรือไม่ก็ตาม

“น้ำทิ้ง” หมายความว่า น้ำที่เกิดจากกิจกรรมของอาคารที่ระบายหรือจะระบายลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม

ข้อ ๓ ให้แบ่งอาคาร ออกเป็น ๓ ชนิด คือ

ชนิดที่ ๑ อาคารอยู่อาศัย หมายถึง อาคารที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นที่พักอาศัยของบุคคล ทั้งการอยู่อาศัยอย่างถาวรหรือชั่วคราว ได้แก่

(๑) อาคารชุด ตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด

(๒) หอพัก ตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก

(๓) หอพัก ห้องเช่า ห้องแบ่งเช่า หรือกิจการอื่นในทำนองเดียวกันตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข

(๔) สถานรับเลี้ยงเด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองเด็ก

(๕) สถานดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ตามกฎหมายว่าด้วยสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

(๖) ที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้างประเภทกิจกรรมก่อสร้าง ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

ชนิดที่ ๒ อาคารพาณิชย์ หมายถึง อาคารที่ใช้ประโยชน์ในการพาณิชยกรรม หรือบริการธุรกิจ อย่างเดียวหรือหลายอย่าง ได้แก่

(๑) โรงแรม ตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม

หน้า ๒

เล่ม ๑๔๑ ตอนพิเศษ ๒๓๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

- (๒) ศูนย์การค้าหรือห้างสรรพสินค้า
(๓) ตลาด ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
(๔) สถานบริการประเภทสถานอาบน้ำ นวดหรืออบตัว ตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
(๕) ภัตตาคารหรือร้านอาหาร
(๖) อาคารที่ทำการของทางราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การระหว่างประเทศและของเอกชน
(๗) อาคารโรงเรียนเอกชน ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน โรงเรียนของทางราชการ อาคารสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนและสถาบันอุดมศึกษาของทางราชการ

ชนิดที่ ๓ อาคารสถานพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาล ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล ประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

ข้อ ๔ ให้แบ่งขนาดของอาคาร ออกเป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภทอาคาร	หน่วย	อาคาร ประเภท ก.	อาคาร ประเภท ข.	อาคาร ประเภท ค.	อาคาร ประเภท ง.
๑. อาคารอยู่อาศัย					
อาคารชุด	ห้องชุด	ตั้งแต่ ๕๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๑๐๐ แต่ไม่ถึง ๕๐๐	ไม่ถึง ๑๐๐	-
หอพัก	ห้อง	-	ตั้งแต่ ๒๕๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๕๐ แต่ไม่ถึง ๒๕๐	ไม่ถึง ๕๐
หอพัก ห้องเช่า ห้องแบ่งเช่า หรือกิจการอื่นในทำนอง เดียวกัน ตามกฎหมาย ว่าด้วยการสาธารณสุข	ห้อง	-	ตั้งแต่ ๒๕๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๕๐ แต่ไม่ถึง ๒๕๐	ไม่ถึง ๕๐
สถานรับเลี้ยงเด็ก	-	-	-	-	ทุกขนาด
สถานดูแลผู้สูงอายุหรือ ผู้มีความพิการ	-	-	-	-	ทุกขนาด
ที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้าง ประเภทกิจกรรมก่อสร้าง	-	-	-	-	ทุกขนาด
๒. อาคารพาณิชย์					
โรงแรม	ห้อง	ตั้งแต่ ๒๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๖๐ แต่ไม่ถึง ๒๐๐	ไม่ถึง ๖๐	-
สถานบริการประเภท สถานอาบน้ำ นวดหรืออบตัว	ตาราง เมตร	-	ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ แต่ไม่ถึง ๕,๐๐๐	ไม่ถึง ๑,๐๐๐
โรงเรียนเอกชน โรงเรียนของ ทางราชการ สถาบันอุดมศึกษา ของเอกชนหรือสถาบัน อุดมศึกษาของทางราชการ		ตั้งแต่ ๒๕,๐๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ แต่ไม่ถึง ๒๕,๐๐๐	-	ไม่ถึง ๕,๐๐๐

หน้า ๓

เล่ม ๑๔๑ ตอนพิเศษ ๒๓๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

ประเภทอาคาร	หน่วย	อาคาร ประเภท ก.	อาคาร ประเภท ข.	อาคาร ประเภท ค.	อาคาร ประเภท ง.
อาคารที่ทำการของทาง ราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ องค์การระหว่างประเทศและ ของเอกชน		ตั้งแต่ ๕๕,๐๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ แต่ไม่ถึง ๕๕,๐๐๐	ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ แต่ไม่ถึง ๑๐,๐๐๐	ไม่ถึง ๕,๐๐๐
ศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า		ตั้งแต่ ๒๕,๐๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ แต่ไม่ถึง ๒๕,๐๐๐	-	ไม่ถึง ๕,๐๐๐
ตลาด		ตั้งแต่ ๒,๕๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๑,๕๐๐ แต่ไม่ถึง ๒,๕๐๐	ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ แต่ไม่ถึง ๑,๕๐๐	ไม่ถึง ๑,๐๐๐
ภัตตาคารหรือร้านอาหาร		ตั้งแต่ ๒,๕๐๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๕๐๐ แต่ไม่ถึง ๒,๕๐๐	ตั้งแต่ ๒๕๐ แต่ไม่ถึง ๕๐๐	ไม่ถึง ๒๕๐
๓. อาคารสถานพยาบาล	เตียง	ตั้งแต่ ๓๐ ขึ้นไป	ตั้งแต่ ๑๐ แต่ไม่ถึง ๓๐	-	ไม่ถึง ๑๐

ข้อ ๕ กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารไว้ ดังต่อไปนี้

พารามิเตอร์	ค่ามาตรฐาน			
	อาคาร ประเภท ก.	อาคาร ประเภท ข.	อาคาร ประเภท ค.	อาคาร ประเภท ง.
๑. ความเป็นกรดและด่าง (pH)	๕.๕ - ๙.๐	๕.๕ - ๙.๐	๕.๕ - ๙.๐	๕.๕ - ๙.๐
๒. บีโอดี (Biochemical Oxygen Demand)	ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๓๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๔๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๕๐ มิลลิกรัมต่อลิตร สำหรับอาคารอยู่อาศัย ไม่เกิน ๑๐๐ มิลลิกรัมต่อลิตร สำหรับอาคารพาณิชย์ และอาคารสถานพยาบาล
๓. ของแข็งแขวนลอยทั้งหมด (Total Suspended Solids)	ไม่เกิน ๓๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๔๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๕๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๖๐ มิลลิกรัมต่อลิตร
๔. ของแข็งละลายน้ำทั้งหมด (Total Dissolved Solids)	ไม่เกิน ๑,๐๐๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๑,๐๐๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๑,๓๐๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	-

หน้า ๔

เล่ม ๑๔๑ ตอนพิเศษ ๒๓๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

พารามิเตอร์	ค่ามาตรฐาน			
	อาคาร ประเภท ก.	อาคาร ประเภท ข.	อาคาร ประเภท ค.	อาคาร ประเภท ง.
	สำหรับอาคารอยู่ อาศัยและอาคาร พาณิชย์	สำหรับอาคารอยู่ อาศัยและอาคาร พาณิชย์	สำหรับอาคารอยู่ อาศัยและอาคาร พาณิชย์	
	เพิ่มขึ้นจาก ปริมาณในน้ำใช้ ปกติไม่เกิน ๑,๐๐๐ สำหรับอาคาร สถานพยาบาล	เพิ่มขึ้นจาก ปริมาณในน้ำใช้ ปกติไม่เกิน ๑,๐๐๐ สำหรับอาคาร สถานพยาบาล	-	-
๕. ซัลไฟด์ (Sulfide)	ไม่เกิน ๑.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๑.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๑.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	-
๖. ทีเคเอ็น (Total Kjeldahl Nitrogen)	ไม่เกิน ๓๕ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๓๕ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๔๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	-
๗. น้ำมันและไขมัน (Oil and Grease)	ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัมต่อลิตร สำหรับอาคารอยู่อาศัย ไม่เกิน ๕๐ มิลลิกรัม ต่อลิตร สำหรับอาคาร พาณิชย์และอาคาร สถานพยาบาล
๘. แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (Total Coliform Bacteria) (สำหรับอาคารสถานพยาบาล)	ไม่เกิน ๕,๐๐๐ (เอ็มพีเอ็นต่อ ๑๐๐ มิลลิลิตร)	ไม่เกิน ๕,๐๐๐ (เอ็มพีเอ็นต่อ ๑๐๐ มิลลิลิตร)	-	-
๙. แบคทีเรียกลุ่มฟิโคไลฟอร์ม (Fecal Coliform Bacteria) (สำหรับอาคารสถานพยาบาล)	ไม่เกิน ๑,๐๐๐ (เอ็มพีเอ็นต่อ ๑๐๐ มิลลิลิตร)	ไม่เกิน ๑,๐๐๐ (เอ็มพีเอ็นต่อ ๑๐๐ มิลลิลิตร)	-	-
๑๐. คลอรีนอิสระ (Free Chlorine) (สำหรับอาคารสถานพยาบาล)	ไม่เกิน ๑.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	ไม่เกิน ๑.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร	-	-

หน้า ๕

เล่ม ๑๔๑ ตอนพิเศษ ๒๓๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

- ข้อ ๖ การตรวจสอบมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารให้ใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้
- ๖.๑ ความเป็นกรดและด่าง ให้ใช้เครื่องวัดความเป็นกรดและด่างของน้ำ (pH Meter) ที่มีความละเอียดไม่ต่ำกว่า ๐.๑ หน่วย
 - ๖.๒ บีโอดี ให้ใช้วิธีบ่มตัวอย่างที่อุณหภูมิ ๒๐ องศาเซลเซียส เป็นเวลา ๕ วันติดต่อกัน และหาค่าออกซิเจนละลายด้วยวิธีเอไซด์มอดิฟิเคชัน (Azide Modification) หรือวิธีเมมเบรนอิเล็กโทรด (Membrane Electrode) หรือวิธีออปติคัลโพรบ (Optical Probe)
 - ๖.๓ ของแข็งแขวนลอยทั้งหมด ให้ใช้วิธีกรองผ่านกระดาษกรองใยแก้ว (Glass Fiber Filter) และอบแห้งที่อุณหภูมิ ตั้งแต่ ๑๐๓ ถึง ๑๐๕ องศาเซลเซียส เป็นเวลาอย่างน้อย ๑ ชั่วโมง
 - ๖.๔ ของแข็งละลายน้ำทั้งหมด ให้ใช้วิธีระเหยตัวอย่างที่กรองผ่านกระดาษกรองใยแก้ว (Glass Fiber Filter) และอบแห้งที่อุณหภูมิ ๑๘๐ องศาเซลเซียส เป็นเวลาอย่างน้อย ๑ ชั่วโมง
 - ๖.๕ ซัลไฟด์ ให้ใช้วิธีไอโอโดเมตริก (Iodometric Method) หรือวิธีเมทิลีนบลู (Methylene Blue Method)
 - ๖.๖ ทีเคเอ็น ให้ใช้วิธีเจลดาล์ (Kjeldahl)
 - ๖.๗ น้ำมันและไขมัน ให้ใช้วิธีสกัดด้วยตัวทำละลายแล้วแยกหาน้ำมันและไขมัน
 - ๖.๘ แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม ให้ใช้วิธีมัลติเทิล ทิวบ์ เฟอเมนเทชัน เทคนิค (Multiple Tube Fermentation Technique)
 - ๖.๙ คลอรีนอิสระ ให้ใช้วิธีไทเทรต (Titrimetric method) หรือวิธีเทียบสี (Colorimetric method) หรือวิธีไอโอโดเมตริก อิเล็กโทรด (Iodometric Electrode Technique)
- ข้อ ๗ การคิดคำนวณขนาดของอาคารตามข้อ ๔ ให้เป็นไปตามวิธีการที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- ข้อ ๘ การตรวจสอบค่ามาตรฐานน้ำทิ้งตามข้อ ๖ ต้องเป็นไปตามคู่มือวิเคราะห์น้ำและน้ำเสีย ของสมาคมวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย หรือ Standard Methods for the Examination of Water and Wastewater ซึ่ง American Public Health Association, American Water Works Association และ Water Environment Federation ของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดฉบับล่าสุด หรือตามที่คณะกรรมการควบคุมมลพิษประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- ข้อ ๙ การเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งเพื่อการตรวจสอบมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งตามข้อ ๕ ให้เป็น ดังต่อไปนี้
- ๙.๑ ให้เก็บในจุดระบายทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมหรือจุดอื่น ที่สามารถใช้เป็นตัวแทนของน้ำทิ้งที่ระบายออกจากอาคาร ในกรณีที่มีการระบายทิ้งหลายจุดให้เก็บทุกจุด
 - ๙.๒ วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ณ จุดเก็บตัวอย่างตามข้อ ๙.๑ ให้เก็บแบบจ้วง (Grab Sampling)

หน้า ๖

เล่ม ๑๔๑ ตอนพิเศษ ๒๓๓ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

ข้อ ๑๐ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แหล่งกำเนิดมลพิษกับการปฏิบัติตามมาตรา 80
แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

แหล่งกำเนิดมลพิษกับการปฏิบัติตามมาตรา 80

แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการเก็บสถิติและข้อมูล การจัดทำ บันทึกรายละเอียด และรายงานสรุปผลการดำเนินงานของระบบบำบัดน้ำเสีย พ.ศ.2555 ออก ตามความในมาตรา 80 แห่งพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2555

กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ที่ถูกควบคุมการปล่อย น้ำเสียตามมาตรา 69 แห่ง พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่มีระบบบำบัดน้ำเสียเป็นของตนเองตามมาตรา 70 มีหน้าที่

1. ต้องจัดเก็บสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงานของ ระบบบำบัดน้ำเสียในแต่ละวัน ตามแบบ ทส.1 (ทุกวัน) เก็บไว้ ณ แหล่งกำเนิด 2 ปี นับแต่วันที่มีการเก็บสถิติและข้อมูลนั้น
2. ต้องจัดทำรายงานสรุปผล ตามแบบ ทส.2 (รายเดือน) เสนอรายงานดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ภายในวันที่ 15 ของเดือนต่อไป

3 ช่องทางการจัดส่ง

ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังท้องถิ่นที่แหล่งกำเนิดมลพิษตั้งอยู่

ส่งด้วยตนเอง ณ ท้องถิ่นที่แหล่งกำเนิดมลพิษตั้งอยู่

ส่งทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีขั้นตอนดังนี้

- ลงทะเบียนเข้าใช้งาน เข้าเว็บไซต์ www.ereportmatra80.com เลือกเมนู “ลงทะเบียน” กำหนดชื่อผู้ใช้และรหัสผ่าน (ทำครั้งแรกครั้งเดียว)
- เข้าสู่ระบบเพื่อรายงาน ทส.2 เลือกเมนู บันทึกรายงาน ทส.2 กรอกข้อมูล ตามแบบฟอร์มให้ครบถ้วน แล้วกดบันทึกยืนยันการจัดส่ง (ทำทุกเดือน)

กรมควบคุมมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษ

pcd_epu

PCD_CHANNEL

Shieldman.pcd

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ.

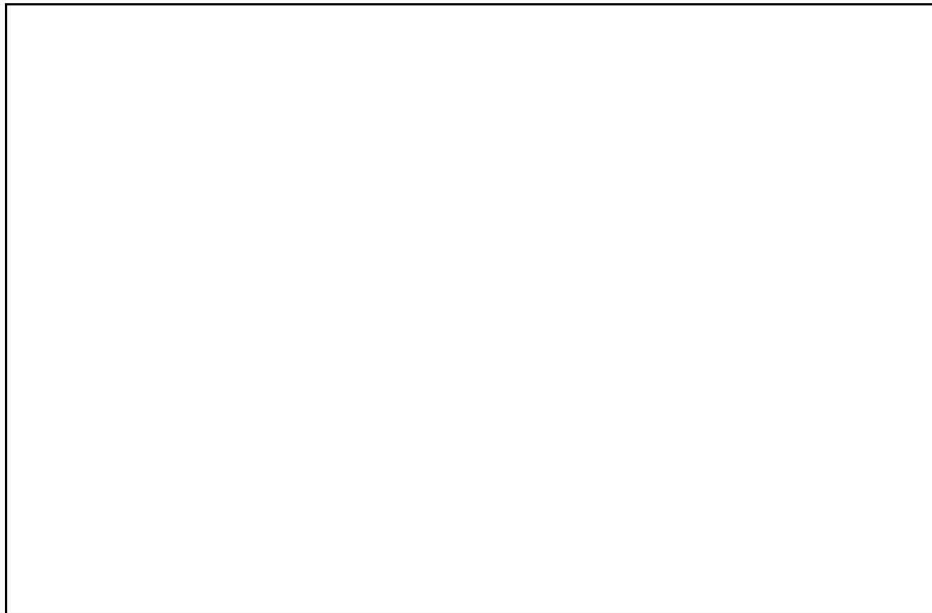
เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/XiCBq>

แบบบันทึกรายละเอียดของสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงาน
ของระบบบำบัดน้ำเสียของแหล่งกำเนิดมลพิษ (แบบ ทส.1)
รายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (แบบ ทส.2)

แบบ พส. ๑

แบบบันทึกรายละเอียดของสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย
ของแหล่งกำเนิดมลพิษ

แหล่งกำเนิดมลพิษ ตั้งอยู่เลขที่ หมู่ที่ ซอย
ถนน แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ
จังหวัด โทรศัพท์ โทรสาร
มี เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ
ประกอบกิจการประเภท
ใบอนุญาตเลขที่ (ถ้ามี) ออกให้โดย หมดอายุ
ซึ่งมีแผนผังแสดงการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย ดังนี้

ได้จัดเก็บสถิติและข้อมูลแสดงผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียปรากฏตามตาราง ดังนี้

[illegible]

- หมายเหตุ ๑. ให้กรอกสถิติและข้อมูลเฉพาะในกรณีที่มีสถิติและข้อมูลนั้น ๆ ในแต่ละวัน
๒. ในกรณีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีการติดตั้งเครื่องตรวจวัดคุณภาพน้ำทิ้งแบบอัตโนมัติ ให้แบบผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำทิ้งทุกวันแยกตามพารามิเตอร์ที่ตรวจวัด และทำการสรุปผลเป็นสถิติและข้อมูลรายเดือน

ขอรับรองว่าการบันทึกสถิติและข้อมูลตามตารางข้างต้นถูกต้องทุกประการ	
..... เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ	
(.....)	
..... ผู้ควบคุมระบบบำบัดน้ำเสีย	
(.....)	
ใบอนุญาตเลขที่	หมดอายุ
ออกให้โดย	
..... ผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย	
(.....)	
ใบอนุญาตเลขที่	หมดอายุ
ออกให้โดย	

แบบ ทส. ๒

รายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย

๑. ข้อมูลทั่วไป

แหล่งกำเนิดมลพิษ ตั้งอยู่เลขที่ หมู่ที่ ซอย
ถนน แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ
จังหวัด โทรศัพท์ โทรสาร
มี เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ
ประกอบกิจการประเภท
ใบอนุญาตเลขที่ (ถ้ามี) ออกให้โดย หมดอายุ

ในการนี้ขอรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียของแหล่งกำเนิดมลพิษสำหรับ
เดือน พ.ศ. ตามที่ได้กำหนดในมาตรา ๘๐ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม
และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในฐานะ

..... เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ
(.....)

..... ผู้ควบคุมระบบบำบัดน้ำเสีย
(.....)

ใบอนุญาตเลขที่ หมดอายุ
ออกให้โดย

..... ผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสีย
(.....)

ใบอนุญาตเลขที่ หมดอายุ
ออกให้โดย

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย และแหล่งรองรับน้ำทิ้ง

(๑) ประเภท/ชนิดของระบบบำบัดน้ำเสีย
ความสามารถในการรองรับน้ำเสียของระบบบำบัดน้ำเสีย ลบ.ม./วัน

(๒) การทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย ☐ แบบต่อเนื่อง ชั่วโมง/วัน
☐ แบบไม่ต่อเนื่อง (ระบุ)

(๓) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในระบบบำบัดน้ำเสีย ☐ เครื่องสูบน้ำ ☐ เครื่องเติมอากาศ
☐ เครื่องกวน/ผสมน้ำเสีย ☐ เครื่องกวน/ผสมสารเคมี
☐ เครื่องสูบลตะกอน ☐ อื่น ๆ (ระบุ)

(๔) แหล่งรองรับน้ำทิ้ง (ระบุ)

(๕) วิธีจัดการตะกอนที่เกิดขึ้นจากระบบบำบัดน้ำเสียและวิธีการกำจัด

๓. สรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียเป็นรายเดือน

- (๑) ปริมาณการใช้ไฟฟ้าของระบบบำบัดน้ำเสีย (หน่วย)
- (๒) ปริมาณน้ำใช้ทุกกิจกรรมในแหล่งกำเนิดมลพิษ (ลบ.ม.)
- (๓) ปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบบำบัดน้ำเสีย (ลบ.ม.)
- (๔) การระบายน้ำทั้งจากระบบบำบัดน้ำเสีย
- (๕) ปริมาณสารเคมีหรือสารสกัดชีวภาพที่ใช้ (ลิตรหรือกิโลกรัม)
- (๖) การทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียและอุปกรณ์
- ระบบบำบัดน้ำเสีย ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
 - เครื่องสูบน้ำ ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
 - เครื่องเติมอากาศ ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
 - เครื่องกวน/ผสมน้ำเสีย ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
 - เครื่องกวน/ผสมสารเคมี ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
 - เครื่องสูบลำโพง ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
 - อื่นๆ ☐ ปกติ ☐ ผิดปกติ (ระบุ)
- (๗) ปริมาณตะกอนส่วนเกินจากระบบบำบัดน้ำเสียที่นำไปกำจัด (ลบ.ม.)
- (๘) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข
-

- คำเตือน ๑. เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ควบคุมระบบบำบัดน้ำเสีย หรือผู้รับจ้าง ให้บริการบำบัดน้ำเสียผู้ใดไม่จัดเก็บสถิติ ข้อมูล หรือไม่ทำบันทึกหรือรายงาน ตามมาตรา ๘๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา ๑๐๖
๒. ผู้ควบคุมระบบบำบัดน้ำเสียหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียผู้ใดทำบันทึกหรือรายงาน โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา ๑๐๗

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ. แบบบันทึกรายละเอียดของสถิติและข้อมูลซึ่งแสดงผลการทำงานของระบบ บำบัดน้ำเสีย ของแหล่งกำเนิดมลพิษ (แบบ ทส. 1) และรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (แบบ ทส. 2).

เข้าถึงได้จาก: <https://www.pcd.go.th/laws/11185/>

รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมภาคเหนือตอนบน ประจำปีงบประมาณ 2569 เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน

ที่ปรึกษา นายอาวีระ ภัคมาตร์

ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1

บรรณาธิการ ส่วนแผนสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1

สนับสนุนข้อมูล

ส่วนแผนสิ่งแวดล้อม

นางจารุณี พุ่มพวง
นายณัฐวร ชันธิกุล

สถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดิน

นางสาวปิยนุช ทรวงคำ
นางฐิติมา จิระวรรณท์
นายสมชาย จูเปาะ
นางสาวอรณิชา ปัญญา
นายสุธีชัย มะโนชัย
นายชุตินันต์ ดุมดก

สถานการณ์คุณภาพอากาศจากฝุ่น ละอองขนาดเล็ก PM_{2.5}

นางสาวจิราพร ชูเกียรติวนา
นายสมชาย จูเปาะ
นางสาวอรณิชา ปัญญา
นายสุธีชัย มะโนชัย
นายชุตินันต์ ดุมดก

สถานการณ์คุณภาพแหล่งน้ำดิบ เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

นางฐิติมา จิระวรรณท์
นายสุรินทร์ อารีย์
นางสาววันวิสาข์ รัตนคชินทร์
นางสาวอัญชลี พงษ์คำมูล
นางสาวธัญญารัตน์ จันทะหลวง
นางสาวกุลศิริ พรหมแสน

การดำเนินงานตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมาย

นายชัยวัฒน์ ปันสิน
นางสาวฐิติรัชช์ เพ็ญตระกูลชัย
นางสาวพัชรภรณ์ เผ่ากันทะ
นางสาวรุ่งไพลิน ชินเอา

สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน

นางดวงใจ ดวงทิพย์
นางสาวรัชดาภรณ์ บุญสาระวัง
นายเอกลักษณ์ นันทิสิงห์
นางสาวอัมมณิชา พลรัตนพัฒน์

นักศึกษาฝึกประสบการณ์ ส่วนแผนสิ่งแวดล้อม

นางสาวพลอยชมพู มิวรรณดี
(กราฟิกดีไซน์)

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่)

118/4 หมู่ที่ 2 ถนนอนุสาวรีย์สิงห์ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์: 0 5321 0832-4

โทรสาร: 0 5321 0832-4 ต่อ 102

<https://epo01.pcd.go.th>

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่)